

"Bilgiyi Enerjiye Dönüştüren Üniversite"

ULUSLARARASI BATMAN SEMPOZYUMU-2022

BİLDİRİ ÖZETİ KİTAPÇIĞI

BATMAN
BİLİM
Kitap Kirtasiye

ULUSLARARASI BATMAN SEMPOZYUMU

Onursal Başkan

Prof. Dr. İdris DEMİR
Batman Üniversitesi Rektörü

Düzenleme Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ
Doç. Dr. Süleyman BAŞARAN
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÜZEL
Dr. Öğr. Üyesi Hafzullah İŞ
Dr. Öğr. Üyesi Tekin İDEM
Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ
Öğr. Gör. Ayşegül SAYLAN
Öğr. Gör. Ömer ÖZDEMİR
Öğr. Gör. Enes ÖÇ
Araş. Gör. Emrah IŞIK

Konferans Sekreteryası

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

- Prof. Dr. İdris Demir, Batman Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Baran, İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi
Prof. Dr. Ruşen Keleş, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ferhat Pirinççi, Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Alaattin Karaca, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Mithat Güneş-Kırklareli Üniversitesi
Prof. Gediminas Urbonas, Massachusetts Institute of Technology
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Dilek, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Gülriz Kozbe, Batman Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk, Adıyaman Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan Ersoy, Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Abdurrahman Acar, Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Pelin Tan, Batman Üniversitesi
Prof. Dr. Rohat Cebe, Batman Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Yakut, Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Bilal Sambur-Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Veysi İşler-Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Şehmus Altun, Batman Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel Demir-Northern Illinois University
Doç. Dr. Abdülkadir Demir-Georgia State University
Prof. Dr. Mustafa Nuri Türkmen, Batman Üniversitesi
Prof. Dr. Katya Sander, Tromso University
Prof. Dr. Hanife Nalan Genç, 19 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki Taştan, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Hamza Ateş, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan Ertuğrul, Pamukkale Üniversitesi
Assoc. Prof. Dr. Lu Pan, Hong Kong Polytechnic University
Assoc. Prof. Dr. Valerie Portefaix, Hong Kong University

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

1975-1976 Eğitim Öğretim yılında MEB Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu, Örgün Yükseköğretim Dairesi Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan Batman Teknik Eğitim Fakültesi ve Meslek Yüksek Okulu; 20 Temmuz tarihli 17760 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dicle Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Batman Üniversitesi, 29 Mayıs 2007 tarih ve 26536 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan 2809 sayılı “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu”nda ve “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un Ek 88 inci maddesi ile kurulmuştur.

Batman Üniversitesi (Foto:Batman Üniversitesi-Basın Koordinatörlüğü)

ÖN SÖZ

Batman Üniversitesinin ev sahipliğinde 28 – 30 Eylül 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen “Uluslararası Batman Sempozyumu” kentin hedeflerine ulaşması açısından önemli katkılar sağlamıştır. Batman Üniversitesinin kuruluşunun 15. yılında “Geçmiş, Bugün ve Gelecek” temasıyla düzenlenen “Uluslararası Batman Sempozyumu”nun temel amacı, Batman’ın dününü, bugününü ve yarınını bilimsel olarak ele almak; bu sayede Batman’a ait köklü tarihi, coğrafi, sanatsal, bölgesel, ekonomik, dini, sosyal, kültürel ve folklorik değerleri ortaya çıkarmaktır. Bu çalışma ile Batman ili üzerine akademik çalışmalar yürüten bilim insanları arasında bilgi alışverişi sağlayarak iş birliği ve dayanışmayı artırmaktır.

Batman Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleştirilen “Uluslararası Batman Sempozyumu”nda arkeoloji, coğrafya, dil ve edebiyat, folklor, dini ve kültürel hayat, ekonomi, eğitim, kültür-sanat, politika, meşhur şahsiyetler, tarih, toplumsal yapı, güncel sorunlar, demografi ve turizm, spor, sağlık, şehir ve mimari, biyoçeşitlilik, çevre, doğal zenginlikler-kaynaklar, enerji, madencilik, mühendislik, sanayi, tarım ve hayvancılık ana temaları ile düzenlenmiştir.

“Özet Bildiri Kitapçığı”, 58 adet bildiri özetinden oluşup sosyal bilimler ile fen bilimleri alanları bağlamında tasnif edilmiştir. Yine ilgili ana disiplinlere ait bildiri özetleri kendi içinde alt alanlara göre gruplandırılarak sıralanmıştır.

Sempozyumun düzenlenmesinde öncülük eden Batman Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İdris Demir olmak üzere, düzenleme kurulu üyelerine, bilim kuruluna, bildiri sunan bilim insanlarına, oturum başkanlarına, sempozyumun düzenlenmesinde ve yürütülmesinde emeği geçenlere, katkıda bulunan sponsor firmalara, Batman Üniversitesi personeline, bizzat katılarak bizi onurlandıran herkese teşekkür ederiz.

Düzenleme Kurulu Adına

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP

İçindekiler

ÖN SÖZ	5
OSMANLI MODERNLEŞME DÖNEMİNDE SASON'DA EĞİTİM-Prof.Dr.Hatip YILDIZ	9
ŞER'İYYE SICILLERINE YANSIYAN KONULAR ÜZERİNE BEŞİRİ NAHIYESİ'NDE SUÇ UNSURLARI-Doç. Dr. Hanife Alaca.....	11
3 NUMARALI DİYARBEKİR AHKÂM DEFTERİNE GÖRE 18. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA HASANKEYF'TE TOPLUMSAL HAYATA DAİR ŞİKÂYET KONULARI-Dr. Öğr. Üyesi Mehtap NASIROĞLU AYDIN.....	12
RUS TARİHÇİLERİNİN ESERLERİNDE GÜNEYDOĞU ANADOLU'NUN ORTAÇAĞ TARİHİNİN ARAŞTIRILMASINA DAİR (BATMAN ÖRNEĞİNDE)-Dr. Öğr. Üyesi Yegane Çağlayan, Erhan Çağlayan...	13
BEŞİRİ KAZASININ TEŞKİLİ VE İFHANDARESİ (1895-1905)-Dr. Recep AYHAN	15
MÜTTEFİKLER ARASINDAKİ GİZLİ ANTLAŞMALARLA BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONUNDA TÜRKİYE'NİN PAYLAŞILMASI VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE İNGİLİZ-FRANSIZ İŞGAL FAALİYETLERİ- Arş. Gör. Dr. Mekki ULUDAĞ	16
OSMANLI'DA BİR CEZALANDIRMA YÖNTEMİ OLARAK KALABENDLİK CEZASI; HASANKEYF KALESİ ÖRNEĞİ- Nihal ALTUNÇ	18
BATMAN İSMİNİN KAYNAĞI-Mahmut TEKİK	19
RAMAN BİNDİRME FAYININ ÜRETTİĞİ TARİHİ DEPREMLERDEN ETKİLENEN YERLEŞİMLER: SALAT TEPE VE ZEVİYA TİVİLKİ-Prof.Dr.A. Tuba ÖKSE	20
BATMAN VE ÇEVRESİNDEKİ ARKEOLOJİK ALANLAR VE BUNLARIN COĞRAFİ MEKAN AÇISINDAN YERLEŞİM STRATEJİLERİ-Prof.Dr.Gülriş KÖZBE	21
KÜLTÜREL MİRAS BAĞLAMINDA TUR ABDİN'DEKİ SÜRYANİ ORTODOKS MANASTIRLARI VE BATMAN MOR KURYAKOS MANASTIRI-Doç.Dr.Ersoy SOYDAN.....	23
BATMAN MOR KURYAKOS (DERA QİRA) MANASTIRI 2. ETAP RESTORASYONUNA DAİR GÖZLEMLER-Dr.Öğr.Üyesi Rojat AKSOY IŞIK.....	25
BATMAN BÖLGESİNİN GEÇ ANTİK ÇAĞ SAVUNMA YAPILARI: KALELER- Öğr. Gör. Akarcan GÜNGÖR. 26	
GÜNEYDOĞU ANADOLU ROMA YERLEŞİMLERİNDEN HASANKEYF (CEPHAS) KALESİ- Abdurrahman DEMİR.....	27
BATMAN KENTİ VE ÇEVRESİ ÜZERİNE AKADEMİK ÇALIŞMALAR BİBLİYOGRAFYASI- Prof. Dr. İdris DEMİR, Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ.....	28
YETİŞKİN BİREYLERDE BİLİŞSEL DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİNİN DEPRESYONU YORDAYICI ROLÜ: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ-Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ŞAHİN, Doç. Dr. Nursel TOPKAYA, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP	30
BATMAN İLİNDE DİL VE KONUŞMA GÜÇLÜĞÜ TANISI ALAN ÇOCUKLARIN YAYGINLIĞI-Öğr. Gör. Gamze ACIBAL, Mustafa ÇAKAN.....	31
CUMHURİYETTEN GÜNÜMÜZE BATMAN'DA OYNANAN ÇOCUK OYUNLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİM ALANLARINA KATKILARI-Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI	32
TURİSTLERİN ÇEVRE DOSTU TURİSTİK ÜRÜNLERE YÖNELİK TUTUMLARI: BATMAN ÖRNEĞİ-Ruken ABİK, Hasan Önal ŞEYHANLIOĞLU, Reşat ARICA.....	33
GÜNDEM BELİRLEME KURAMI BAĞLAMINDA BATMAN ÇAĞDAŞ GAZETESİNİN İŞLEVİ VE BATMAN EZİDİLERİYLE İLGİLİ BİR İNCELEME-Doç. Dr. Ersoy SOYDAN	34

RESİMLİ KENT TARİHİ: BATMAN'IN KENTSEL DEĞİŞİMİNİN GÖRSEL MATERYALLERLE ANALİZİ-Öğr. Gör. Nuh AŞAN	35
BATMAN SONSÖZ GAZETESİ'NDE KADIN GÜNDEMİ-Canan SARIYAR SEZAN, Nazlı YALÇIN.....	36
BATMAN ŞEHRİNİN KENTLEŞME OLGUSUNUN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK BAĞLAMDA GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ-Doç. Dr. Kasım TATLILIOĞLU	37
20. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİNDEKİ DENGEBEJ KLAMLARINDA BATMAN'IN SOSYO-POLİTİK YAPISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI-Öğr. Gör. Mehmet Veysel KARATAŞ.....	39
BATMAN'DA YAŞAYAN DOM (MITIRP, KARAÇI, ÇİNGENE) TOPLULUĞUNUN SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAŞAMLARI-Ramazan TURGUT	40
DÜNDEN BUGÜNE TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE İNTİHAR OLGUSU: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ-Hüseyin Berken BİNAY, Kübra Dedeler BİNAY	41
KADINLARIN BEDENİNE İŞLENEN NAKİŞ: DEQ-Dr. Öğr. Üyesi Laleş Uslu Azarak	43
BATMAN ÖVGÜSÜNDE YAZILMIŞ BİR KASİDE: KASİDE-İ FAHRİYYE DER-MEDH-İ ŞEHR-İ BATMAN-Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ	44
ABDULVAHAP AKBAŞ'IN MAKALELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME-Doç. Dr. Abdulkhakim TUĞLUK.....	45
NESNELCİ ESTETİK DEĞERLER AÇISINDAN ABDULVAHAP AKBAŞ'IN SON ŞİİRLERİ-Doç Dr. Mahfuz ZARİÇ	46
ABDULVAHAP AKBAŞ'IN ESERLERİNDEKİ BATMAN ÖZLEMİ-Abdulgani BAĞIŞ.....	47
ÜÇ ZİYARET ÜÇ MENKİBE: ŞEYHBAL, ŞEYH ZİLAN, SEYİT BİLAL BATMAN HALK KÜLTÜRÜNDE ZİYARET YERLERİ-Dr. Öğr. Üyesi Z. Görkem DURAN GÜLTEKİN	48
BATMAN YÖRESİNE AİT İKİ ETİYOLOJİK SÖYLENCE VE TAŞIDIKLARI FOLKLORİK UNSURLAR- Zeynep AKYEL.....	49
BATMAN AĞZINDA "MA" ENKLİKTİK EDATI-Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin TUĞLUK	50
BATMAN İLİ KİŞİ ADLARI-Fesih YİĞİTALP	51
BATMAN'DA KEŞFEDİLEN ENERJİNİN ULUSLARARASI HUKUK BOYUTU-Ömer DUMAN, Dr. Öğr. Üyesi Sadullah ÖZEL	52
BATMAN İLİNİN İDARİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ-Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YAKUT.....	53
BATMAN İLİNDE MEYDANA GELEN DOĞAL AFETLERİN MEKANSAL DAĞILIŞI-Dr. Öğr. Üyesi Vedat AVCİ, Ömer ÜNSAL.....	54
GELENEKSEL BİR EĞİTİM KURUMU OLARAK BATMAN TAHİRİYYE (ODUNCULAR SİTESİ) MEDRESESİ VE OKUTULAN ARAPÇA DERS KİTAPLARININ TASNİF VE TAHLİLİ-Dr. Abdulhamit TURGUT	55
KUR'AN'DA EMSAL KULLANIMININ DİLE KATKISI-Dr. Öğr. Üyesi Eşref İNAN	56
MOLLA FAHREDDİN BATMÂNÎ VE RİSÂLETU'L-VAD' İSİMLİ ÇALIŞMASI-Doç. Dr. Ahmet TEKİN.....	57
ÎLÛHÎ NİSBESİYLE BİLİNEREN ÂLİMLER-Öğr. Gör. Zafer ONUR	58
MODERN ŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE BATMAN MEDRESELERİ-Dr. Öğr. Üyesi Abdülrakip ARSLAN.....	59
AHMED EL-HASKİFÎ VE KİRÂAT İLMİNE KATKISI-Araş. Gör. Mustafa ACAR	60
CEMÂLÜDDİN HÜSEYİN B. ALİ EL-HASKEFÎ VE KİRÂAT İLMİNDEKİ YERİ-Dr. Öğr. Üyesi Lokman ŞAN ...	61
EBU'L-LUTF MUHAMMED BİN ALİ HASKEFÎ'NİN (HASANKEYFLİ), HAYATI, İLMİ YÖNÜ VE ARAP DİLİNDEKİ YERLERİNİN İNCELENMESİ-Prof. Dr. Yusuf DOĞAN	62

YAHYÂ B. SELÂME EL-HASKEFÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ-Dr. Öğr. Üyesi Mahsum TAŞ	64
ABDULCELİL CANDAN'IN HAYATI VE İLMİ KİŞİLİĞİ-Prof. Dr. Abdurrahman CANDAN, Doç. Dr. Abdurrahim KAPLAN	66
ALAUDDÎN EL-HASKEFÎ'NİN İHTİSÂRÜ'L FETÂVÂ'S-SÛFİYYE İSİMLİ ESERİ ÇERÇEVESİNDE ŞEYH-MÜRÎD İLİŞKİSİ-Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin BENER	67
SEYDA MOLLA SÜLEYMAN BEYAZ PİPARÎ SARGIN(PİPAR) / GERCÜŞ/BATMAN-Doç. Dr. Mustafa KESKİN	69
MOLLA ALİ EL-KOZÎ EL-BATMÂNÎ VE ET-TEYSÎR TERCÜMETU MİSBÂHU'L MUNÎR ADLI ESERİ-Arş. Gör. Mahfuz OKUYAN	70
MOLLA MUHAMMED ZİVİNGÎ VE "LEVÂMÎ'U'R-RAHMÂN" ADLI TEFSİRİ-Doç. Dr. Mehmet Nurullah AKTAŞ	71
BATMAN İLİ NEUROPTERA (SİNİR KANATLILAR) FAUNASI-Doç. Dr. Sadreddin TUSUN, Doç. Dr. Medeni AYKUT	73
BATMAN İLİNDE YETİŞTİRİLEN TÛTÜNDE GÖRÛLEN OROBANŞ (<i>Orobancha Spp.</i>) OTUNUN YOL AÇTIĞI EKONOMİK KAYIPLAR VE BİYOTEKNOLOJİK YÖNTEMLERLE OROBANŞ OTUNA KARŞI TOLERANSLI TÛTÜN ÇEŞİTLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ-Dr. Öğr. Üyesi Sadettin ÇELİK, Gökçen Dilara ÇELİK, Prof. Dr. Aydın ALP	75
BATMAN İLİ, SASON İLÇESİNİN ÇİLEK YETİŞTİRİCİLİĞİNİN BÖLGEYE EKONOMİK KATKISI VE MARKÖR-DESTEKLİ SELEKSİYON (MAS) İLE BÖLGEYE HAS YENİ ÇİLEK ÇEŞİTLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ-Gökçen Dilara ÇELİK, Dr. Öğr. Üyesi Sadettin ÇELİK	77
BATMAN ÜNİVERSİTESİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ POLİTİKASI VE UYGULAMALARI-Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ, Emrullah ASLAN	78
BATMAN İLİNDEKİ BÜYÜK ENDÜSTRİYEL TESİSLERDE YANGIN GÜVENLİĞİ-Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ, Emrullah ASLAN, Ceylan ÖZÇELİK	79
BATMAN İLİNDE AÇIKTA SATILAN BAZI BAHARATLARIN MİKROBİYOLOJİK KALİTESİNİN ARAŞTIRILMASI-Öğr. Gör. Kübra KORKMAZ	80
MEZRONE ÜZÜM PEKMEZİNİN (BATMAN) BAZI FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİKLERİ-Ayşe HOŞER, Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ, Hasan AKDEMİR, Fatma BAĞAÇ	81

OSMANLI MODERNLEŞME DÖNEMİNDE SASON'DA EĞİTİM- Prof.Dr.Hatip YILDIZ

Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, hatipyildiz@dicle.edu.tr

Özet

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Yavuz Selim Dönemi'nde Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle, Batman ilinin bugünkü sınırları içinde yer alan Sason kazası ile bağlı nahiye ve köylerin tamamı uzun yıllar Diyarbakir Vilayetinin idari yapısı içerisinde yer almıştır. Fakat 1878 yılında Bitlis Vilayetinin teşekkülüyle Sason kazası Diyarbakir Vilayetinden ayrılarak buraya bağlanmıştır. Bu durum, tespit edilebildiği kadarıyla Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar aynı şekilde devam etmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra daha planlı bir şekilde yürütülen modernleşme çalışmaları, İstanbul'un dışında yani vilayetlerde de peyderpey hayata geçirilmiştir. Bu dönemde merkezde olduğu gibi taşrada da yenilik yapılan alanlardan biri de eğitimidir. Bilhassa 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren vilayetlerde farklı düzeylerde pek çok modern eğitim kurumu açılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Sason kazasında da Maarif Nezaretine bağlı olarak çok sayıda okul açılmış olup başlıcaları Sason, Bozıkan, Kabilcoz, Tızı, Reşik, Hamalan, Hatni, Asi, Börülğan, Aynıres, Aryan ve Hazzo ibtidai mektepleri ile Sason ve Hato rüşdiyeleridir. Bu Müslüman okullarının yanı sıra, Sason ve Hazzo (Kozluk)'da birer Ermeni mektebi de açılmıştır.

Bu çalışmada; söz konusu ibtidai ve rüşdiye mekteplerinin açılışları ile öğretmen, öğrenci, ders, eğitim ve mali durumları ayrıntılı olarak incelenecektir. Böylece sosyokültürel yapısından dolayı bilhassa Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde eğitim düzeyinin yükseltilmesine oldukça önem verilen Sason kazasının modern eğitim yapısı ve bölgede izlenen eğitim politikaları ana hatlarıyla ortaya konulacaktır.

Çalışmanın hazırlanmasında; Osmanlı Devlet Salnameleri, Maarif Salnameleri, Maarif İstatistikleri, Diyarbakir Vilayet Salnameleri, Bitlis Vilayet Salnameleri, Osmanlı Arşivi Maarif Nezareti belgeleri ve konuyla ilgili araştırma eserlerden faydalanılacaktır.

Anahtar kelimeler: Batman, Sason, eğitim, ibtidai, rüşdiye.

EDUCATION IN SASON DURING THE OTTOMAN MODERNIZATION PERIOD

Prof.Dr.Hatip YILDIZ

Abstract

After the Southeastern Anatolia Region came under Ottoman rule during the Yavuz Selim Period, all of the townships and villages of Sason, which is located within the current borders of Batman province, were included in the administrative structure of Diyarbakir Province for many years. But in 1879, with the formation of Bitlis Province, Sason District was separated from Diyarbakir Province and connected here. This situation continued in the same way until the end of the Ottoman Empire.

After the declaration of the Tanzimat Edict in the Ottoman Empire, the modernization studies, which were carried out in a more planned way, were gradually implemented outside of Istanbul, that is, in the provinces. In this period, one of the areas where innovations were made in the provinces as in the center is education. Especially since the second half of the 19th century, many modern educational institutions at different levels began to be opened in the provinces. In this direction, many schools were opened in the Sason district under the Ministry of Education, and the main ones are Sason, Bozıkan, Kabilcoz, Tızı, Reşik, Hacalan, Hatni, Asi, Börülğan, Aynıres, Aryan and Hazzo primary schools and Sason secondary school. In addition to these Muslim schools, Sason and Hazzo (Kozluk) Armenian schools were also opened.

In this study; opening of these primary and secondary schools and their teachers, students, course, education and financial situations will be examined in detail. Thus, the modern education structure of the Sason district, where importance was given to raising the education level, especially during the reign of Sultan Abdulhamid II, and the education policies followed in the region will be revealed.

In the preparation of the work; Ottoman State Yearbooks, Education Yearbooks, Provinces Yearbooks, Documents of the Ministry of Education in the Ottoman Archives of the Prime Ministry and related research works will be used.

Keywords: Batman, Sason, education, primary and rushdie schools.

ŞER'İYYE SICILLERINE YANSIYAN KONULAR ÜZERİNE BEŞİRİ NAHIYESİ'NDE SUÇ UNSURLARI-

Doç. Dr. Hanife Alaca

*Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü e-mail: h.alaca67@gmail.com

Özet

Şer'iyye Sicilleri Osmanlı Devleti'nde şer'i mahkemelerde görülen her türlü davalar ile devlet merkezinden gelen emirleri içeren belgelerdir. Bu belgeler Osmanlı'nın hem hukuk yapısını hem de siyasi, sosyal, iktisadi ve kültürel alanına dair önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Osmanlı'da suç tarihi ile ilgili birinci el kaynaklar şer'iyye sicilleridir. Beşiri Nahiyesi, 1514 yılında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Cumhuriyet döneminde Kobin adıyla Siirt İli, Garzen İlçesine bağlı köy iken 1926 yılında Beşiri adını alarak Siirt iline bağlanmıştır. 1990 yılında ise Batman bağlı bir ilçe durumuna gelmiştir. Bu çalışmada Beşiri Nahiyesi'nde mahkemeye intikal eden suçlar incelenecektir. Suçun oluşumu, niteliği ve sonuçlarının değerlendirileceği çalışmada Osmanlı Devleti'nin suç belirleme biçimi ele alınacaktır. Dolayısıyla büyük ölçüde İslam fıkıh kaynaklarına dayanan suç tanımı Osmanlı için belirleyici hale gelmiştir. İslam fıkıhı toplumun yararını korumak, dini, malı, akli, nefsi ve nesli muhafaza etmek amacı taşımakta ve bu amaca yönelik her türlü saldırıyı suç kabul etmektedir. Bu çalışmada Osmanlı hukukunu incelemekten ziyade suç kavramı ve suçu ortaya çıkaran eylemler üzerinde durulacaktır. Sicillere yansıyan konulardan anlaşıldığı üzere Beşiri Nahiyesi'nde başlıca; hırsızlık, haksız vergi alımı, tımar tasarrufunda bulunan kişilere müdahalede bulunulması, mutasarrıf olunan topraklara karşı ihlaller gibi suç unsurları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Beşiri, şer'iyye sicilleri, suç.

ON THE ISSUES REFLECTED IN THE ŞER'İYYE REGISTERS, THE ELEMENTS OF CRIME IN BEŞİRİ NAHIYE

Doç. Dr. Hanife Alaca

Abstract

Şer'iyye Registers are documents that contain all kinds of lawsuits in the shar'i courts in the Ottoman Empire and the orders coming from the state center. These documents contain important information about both the legal structure and the political, social, economic and cultural fields of the Ottoman Empire. The first-hand sources about the history of crime in the Ottoman Empire are the sharia records. Beşiri Township came under Ottoman rule in 1514. While it was a village connected to Garzen District of Siirt Province under the name Kobin in the Republican period, it became a part of Siirt province by taking the name Beşiri in 1926. In 1990, it became a district of Batman.

In this study, the crimes submitted to the court in Beşiri District will be examined. In the study, in which the formation, nature and consequences of the crime will be evaluated, the Ottoman Empire's way of determining the crime will be discussed. Therefore, the definition of crime, which is largely based on Islamic fiqh sources, became decisive for the Ottomans. Islamic jurisprudence aims to protect the benefit of society, to preserve religion, property, mind, self and progeny, and considers any attack against this purpose a crime. In this study, rather than examining the Ottoman law, the concept of crime and the actions that reveal the crime will be emphasized.

As it can be understood from the matters reflected in the registers, criminal elements such as theft, unfair tax collection, intervention to the people who are in the tımar disposition, violations against the lands that are owned by the governor have been detected.

Keywords: Ottoman, Beşiri, şer'iyye records, crime.

3 NUMARALI DİYARBEKİR AHKÂM DEFTERİNE GÖRE 18. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA HASANKEYF’TE TOPLUMSAL HAYATA DAİR ŞİKÂYET KONULARI-

Dr. Öğr. Üyesi Mehtap NASIROĞLU AYDIN

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, mehtapnasiroglu@gmail.com

Özet

Ahkâm Defterleri, halkın şikâyetlerinin Divân-ı Hümayun’da görüşülmesi ve karara bağlanmasından sonra tutulan kayıtların yer aldığı defterlerdir. Bu defterler; aşiret ve cemaatler, dini ve sosyal kurumlar, sınır anlaşmazlıkları, miras paylaşımı sırasında yaşanan problemler, vergi ve toprak meseleleri gibi toplumsal hayatı ilgilendiren çok farklı konularla ilgili hükümler içermektedir. Bu çalışmaya kaynaklık eden 3 Numaralı Diyarbekir Ahkâm Defteri, H. 1176-1198/ M. 1763-1784 yılları arasında Diyarbekir Eyaletine bağlı sancak ve kazalara ait şikâyet hükümlerini içermektedir. Anılan defter, 18. Yüzyılın ikinci yarısında Diyarbekir’e bağlı bir kaza konumunda olan Hasankeyf’e dair muhtelif konularla ilgili hükümleri de ihtiva etmektedir. Bu çalışmada; 18. Yüzyılın ikinci yarısında Hasankeyf’te yaşayan halkın daha çok hangi konularla ilgili merkeze şikâyette bulunduğu üzerinde durulmuş, bu konular sınıflandırılarak şehrin toplumsal hayatına dair tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Buna göre; Hasankeyf kalesindeki istihdam ve kalebentlik durumu, şehirdeki idarecilerin kanunsuz vergi talebinde bulunmaları, vakıflara atanan personel ve vakıf gelirlerine el koymaya çalışan gruplar gibi sosyal ve toplumsal yaşamı yakından ilgilendiren konular üzerine yapılan şikâyetler ve devletin bu şikâyetlere ürettiği çözümler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hasankeyf, Şikayet, Ahkam Defteri, Toplumsal Hayat

MATTERS OF COMPLAINT REGARDING SOCIAL LIFE IN HASANKEYF IN THE SECOND HALF OF THE 18TH CENTURY ACCORDING TO THE RECORDS OF VERDICTS NUMBERED 3 OF DİYARBEKİR

Dr. Öğr. Üyesi Mehtap NASIROĞLU AYDIN

Abstract

The records of verdicts are the books including the records written after deliberating the complaints of the people at the Imperial Council (*Divân-ı Hümayun*) and making a decision about them. Those books include verdicts regarding many different subject matters regarding the social life such as clans and religious communities, religious and social institutions, border disputes, problems encountered during sharing inheritance, and matters regarding taxation and land ownership. The Records of Verdicts Numbered 3 of Diyarbekir, which constitute the source of this study, include verdicts regarding complaints for the provinces and sub provinces of the State of Diyarbekir between the years of 1176 - 1198 (Islamic calendar) / 1763 - 1784. The mentioned Records of Verdicts also include various verdicts for various subject matters about Hasankeyf, which was a sub province under Diyarbekir in the second half of the 18th century.

In this study, the author emphasized what matters were complained the most to the central administration by the public living at Hasankeyf in the second half of the 18th century, classified those matters and attempted to make determinations regarding the social life of the city. Accordingly, this study examines complaints made regarding the matters that relate to the society and the social life and the solutions that the government created for those complaints such as employment and the condition of interns at the fortress, the fact that the administrators of the city requested unlawful taxation, the personnel appointed for the religious foundations and the groups that attempted to seize the revenues of the religious foundations.

Keywords: Hasankeyf, Complaint, Book of Verdicts, Social Life

**RUS TARİHÇİLERİNİN ESERLERİNDE GÜNEYDOĞU ANADOLU’NUN
ORTAÇAĞ TARİHİNİN ARAŞTIRILMASINA DAİR (BATMAN ÖRNEĞİNDE)-
Dr. Öğr. Üyesi Yegane Çağlayan*, Erhan Çağlayan****

*Muş Alparslan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Ortaçağ Tarihi ABD,
y.caglayan@alparslan.edu.tr

** Doktora Öğrencisi, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü,
caglayan49@hotmail.com

Özet

Türkiye'nin ortaçağ tarihi Rus tarihçilerinin her zaman ilgisini çeken konulardan biridir. Bu bir taraftan Türkiye'nin coğrafi ve siyasi açıdan Rusya için stratejik önem taşıması, diğer taraftan da Selçuklu öncesi ve Selçuklu dönemi Anadolu tarihinin siyasi, etnik, sosyal ve kültürel açıdan zengin bir tarih olmasıyla ilgilidir. Rus tarihçilerinin bu konuda dikkatini çeken bir diğer mesele ise bu bölgelerin Türk İslâm coğrafyasına dâhil olduktan sonraki tarihi gelişimidir. Türkiye tarihinin öğrenilmesi yönünde Rus tarihçileri tarafından yapılan araştırmalar içerisinde Güneydoğu Anadolu bölgesinin tarihine dair çalışmalar önemli yer almaktadır. Bu çalışmalar, ortaçağ yazılı kaynakların, arkeolojik ve numizmatik verilerin detaylı bir şekilde araştırılması sonucu ortaya çıkmış olup Batman'ın (özellikle Artuklu dönemi Hısnıkeyfâ) tarihiyle ilgili de mühim bilgiler ortaya koymaktadır. Rus tarihçilerinin bu çalışmalarında Malazgirt Zaferi öncesi ve sonrasında bölgenin siyasi tarihine, askeri olaylara, Artuklu Beyliğinin dış politikasına özellikle de Artuklu – Zengî, Artuklu – Eyyübî, Artuklu – Karakoyunlu münasebetlerine ağırlık verilmiştir. Bu konuların yanı sıra Rus araştırmacıları tarafından Batman ve çevresinin ekonomik ve kültürel hayatı, mimari dokusu gibi konular da ele alınmıştır. Bahsettiğimiz konular V. A. Gordlevski, V. V. Bartold, B. N. Zahoder, M. A. Zaborov, L. A. Semyonova, B. A. Bolşakov, Y. İ. Kononenko gibi tarihçilerin eserlerinde geniş bir şekilde araştırılmıştır. Rus tarihçilerinin Anadolu'nun ortaçağ tarihinin araştırılması yönünde hizmetlerinden biri de döneme ait kaynakların çevirisiyle ilgilidir. Gerek Selçuklu öncesi gerekse de Selçuklu dönemine ait çok sayıda senkron kaynak Rus şarkiyatçıları tarafından çevirisi yapılarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bunların içerisinde Arapça, Farsça kaynaklar çoğunlukta olup Süryanice, Yunanca ve Latince kaynaklar da yer almaktadır. Bunların yanı sıra Selçuklu coğrafyasına dâhil olan ve geçmiş SSCB'nin cumhuriyetlerinden olan Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan arazisinde bulunan arkeolojik ve numizmatik veriler de detaylı bir şekilde incelenerek Anadolu tarihiyle ilgili konuların araştırılmasına katkı sağlamıştır. Bu açıdan Artuklu dönemine ait meskûkât araştırmaları yapan Y. Y. Gonçarov, M. V. Butirski, A. A. Bıkov gibi numizmatların çalışmaları dikkat çekmektedir. Bildiride; Rus tarihçilerinin Batman örneğinde Güneydoğu Anadolu'nun Ortaçağ tarihiyle ilgili çalışmaları incelenmiş, bölge tarihinin öğrenilmesi için bu çalışmaların önemini değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Selçuklu, Artuklu, Batman, Hısnıkeyfâ, Rus tarihçileri

**THE STUDY OF THE MEDIEVAL HISTORY OF THE SOUTHEASTERN ANATOLIA IN
THE WORKS OF THE RUSSIAN HISTORIANS (BATMAN SAMPLE)**

Dr. Öğr. Üyesi Yegane Çağlayan*, Erhan Çağlayan**

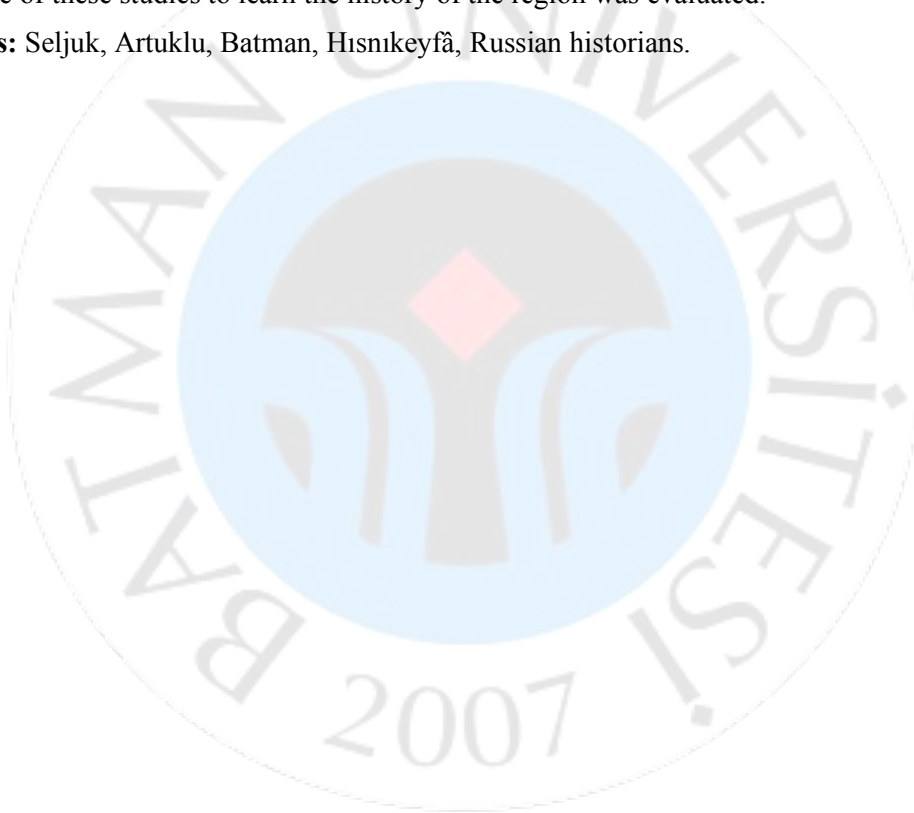
Abstract

The medieval history of Turkey is one of the issues always drawing attention of the Russian historians. This is because, Turkey has, on one hand, a strategic importance for Russia in terms of geography and politics and on the other hand Anatolian history has been politically, ethnically, socially and culturally rich in the pre-Seljuk and Seljuk era. Another issue drawing the attention of the Russian historians is the historical development of these regions after they got involved in the Turkish-Islamic geography. The studies on the history of Southeastern Anatolia region carried out by Russian historians to learn about the Turkish history have an important place. These studies have emerged as a result of detailed research of medieval written sources, archaeological and numismatic data, and also reveal important information about the history of Batman (especially Artuqid Hısnıkeyfâ era). In the studies of Russian historians, the political history of the region, military events, foreign policy of the Artuqid Principality, especially

Artuklu - Zengi, Artuklu - Eyyubi, Artuklu - Karakoyunlu relations are explained in detail before and after the Malazgirt Victory. Additionally, issues such as the economic and cultural life and architectural texture of Batman and its surroundings were also discussed by Russian researchers. The issues mentioned have been thoroughly researched in the works of historians such as V. A. Gordlevski, V. V. Bartold, B. N. Zahoder, M. A. Zaborov, L. A. Semyonova, B. A. Bolshakov and Y. İ. Kononenko.

One of the services of Russian historians in researching the medieval history of Anatolia is the translation of the sources of the era. Many synchronous sources, both before and during the Seljuk period, were translated by Russian orientalists and presented to researchers. Among these, Arabic and Persian sources are in the majority, and there are also Syriac, Greek and Latin sources. Furthermore, archaeological and numismatic data found in the territories of Azerbaijan, Georgia and Armenia, which were included in the Seljuk geography and were the former USSR republics, were also examined in detail and contributed to the research of issues related to Anatolian history. In this respect, the studies of numismatists such as Y. Y. Gonçarov, M. V. Butirski, A. A. Bikov, who conducted residential researches of the Artuqid period, draw attention. In the Batman sample, the studies of Russian historians about the history of the Middle Ages in Southeastern Anatolia were examined in the paper, and the importance of these studies to learn the history of the region was evaluated.

Keywords: Seljuk, Artuklu, Batman, Hisnikeyfâ, Russian historians.

BEŞİRİ KAZASININ TEŞKİLİ VE İFHANDARESİ (1895-1905)-

Dr. Recep AYHAN

rcpyhn3@gmail.com

Özet

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın ardından birçok alanda olduğu gibi idari yapıda da önemli düzenlemeler yapılmıştır. 1842 yılında yapılan düzenleme ile kaza, idari bir birim olarak ortaya çıkmış ve idaresi müdürlere verilmiştir. 1864 Vilayet Nizamnamesinde ise eyaletlerin yerine vilayetler kurulmuş ve idari yapıda vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da köylere ayrılmıştır. Bu idari yapı 1867 Vilayet Nizamnamesi ile ülkenin tümünü kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Yeni idari sistemde daha önce müdürlerin kontrolünde olan kazaların kaymakamlar tarafından idare edilmesi kararlaştırılmıştır. İdari yapıda meydana gelen bu değişimlerden Beşiri de etkilenmiştir. Tanzimat'tan sonra kaza statüsünde müdürler tarafından idare edilen Beşiri, Vilayet Nizamnamelerinin ardından nahiye statüsüne getirilerek müdürlerin kontrolüne bırakılmıştır. Beşiri, nahiye statüsünde bulunduğu süreçte birkaç yıl Bitlis vilayetine bağlı kaldıktan sonra yeniden Diyarbakır vilayetine bağlanmıştır. Diyarbakır vilayetine bağlı olan Beşiri'nin idaresinde çeşitli sıkıntıların yaşanması oranın artık müdürlük ile idare edilemeyeceğini ortaya koymuştur. Bu nedenle Beşiri 1895 yılında kaza haline getirilmiş ve kaymakamlar tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Bu çalışmada Beşiri kazasının teşkili ile ilgili süreç Osmanlı arşiv belgeleri ışığında ortaya konulmuştur. Çalışmada ayrıca Beşiri kazasının teşkilinin ardından kazada oluşturulan İdare Meclisinin, çeşitli daire, komisyon ve kalemlerin yapısı ve görevlileri ile ilgili bilgiler Diyarbakır vilayet salnâmelerinden elde edilen veriler doğrultusunda ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beşiri, Kaza, Kaymakamlık, İdari Yapı, Osmanlı Devleti.

FORMATION AND ADMINISTRATION OF BEŞİRİ TOWNSHIP (1895-1905)

Dr. Recep AYHAN

Abstract

In Ottoman State, some important arrangements were carried out in many fields and administration structure after Tanzimat. The township emerged as an administrative unit with the arrangement done in 1842 and the administrations of townships were given to the directors. Yet, in 1864 Province Regulations, provinces were established instead of states; and in administration structure, the provinces were divided in districts, the districts were divided in townships, and townships were divided in villages. This administrative structure was extended to cover the whole country with 1867 Province Regulations. In the new administrative system, it was decided that the townships that were under the control of directors would be administered by district governors. Beşiri was also affected by the changes made in the administrative structure. Beşiri, administered by directors due to its township status after Tanzimat, was brought to the status of deme after the Province Regulations; and its administration was left to the control of deme directors. During a few years when Beşiri was in deme status, it was connected to Bitlis province. Later, it was connected to Diyarbakır province. The fact that there appeared several problems in the administration of Beşiri, connected to Diyarbakır province, revealed that it was impossible to administer, this settlement place through directors. Therefore, Beşiri was turned into a township in 1895, and started to be governed by district governors. In this study, the processes related with the formation of Beşiri township were tried to be put forward in the light of Ottoman archive records. In addition, the information about the structure and staff of Administrative Council, various commissions and secretariats formed in the township of Beşiri after it became a township was investigated in line with the data obtained from Diyarbakır province annual books.

Keywords: Beşiri, Township, District Governorship, Administrative Structure, Ottoman State.

MÜTTEFİKLER ARASINDAKİ GİZLİ ANTLAŞMALARLA BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONUNDA TÜRKİYE’NİN PAYLAŞILMASI VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE İNGİLİZ-FRANSIZ İŞGAL FAALİYETLERİ-

Arş. Gör. Dr. Mekki ULUDAĞ

Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mekki.uludag@dicle.edu.tr

Özet

Bu çalışmada Birinci Dünya Savaşı sonunda müttefik devletler arasında yapılmış olan gizli antlaşmalarla Osmanlı Devleti topraklarının paylaşılması ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki İngiliz-Fransız işgal faaliyetleri ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, Batman’ın da içinde bulunduğu bölgelerle ilgili gizli antlaşmaların ortaya çıkarılması ve bölgedeki işgal faaliyetleri ile işgallere karşı yapılmış olan çalışmaların ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmanın kaynakları, İngiliz ve Fransız basını, gizli antlaşma metinleri, yerel basın ile TBMM zabıtlarıdır. Müttefik devletler henüz Birinci Dünya Savaşı devam ederken, savaşı kazanmaları durumunda yendikleri devletlerin topraklarını paylaşmak üzere toplantılar yapmaya başlamışlardır. Müttefikler tarafından parçalanması ve topraklarının paylaşılması düşünülmüş olan devletlerden biri Osmanlı Devleti olmuştur. Osmanlı topraklarının paylaşılmasına yönelik gizli antlaşmalar yapılmış, Bolşevik Devriminden sonra gizli antlaşmalar Ruslar tarafından dünyaya duyurulmuştur. Bunun üzerine müttefik devletler paylaşım planlarını açık bir şekilde yapmaya devam etmişlerdir. Osmanlı toprakları üzerinde çok sayıda yeni devletin kurulması planlanmış, Misak-ı Millî’de sınırları belirlenmiş olan ve yüzyıllardan beri Türkiye olarak bilinen Anadolu toprakları da müttefikler tarafından parçalara bölünerek paylaşılmak istenmiştir. Paylaşım planlarında o dönemde Kuzey Mezopotamya olarak anılan ve günümüzde Güneydoğu Anadolu Bölgesi olarak adlandırılmış olan bölgenin paylaşılmasında uzun süre anlaşmazlık yaşanmış, bölgenin hangi devlete verileceği uzun süre kararlaştırılamamıştır. İlk gizli antlaşma taslaklarına göre İngilizlere bırakılacağı kararlaştırılmış olan bölgenin, 15 Eylül 1919 tarihindeki Suriye Antlaşmasına göre Fransızlara verilmesine karar verilmiştir. Böylece bölgedeki İngiliz işgal birlikleri çekilerek onların yerine Fransız birliklerinin yerleştirilmesine başlanmıştır. Birçok yerde Fransız işgalleri başlarken Fransızlar Diyarbakır, Batman, Siirt ve Elâzığ illerine, düzenli ve düzensiz birliklerin direniş faaliyetleri ve halkın işgallere karşı tepkisi nedeniyle girmeyi başaramamışlardır. Sonuç olarak gizli antlaşmalarla Fransızlara bırakılmasına karar verilmiş olan bu illerde Fransız işgal faaliyetleri yaşanmamıştır. Bu çalışmanın muhtemel en önemli bulguları, ilgili bölgelerdeki işgal faaliyetleri ile işgallere karşı direnişler konusundaki çalışmaların ortaya çıkarılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Gizli Antlaşmalar, Osmanlı Topraklarının Paylaşılması, Güneydoğu Anadolu Bölgesi

THE PARTITION OF TURKEY AT THE END OF THE FIRST WORLD WAR WITH SECRET TREATIES BETWEEN THE ALLIES AND ANGLO-FRENCH OCCUPATION ACTIVITIES IN THE SOUTHEASTERN ANATOLIA REGION

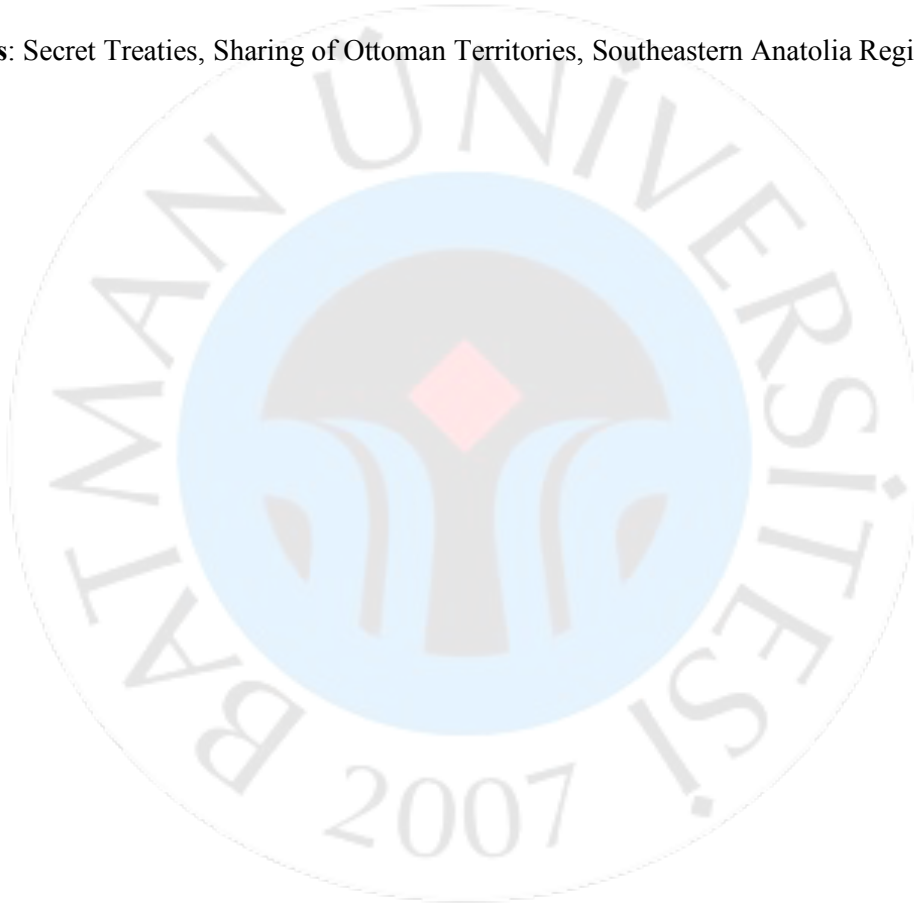
Arş. Gör. Dr. Mekki ULUDAĞ

Abstract

In this study, the sharing of the lands of the Ottoman Empire with the secret treaties made between the allied states at the end of the First World War and the Anglo-French occupation activities in the Southeastern Anatolia Region are discussed. The aim of the study is to reveal the secret agreements related to the regions including Batman and to reveal the occupation activities in the region and the resistance against the occupations. The sources of the study are the English and French press, secret treaty texts, the local press and the records of the Grand National Assembly of Turkey. While the First World War was still going on, the allied states started to hold meetings to share the lands of the states they defeated in case they won the war. One of the states that was thought to be divided and shared by the Allies was the Ottoman State. Secret agreements were made for the sharing of Ottoman lands, and after the Bolshevik Revolution, secret agreements were announced to the world by the Russians. Thereupon, the allied states continued to make their sharing plans openly. It was planned to establish a

large number of new states on the Ottoman lands, and the Anatolian lands, whose borders were determined in the National Pact and known as Turkey for centuries, were divided into parts and shared by the Allies. In the sharing plans, there was a disagreement for a long time over the sharing of the region, which was called Northern Mesopotamia at that time and is now called the Southeastern Anatolia Region, and it was not decided for a long time to which state the region would be given. The area, which was decided to be left to the British according to the initial secret treaty drafts, was decided to be given to the French according to the Syria Treaty of September 15, 1919. Thus, the British occupation troops in the region were withdrawn and French troops began to be placed in their place. While the French occupations began in many places, the French could not enter the provinces of Diyarbakir, Batman, Siirt and Elazig due to the resistance activities of regular and irregular troops and the reaction of the people against the occupations. As a result, French occupation activities did not take place in these provinces, which were decided to be left to the French with secret agreements. The most important findings of this study are to reveal the studies on occupation activities and resistance against occupations in the relevant regions.

Keywords: Secret Treaties, Sharing of Ottoman Territories, Southeastern Anatolia Region

OSMANLI'DA BİR CEZALANDIRMA YÖNTEMİ OLARAK KALABENDLİK CEZASI; HASANKEYF KALESİ ÖRNEĞİ-

Nihal ALTUNÇ

*Doktora Öğrencisi, Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, nihal.altunc@hotmail.com.

ÖZET

Osmanlı hukuk sistemiyle ilgili önemli bilgiler edinmek için birinci elden kaynak niteliği taşıyan Kalabend defterleri; 1680 yılından sonra Divanühümayun'da kayıt alınmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti hakimiyet sahasının tümünü kapsayan bu defterlerde; suçlu, suçun adı, suçun işlendiği yer, hükmün gönderildiği makam, hapis yahut sürgün edildiği yer, varsa suçlunun ıtlak edildiği tarih ve ıtlak edilme sebebi yer almaktaydı.

Osmanlı kaynaklarında "Hısn-i Keyf" olarak bilinen ve Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında Osmanlı topraklarına kattığı Hasankeyf, öncelikle Diyarbekir Beylerbeyine bağlı olarak idare edilen bir kaza daha sonrasında ise sancak merkeziydi. 1867 yılında ise Mardin'e bağlı bir nahiye, 1926 yılında Gercüş'e bağlanmış, 1990 yılına gelindiğinde ise Batman'ın il olması hasebiyle Batman'a bağlı bir ilçe olmuştur.

Osmanlı belgelerinde Bab-ı Asafi kataloğunda mevcut bulunan Kalabend Defterleri, toplum düzenini bozarak suç unsuru sayılan davranışlara verilen cezaları ihtiva etmektedir. Bu defterlerde suçlunun cezalandırılması maksadıyla çeşitli kalelere kalabend edildiği yahut sürgün edildiği kaydedilmektedir. Bu çalışmada Hısn-i Keyf kalesine kalabend yahut sürgün edilen suçlular ve işledikleri suçlar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Hısn-i Keyf, Kalabend, Nefy

KALABEND AS A METHOD OF PUNISHMENT IN THE OTTOMAN EMPIRE; HASANKEYF CASTLE EXAMPLE

Nihal ALTUNÇ

ABSTRACT

Kalabend notebooks, which are a primary source for obtaining important information about the Ottoman legal system; After 1680, records began to be taken in Divanühümayun. In these registers, which cover the whole of the Ottoman Empire's dominion area; the criminal, the name of the crime, the place where the crime was committed, the place where the sentence was sent, the place where he was imprisoned or exiled, if any, the date the criminal was released and the reason for his imprisonment.

Hasankeyf, known as "Hısn-i Keyf" in Ottoman sources and annexed to the Ottoman lands by Yavuz Sultan Selim in 1517, was first a district of Diyarbekir, and later a sanjak center. In 1867, a sub-district of Mardin was attached to Gercüş in 1926, and in 1990, it became a district of Batman due to Batman being a province.

The Kalabend Notebooks, which are available in the Bab-ı Asafi catalog in the Ottoman documents, contain the punishments given to the behaviors considered as criminal elements by disrupting the social order. It is recorded in these notebooks that the criminal was calabended to various castles or exiled in order to punish them. In this study, criminals who were killed or exiled to the castle of Hısn-i Keyf and their crimes will be examined.

Keyword: Hısn-i Keyf, Kalabend, Exile

BATMAN İSMİNİN KAYNAĞI-

Mahmut TEKİK

Batman Merkez Selahaddin Eyyubi Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni, mahmuttekik@gmail.com

Özet

Cumhuriyetin ilk yıllarında Elmedina adıyla anılan fakat Elmedina'nın sular altında kalmasıyla İluh adlı köye nakledilen ve Petrolün bulunmasıyla Batman ismini alarak büyük bir şehre dönüşen Batman'ın bu ismi nereden aldığı ve bu ismin niçin kullanıldığı tam olarak aydınlatılamamıştır. Batman kelimesi ve kavramı bugünkü Batman şehri kurulmadan önce de hem bir ağırlık birimi hem bir yerleşim ismi hem de coğrafi bir unsur olarak tarih boyunca kullanılmıştır. Bu çalışmada Batman isminin tarih boyunca kullanımı ve tarihsel gelişim süreci ele alınarak Batman şehrinin kuruluş sürecinde Batman isminin nasıl ve niçin tercih edildiği ve bu durum üzerinde etkili olan faktörler ele alınacaktır. Batman isminin kaynağı olarak iki önemli faktör karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi tarihi kayıtlar ikincisi ise coğrafi unsurlardır. Tarihi kayıtlar içerisinde de Evliya Çelebi Seyahatnamesi ve lügat tarzında geniş açıklamalı bazı kitaplar temel kaynaklardır. Coğrafi unsurlardan da en önemli kaynağımız Batman Çayı'dır. Batman Çayı Batman şehri kurulmadan önce de var olan ve Batman şehri kurulacağı zaman da Batman adının Batman Çayı'ndan esinlenilerek Batman şehrine verildiği herkesin malumudur. Ancak yapılan bütün araştırma ve çalışmalara rağmen bugün de tam anlamıyla Batman isminin kaynağı ve bu ismin Batman şehrine niçin verildiği bilinmemektedir. Bu çalışmanın bu amaca hizmet etmesi temel hedeftir.

Anahtar Kelimeler: Batman, Batman Çayı, İluh, Petrol, Elmedina.

THE SOURCE OF THE NAME BATMAN

Mahmut TEKİK

Abstract

In the first years of the Republic, it was named as Elmedina, but after the flooding of Elmedina, it was transferred to the village named İluh and after the discovery of oil, Batman turned into a big city by taking the name Batman from where it got this name and why this name was used has not been fully clarified. The word and concept of Batman has been used throughout history as a unit of weight, a settlement name and a geographical element, even before today's Batman city was founded. In this study, the use of the name Batman throughout history and the historical development process will be discussed, and how and why the name Batman was preferred during the establishment of the city of Batman and the factors affecting this situation will be discussed. Two important factors emerge as the origin of the name Batman. The first of these is historical records and the second is geographical elements. Among the historical records, Evliya Çelebi's Travel Book and some books with extensive explanations in the style of dictionaries are the main sources. Our most important source of geographical factors is Batman Stream. Batman Stream It is known to everyone that it existed before Batman city was founded and when the city of Batman was to be established, the name Batman was inspired by Batman Stream and given to the city of Batman. However, despite all the research and studies, the source of the name Batman and why this name was given to the city of Batman are still unknown today. The main objective of this study is to serve this purpose.

Keywords: Batman, Batman Stream, İluh, Petroleum, Elmedina

RAMAN BİNDİRME FAYININ ÜRETTİĞİ TARİHİ DEPREMLERDEN ETKİLENEN YERLEŞİMLER: SALAT TEPE VE ZEVIYA TİVİLKI-

Prof.Dr.A. Tuba ÖKSE

Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, İzmit/Kocaeli, tubaokse@yahoo.com

Özet

Batman Çayı ile Botan Çayı arasındaki Dicle vadisi boyunca uzanan Raman Bindirme Fayı kuzeyindeki Garzan, güneydoğusundaki Cizre bindirme fayları ile etkileşim içindedir ve bunların arasındaki Dicle vadisinde çok sayıda sıcak su kaynağı bulunması, vadinin fay hareketliliğine tanıklık eder. Vadinin bu kesimine kurulmuş olan Zeviya Tivilki’de açığa çıkan, MÖ 8.-7. yüzyıllara tarihlenen yerleşimin duvarları çamur harçla tutturulan işlenmemiş taşlardan inşa edilmiş yapıları temel seviyesine kadar yıkılmıştır. Yerleşimin kuzeydoğu kenarında yakıldıktan sonra çömlerler içine yerleştirilerek gömülmüş bireylerin bulunduğu düzenli bir mezarlık bulunmasına karşın, üç ayrı mekânın yıkıntı taşları altında yakılmamış ve düzensiz uzanan üç genç erkek iskeleti bulunmuştur. Bu yıkım büyük olasılıkla yerleşime 20-35 km uzaklıktaki Raman, Garzan veya Cizre faylarının ürettiği bir depremden kaynaklanmaktadır. Batman Çayının yaklaşık 32 km doğusunda yer alan Salat Tepe’nin MÖ 2200, 2050, 1900 ve 1550 yıllarına tarihlenen tabakalarındaki kerpiç yapıların duvarları devrilmiş, çatlamış, eğilmiş ve deforme olmuş, yapılardan birisinde, çatının altında kalarak yaşamını yitiren erişkin bir erkeğin iskeleti bulunmuştur. Yerleşim, Raman Bindirme Fayına 32 km, Silvan Bindirme Fayına 35 km mesafede olduğundan, her iki fayın etki alanındadır. Bu dönem insanı depemleri tanrıların hiddetine bağladığından, yapıları daha sağlam inşa etmek yerine, enkazı kurbanlarla kapatarak ve temellere kurbanlar bırakarak tanrıları memnun edip emniyete almaya çalışmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tarihi Depremler, Yukarı Dicle Havzası, Tunç Çağı, Demir Çağı, Salat Tepe, Zeviya Tivilki

SETTLEMENTS AFFECTED BY HISTORICAL EARTHQUAKES PRODUCED BY THE RAMAN THRUST FAULT: SALAT TEPE AND ZEVIYA TIVILKI

Prof. Dr. A. Tuba ÖKSE

Abstract

The Raman Thrust Fault along the Tigris valley between Batman and Botan Rivers interacts with the Garzan thrust fault in the north and the Cizre thrust fault in the southeast. Many hot water springs in the Tigris valley between them points to the fault activity at the valley. At this part of the valley, a settlement was established at Zeviya Tivilki in the 8th-7th centuries BC. The walls of the settlement that were built of rough stones and mud mortar were collapsed up to the foundation level. Although there is a regular cremation cemetery with individuals buried in pots on the northeastern edge of the settlement, three unburned and irregularly lying young male skeletons were found under the rubble stones of three separate rooms, probably caused by an earthquake produced by the Raman, Garzan or Cizre faults, 20-35 km away from the settlement. Salat Tepe is located about 32 km to the east of the Batman River. The walls of the mudbrick structures in levels dating to 2200, 2050, 1900 and 1550 BC were collapsed, cracked, bent and deformed; the skeleton of an adult male is recovered under the collapsed roof of one of the buildings. Located ca. 32 km from the Raman and 35 km from the Silvan thrust faults, the settlement is in the impact area of both. Since the inhabitants of these settlements attributed the earthquakes to the anger of the gods, instead of building the structures more solidly, they tried to calm the gods and safe settlement by closing the debris with sacrifices and laying sacrifices in the foundations.

Keywords: Historical Earthquakes, Upper Tigris Region, Bronze Age, Iron Age, Salat Tepe, Zeviya Tivilki

BATMAN VE ÇEVRESİNDEKİ ARKEOLOJİK ALANLAR VE BUNLARIN COĞRAFİ MEKAN AÇISINDAN YERLEŞİM STRATEJİLERİ-

Prof.Dr.Gülriş KOZBE

Batman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, gulriz.kozbe@batman.edu.tr

Özet

Arkeolojik yerleşimlerin ve kültür varlıklarının tespiti ve belgelenmesi kadar bu yerleşimlerin yer aldığı mekânın coğrafi özelliklerinin, özellikle jeomorfolojik yapısının analizi, oluşum süreçleri ve beşerî yaşama etkilerinin aydınlatılarak kayıt altına alınması da geçmişi tanımlamamız adına büyük önem taşır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümü'nde yer alan Batman ili, eski çağlarda coğrafi konumunun sağladığı birçok avantajla kültürel etkileşimin en canlı yaşandığı bir bölge olarak birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Sözü edilen coğrafyanın özgünlüğü, iklimin elverişliliği, jeomorfolojik yapısı, başta Mezopotamya toprakları olmak üzere kendisini dört bir yandan çevreleyen kültür bölgeleriyle olan yakın iletişim ve etkileşim içinde bulunması, su ve maden kaynakları açısından zengin olması bu bölgenin, günümüzden binlerce yıl öncesinde Paleolitik Dönem'de başlayıp günümüze dek insan toplulukları açısından daima tercih edilen, ideal bir yerleşim alanı olmasını sağlamıştır.

2001-2016 yılları arasında Ilısu Barajı ve HES Projesi'ne ait arkeolojik projelere dahil olmamız dışında bölgede 2014-2016 yıllarında gerçekleştirdiğimiz jeomorfolojik ve envanter araştırmalarımız çerçevesinde uygarlıklara mekân işlevi görmüş yerleşme yerlerinin hangi coğrafi koşullarda ortaya çıktıkları, gelişikleri ve doğal çevreleriyle nasıl bir etkileşime girdiklerini kısaca Batman Bölgesi'nin paleo-ortamı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalara göre arkeolojik yerleşmeler ile doğal çevre şartları arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Yerleşmeler gelişimini, büyüklüğünü ve fonksiyonel özelliklerini önemli ölçüde doğal şartlara bağlı olarak kazanmışlardır. Batman ve çevresinin kayaaltı sığınakları, kaya oyuğu meskenler, höyükler, kaleler gibi arkeolojik sit alanları, dinsel mekânlar, tarihi anıtlar ve buluntu yerleri barındırması, insanoğlunun bu coğrafyada yaşamak için oldukça elverişli bir ortam bulduğunu işaret etmektedir. Dolayısıyla bölge, tarih boyunca kesintisiz olarak yoğun beşerî faaliyetlere ve önemli uygarlıkların varlığına sahne olmuştur. Doğal ortam bileşenleri aynı zamanda, insan topluluklarının yerleşme dokusu ve mimari alışkanlıklarını, konut tipini, kültürel ve sosyal yapısını, yaşam tarzını ve geleneklerini belirleyen birer faktör olmuşlardır. Bu bakımdan fiziki şartlar, tarihsel belleği oluşturan hem neden; hem de sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Batman, arkeolojik alanlar, coğrafi mekan, jeomorfoloji, yerleşim stratejileri

ARCHAEOLOGICAL SITES IN BATMAN AND ITS SURROUNDINGS AND THEIR SETTLEMENT STRATEGIES IN TERMS OF GEOGRAPHICAL SPACE

Prof. Dr. Gülriş KOZBE

Abstract

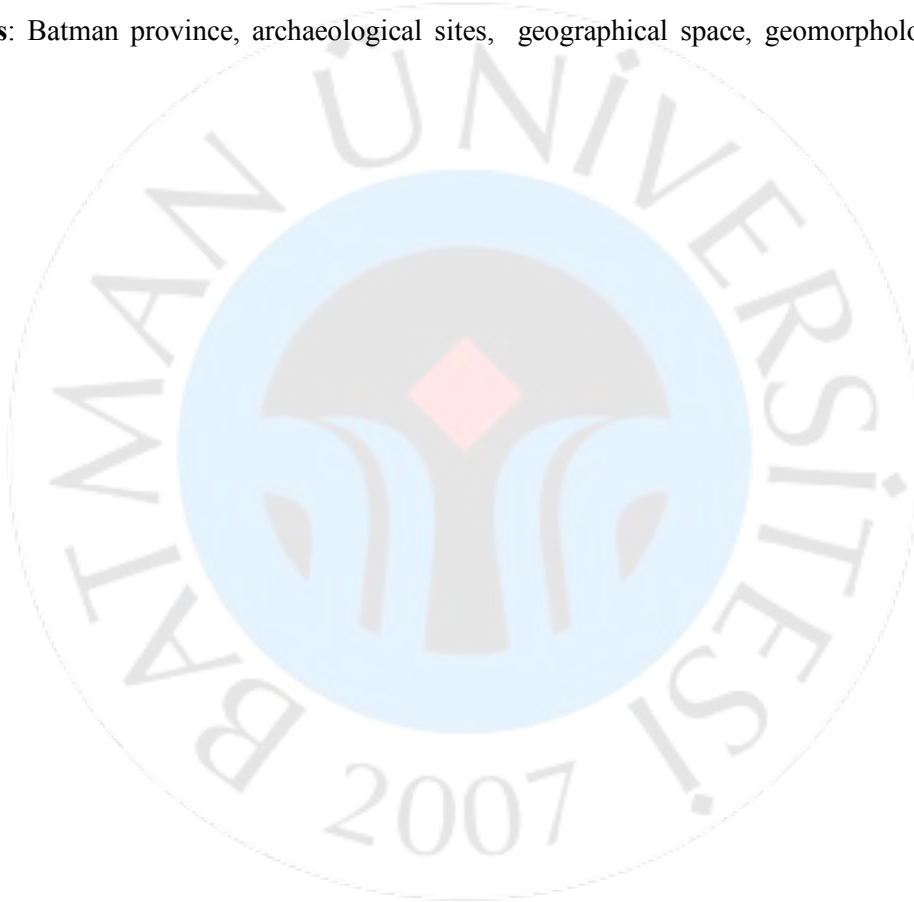
It is of great importance for us to define the past, as well as identifying and documenting the archaeological sites and cultural assets, as well as the geographical features of the space where these settlements are located, especially the analysis of the geomorphological structure, the formation processes and the effects on human life. Batman province, located in the Tigris Section of the Southeastern Anatolia Region, has hosted many civilizations in ancient times as a region where the cultural interactions were most lively with many advantages provided by its geographical location. The originality of the aforementioned geography, its convenience in climate, its geomorphological structure, its close relations and interactions with the cultural regions surrounding it, especially with the Mesopotamian lands, and its richness in water and mineral resources have made this region as an ideal settlement area that has been always preferred by human societies, starting from the Paleolithic period, thousands of years ago.

Apart from our involvement in the archaeological works of Ilısu Dam and HEPP Project between 2001-2016, within the framework of our geomorphological and inventory researches that carried out in the region between 2014-2016, we found out in which geographical conditions the settlements that served

as a place for civilizations emerged, developed and how they interacted with their natural environment or in other words the paleo-environment of the

Batman region was tried to be determined. On base of those studies, there is obviously a close relation between archaeological sites and its natural environmental conditions. The settlements have gained their development, sizes and functional characteristics significantly depending on their geographical conditions. Batman and its surroundings include archaeological sites such as rock shelters, rock-cut dwellings, mounds, castles or religious or historical monuments; they all indicate that human beings have found a very favorable space for living in this geography. Therefore, the region has been a scene for intense human activities and the existence of important civilizations throughout history. At the same time, the components of natural environment have been factors those determine the settlement texture, architectural habits, housing types, cultural and social structures, lifestyle and traditions of human communities. In this respect, as we see in other geographies, physical conditions in Batman region are responsible for both of the cause and the result that constitute its historical memory.

Keywords: Batman province, archaeological sites, geographical space, geomorphology, settlement strategies.

KÜLTÜREL MİRAS BAĞLAMINDA TUR ABDİN'DEKİ SÜRYANİ ORTODOKS MANASTIRLARI VE BATMAN MOR KURYAKOS MANASTIRI- Doç.Dr.Ersoy SOYDAN

Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi, RTS Bölüm Başkanı- Dekan Yardımcısı,
ersoy.soydan@gmail.com

Özet

Tur Abdin bölgesinde diğer Doğu kiliselerine de öncülük eden manastır hareketi 4.yüzyılda Mısırlı Mor Evgin tarafından başlatılmıştır. İzlo (Bagok) Dağına kurulan ilk manastır diğerleri izlemiş ve kısa sürede Tur Abdin bölgesinde çok sayıda manastır kurulmuştur. Süryanice'de Hizmetkarlar Dağı anlamına gelen Tur Abdin adının bölgeye Romalılarca manastırlarda yaşayan keşişler nedeniyle verildiği kabul edilmektedir. Süryani Ortodoksların en önemli manastır ve kiliselerinin bulunduğu Tur Abdin bölgesinin sınırları, batıda Mardin, kuzeyde Hasankeyf, doğuda Cizre ve güneyde Nusaybin'e kadar uzanmaktadır. Tur Abdin bölgesindeki Süryani Ortodoks Manastırları, aynı zamanda Süryani Kültürünün de korunup, geliştiği merkezler olmuş, manastırlar sayesinde kültürel süreklilik sağlanmıştır. Günümüzde Anadolu'da varlığını sürdüren yedi manastırın tamamı Süryani Ortodokslara aittir, ancak insanlığın da ortak kültürel mirası olan tarihi manastırları koruyup, geleceğe taşımak ülkemizin imajı açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada öncelikle kültürel miras bağlamında Süryani Ortodoks Manastırlarının öneminden ve tarihsel geçmişinden söz edilmiştir. Batman'ın her köşesinde onun kadim geçmişini hatırlatan izler bulunmaktadır, bunlardan biri de Mor Kuryakos Manastır'dır. Tur Abdin olarak adlandırılan tarihsel bölgede ve Batman ilinin Beşiri ilçesinin Ayrancı (Zercel) köyünde bulunan Mor Kuryakos Süryani Manastır 20.yüzyıla kadar dini merkez olarak kullanılmış önemli bir yapıdır. İlk olarak 5.yüzyılda inşa edildiği sanılan manastır halk arasında yapımında siyah bazalt taşların kullanılmış olması nedeniyle Kürtçe'de siyah manastır anlamına gelen Dera Kira olarak da adlandırılmaktadır. Manastırda geçmişte Beşiri Süryani Metropolitinin ikamet ettiği ve işlevini 1960'lı yıllara kadar sürdürdüğü bilinmektedir. Daha sonra terk edilen ve kullanım dışı kalan manastır harabeye dönmüştür. 2012 yılında tarafımda hazırlanan bir Bilimsel Araştırma Projesiyle (BAP) manastırın turizme kazandırılması için ilk çalışmalar başlatılmıştır. Batman Müze Müdürlüğü tarafından günümüze dek süren restorasyon çalışmalarıyla manastır yeniden ayağa kaldırılmıştır. Mor Kuryakos Manastır'nda yapılan çalışmalar sonucunda hem Batman yeni bir turizm merkezi kazanmış hem de Batman'a gelen turistlerin göreceklere yer sayısının artması sayesinde ilde kalış süresinin uzaması sağlanmıştır. Bu çalışmada Mor Kuryakos Manastırının tarihsel geçmişi anlatılmış, son on yılda yapılan çalışmalarla elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş, manastırın geleceğine ve Batman turizmine olası katkılarına yönelik betimleyici bir analiz yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Batman, Mor Kuryakos, Süryani, Kültürel Miras, Manastır.

SYRIAN ORTHODOX MONASTERIES AND BATMAN MOR KURYAKOS MONASTERY IN TUR ABDIN IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE

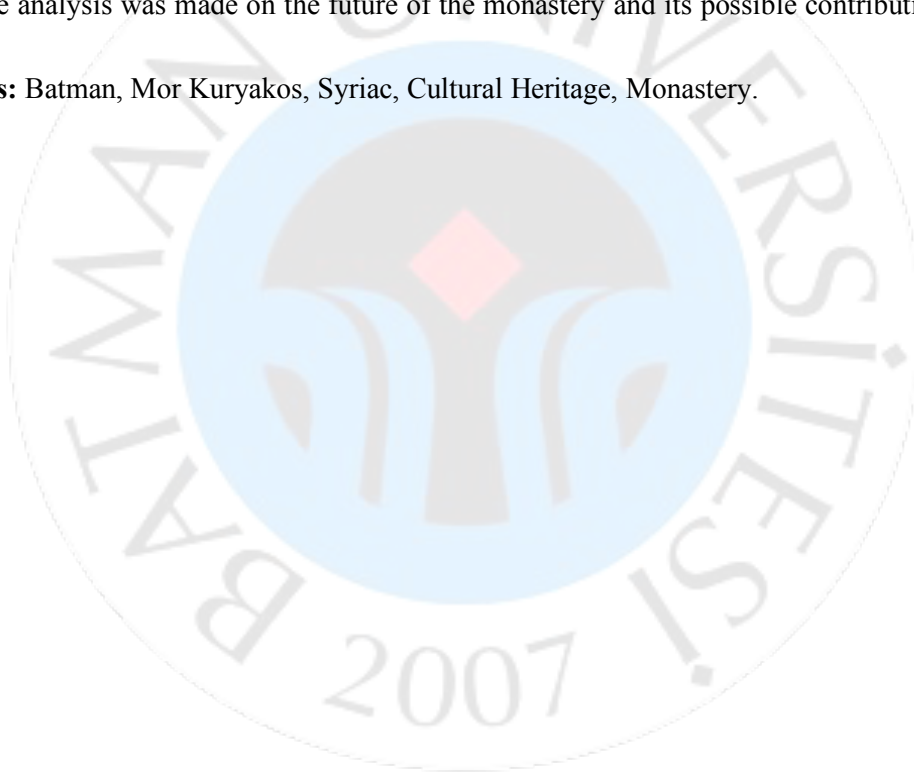
Doç. Dr. Ersoy SOYDAN

Abstract

The monastic movement, which also pioneered other Eastern churches in the Tur Abdin region, was started by the Egyptian Mor Evgin in the 4th century. The first monastery established on Izlo (Bagok) Mountain was followed by others and in a short time many monasteries were established in the Tur Abdin region. It is accepted that the name of Tur Abdin, which means Servant Mountain in Syriac, was given to the region by the Romans because of the monks living in monasteries. The borders of the Tur Abdin region, where the most important monasteries and churches of the Syriac Orthodox are located, extend to Mardin in the west, Hasankeyf in the north, Cizre in the east and Nusaybin in the south. The Syriac Orthodox Monasteries in the Tur Abdin region have also been the centers where Syriac Culture is preserved and developed, and cultural continuity has been ensured thanks to the monasteries. All of the seven monasteries that exist in Anatolia today belong to the Assyrian Orthodox, but it is also of great

importance for the image of our country to preserve and carry the historical monasteries, which are the common cultural heritage of humanity, to the future. In this study, first of all, the importance and historical background of Syriac Orthodox Monasteries in the context of cultural heritage is mentioned. There are traces of Batman's ancient past in every corner, one of them being the Mor Kuryakos Monastery. Mor Kuryakos Syriac Monastery, located in the historical region called Tur Abdin and in the Ayrancı (Zercel) village of the Beşiri district of Batman province, is an important structure that was used as a religious center until the 20th century. The monastery, which is thought to have been built in the 5th century, is also called Dera Kira, which means black monastery in Kurdish, due to the use of black basalt stones in its construction. It is known that Beşiri Syriac Metropolitan lived in the monastery in the past and continued its function until the 1960s. The monastery, which was later abandoned and out of use, fell into ruin. In 2012, with a Scientific Research Project (BAP) prepared by me, the first studies were initiated to bring the monastery to tourism. The monastery was rebuilt by the Batman Museum Directorate with the restoration work that has continued until today. As a result of the works carried out in the Mor Kuryakos Monastery, Batman has gained a new tourism center and the length of stay in the province has been extended thanks to the increase in the number of places to see by the tourists coming to Batman. In this study, the historical past of the Mor Kuryakos Monastery was explained, the results obtained from the studies carried out in the last ten years were evaluated, and a descriptive analysis was made on the future of the monastery and its possible contributions to Batman tourism.

Keywords: Batman, Mor Kuryakos, Syriac, Cultural Heritage, Monastery.

BATMAN MOR KURYAKOS (DERA QİRA) MANASTIRI 2. ETAP RESTORASYONUNA DAİR GÖZLEMLER-

Dr.Öğr.Üyesi Rojat AKSOY IŞIK

Mardin Artuklu Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü,
rojataksoy@artuklu.edu.tr

Özet

Geçmişten günümüze ışık tutan tarihi yapılar zamanla birçok nedenden dolayı maalesef bozulmalara maruz kalmaktadırlar. Bu yüzden tarihi yapıların günümüzde varlıklarını devam ettirmeleri, yeniden işlevlendirilmeleri için çoğu zaman geçirdikleri veya geçirecekleri restorasyon uygulamaları büyük önem taşımaktadır. Bu uygulamalar, yapının ilk olarak kullanıldığı veya başka amaçla kullanılacağı işlevine göre değişkenlik göstermektedir. Bu bağlamda zamanla birçok tahribata maruz kalmış, dolayısıyla restorasyona ihtiyacı olan tarihi yapılardan biri de Batman Beşiri ilçesinin Ayrancı köyünde bulunan ve yapıldığı dönemde Süryani cemaatine bağlı kilise ve dini eğitimlerin verildiği Mor Kuryakos (Dera Qira) manastırırır. Çalışma, Mor Kuryakos manastırının günümüzdeki (2022) restorasyon uygulamasına dair gözlemleri içermektedir. Bu gözlemler, yapının geçirdiği restorasyon evrelerini göstermektedir. Yapının günümüzdeki durumunun literatüre kazandırılması çalışmanın amaçlarındandır. Yapının mimari proje aşaması (Rölöve+Restitüsyon+Restorasyon projeleri) 2017 tarihinde bitirilmiş olup restorasyon uygulamalarına ise 2019 yılında başlamıştır. Günümüzde 2. Etap restorasyon uygulamaları devam eden yapının, 2017 yılındaki mevcut halinin fotoğraflarıyla yapıda hangi uygulamaların yapılmış olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dera Qira, Mor Kuryakos, Manastır, Restorasyon, Süryani, Mimari

OBSERVATIONS ON THE 2nd STAGE RESTORATION OF BATMAN MOR KURYAKOS (DERA QİRA) MONASTERY

Dr. Öğr. Üyesi Rojat AKSOY IŞIK

Abstract

Historical buildings that shed light from the past to the present are unfortunately subject to deterioration due to many reasons over time. For this reason, the restoration practices that historical buildings spend most of their time or will spend in order to continue their existence and re-function today are of great importance. These applications vary according to the function in which the building is used for the first time or for other purposes. In this context, one of the historical buildings that has been subjected to many destructions over time and therefore needs restoration is the Mor Kuryakos (Dera Qira) monastery, located in the Ayrancı village of Batman Beşiri district, where the church and religious education were given to the Syriac community at the time it was built. The study includes observations on the current (2022) restoration practice of the Mor Kuryakos monastery. These observations show the restoration phases of the building. Bringing the current state of the building to the literature is one of the aims of the study. The architectural project phase of the building (Relief + Restitution + Restoration projects) was completed in 2017 and restoration applications started in 2019. With the photographs of the current state of the building in 2017, the restoration applications of the 2nd Stage are continuing today, it can be seen what applications were made in the building.

Keywords: Dera Qira, Mor Kuryakos, Monastery, Restoration, Syriac, Architecture

BATMAN BÖLGESİNİN GEÇ ANTİK ÇAĞ SAVUNMA YAPILARI: KALELER-

Öğr. Gör. Akarcan GÜNGÖR

Batman Üniversitesi Sason Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü,
akarcan.gungor@batman.edu.tr

Özet

Erken dönemlerden itibaren bugünkü Batman ilinin ve çevresinin dahil olduğu bölge, hem dikey hem de yatay ekseninde bölgeler arasındaki stratejik mekânsal özelliği nedeniyle uygarlıkların ele geçirmek istedikleri önemli bir bölgedir. Ele geçirilen bölgenin güvenliği ve devamlılığı ise hiç şüphesiz askerî örgütlenmenin ana unsuru olan kalelerin ve/veya muhkem yerlerin varlığı ile sağlandığı bilinmektedir. Batman Bölgesi'nin Geç Antik Çağ'da, Mezopotamya ile Anadolu arasındaki stratejik konumu, önemli ticari ve askerî yolların kavşak noktasında yer almasının yanı sıra bölgede yaşayan halkların buradaki coğrafi unsurları da dikkate alarak kendi ihtiyaçları doğrultusunda bir takım düzenlemeler yaparak kendilerine en uygun yaşam alanları oluşturmuşlardır. Askerî yerleşim birimlerini teşkil eden, [Hasankeyf](#), [Gâvur](#), [Bozikan](#), [Beksê](#), Rabat, Hazo, Yıldızlı ve Erdê adlarındaki bu tahkimli yapılar, bölgede, topografik koşulların genel hatlarıyla karmaşık bir yapı arz ettiği yüksek dağ zirvelerinde, Dicle Nehri, Garzan ve Batman Çayları'nın geçiş sağladığı vadilerdeki stratejik noktalarda karşımıza çıkarlar. Kale morfolojisi açısından baktığımızda bu yapılarda inşa malzemesi olarak genellikle kaba yonu, düzgün kesme kireç taşı kullanıldığını veya genel olarak masif kireçtaşı kayalık alanlardan yararlanarak inşa edildiklerini görmekteyiz. Kale yapıları başta askerî savunma işlevini taşımalarının yanı sıra hem doğal coğrafi faktörler; hem de kültürel, ekonomik ve politik unsurlar gibi yerleşim yerlerini şekillendiren ve uygarlıkların izlerini yansıtan birçok bileşeni bünyelerinde barındırmaktadırlar. Batman il sınırları içerisinde yer alan ve 3. yy ile 7. yy'lar arasında tarihlenen Geç Antik Çağ askerî tahkimatlar, birçok parametreyi içinde barındıran özgünlüğü ile bölgenin tarihsel gelişiminin önemli tanıklarındır.

Anahtar Kelimeler: Batman, kale, Geç Antik Çağ, savunma yapıları, askerî yapılar

CASTLES: DEFENSE STRUCTURES OF BATMAN REGION IN LATE ANTIQUITY

Öğr. Gör. Akarcan GÜNGÖR

Abstract

The region, which includes today's Batman province and its surroundings since early times, is an important region that civilizations want to seize due to its strategic spatial feature between the areas on both vertical and horizontal axis. It is known that the security and continuity of the captured region is undoubtedly ensured by the presence of castles and/or fortified sites, which are the main elements of military organizations. In addition to the strategic location of Batman region and being located at the crossroads of important commercial and military roads between Mesopotamia and Anatolia in the Late Antiquity, the people living in the region have also created the most suitable living spaces for themselves by making some arrangements in the natural environment along with their needs and taking into account of the geographical factors. The castles named Hasankeyf, Gâvur, Bozikan, Beksê, Rabat, Hazo, Yıldızlı and Erdê, which constitute the fortified settlements, are appeared on the high mountain peaks of the region or at the strategic points in the valleys of Tigris as well as its tributaries known as Garzan and Batman where the topographical conditions generally present a complex structure. For the castle morphology, we may say that these structures are generally made of rough-cut, smooth-cut limestone as construction material, or they are mostly built up by using massive limestone rocky areas. The castles primarily have military defense functions and besides that with the geographical factors and many components such as cultural, economic and political shape the settlement it includes and reflect the features of civilizations, The military fortifications of the Late Antiquity dating between the 3rd and 7th centuries, located within the borders of Batman province are important witnesses of the historical development of the region with their originality that includes many parameters.

Keywords: Batman, castle, Late Antiquity, defensive structures, military structures.

GÜNEYDOĞU ANADOLU ROMA YERLEŞİMLERİNDEN HASANKEYF (CEPHAS) KALESİ-

Abdurrahman DEMİR

Batman Müze Müdürlüğü Arkeolog, Dokuz Eylül Üniversitesi Doktora Öğrencisi,
d_abdurrahman@hotmail.com

Özet

Güneydoğu Anadolu'da Batman İl sınırları içinde bulunan önemli bir antik yerleşimlerden biri olan Hasankeyf uzun yıllar Roma ve Sasani (Pers) mücadelesine sahne olmuştur. Bu mücadelede uzun süre sınır görevi gören şehir iki güç arasında sürekli el değiştirmiştir. Roma İmparatorluğu'nun Garnizon kenti olarak bir dönem kullanılan kent, korunaklı kalesiyle de bilinmektedir. Roma Döneminden günümüze fazla sayıda mimari yapının ulaşmadığı şehir ayrıca geçmişte bölgenin liman kentlerinden biri olan Dicle Nehri su taşımacılığında önemli bir yere sahiptir. 13. yüzyıldan sonra Tell-Fafan limanının önemini kaybetmesiyle Hasankeyf'in stratejik önemi artmış ve şehir, Musul'a kadar olan nehir taşımacılığında önemli bir liman olmuştur. Ayrıca Hasankeyf ve çevresindeki vadiler üzerinde kurulan köprüler ve yan yollarla, şehir kara taşımacılığında da önemli bir merkez haline gelmiştir.

Farklı dönemlerde hem su taşımacılığı hem kara taşımacılığı açısından dikkat çeken Hasankeyf, Roma mimarisi açısından ele alındığında sınırlı sayıda yapı ile karşımıza çıkmaktadır. Romalıların bölgede mimari olarak kısıtlı bir mirasın olması ya kazıların yetersiz olmasıyla ya da bölgeye güçlü bir şekilde hakimiyet kuramamasıyla açıklanabilir. Bu çalışmada Roma İmparatorluğunun Hasankeyf'te bırakmış olduğu mimari ve kültürel miras ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hasankeyf, Roma, Roma Kalesi, Kültür.

THE HASANKEYF (CEPHAS) CASTLE FROM SOUTHEASTERN ANATOLIA ROMAN SETTLEMENTS

Abdurrahman DEMİR

Abstract

Hasankeyf that is one of the important ancient settlements within the borders of Batman Province in Southeastern Anatolia, has been the scene of Roman and Sassanid (Persian) struggles for many years. The city, which served as a border for a long time in this struggle, constantly changed owners between the two powers. The city, which was used as a garrison city of the Roman Empire for a while, is known for its sheltered castle, too. The city, which has not reached many architectural structures from the Roman Period to today, also has an important place in the water transportation of the Tigris River that is one of the port cities of the region in the past. After the 13th century, with the Tell-Fafan port lost its importance, Hasankeyf's strategic importance has increased and the city became an important port in the river transport till Mosul. Also with the bridges and side roads built on Hasankeyf and the valleys around it, city has come in an important center in land transportation, too.

Hasankeyf, which attracts attention in recognition of both water and land transportation in different periods, is appeared with a limited number of buildings when we discuss in terms of Roman architecture. The fact that the Romans had a limited architectural heritage in the region can be explained either by insufficient excavations or by their inability to dominate the region strongly. In this study, the architectural and cultural heritage left by the Roman Empire in Hasankeyf has been tried to be discussed.

Keywords: Hasankeyf, Roma, Roman Castle, Culture.

BATMAN KENTİ VE ÇEVRESİ ÜZERİNE AKADEMİK ÇALIŞMALAR BİBLİYOGRAFYASI-

Prof. Dr. İdris DEMİR*, Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ**

*Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
idris.demir@batman.edu.tr

**Batman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
korkmaz1871@gmail.com

Özet

Bölgesel dinamizmin öteden beri merkezinde bulunan ve coğrafi olarak tarih boyunca bir geçiş sahası olma özelliğini koruyan Batman, sosyal ve siyasi gelişmelere geniş bir sahne olma hüviyetine haizdir. Bu hususlar sayesinde Batman'da köklü bir tarihi, kültürel ve ekonomik yapı söz konusu olmaktadır. Günümüzde harekete geçirilmeye çalışılan potansiyeli ile yerelden ulusal ve uluslararası arenaya açılım yapan Batman; bilim, eğitim, sağlık, sanat, spor, kültür, ekonomi ve turizm alanlarıyla adından sıkça söz edilen şehirler arasında yer almaktadır.

Batman, kent merkezi itibarıyla petrolün bulunmasıyla kurulan ve gelişen modern bir şehir geçmişine sahip olduğundan kente ait tarihsel arka planın zaman zaman göz ardı edildiği görülmektedir. Oysa kent merkezinin çevresinde yer alan ve daha önce farklı şehirlere bağlı bulunan Hasankeyf ve Sason gibi 1990 yılında idari olarak il yapısına dönüştürülen Batman'a bağlanan yerleşim yerlerinin on binlerce yıllık geçmişe dayanan bir tarihi mevcuttur. Bu yönüyle Batman ve çevresiyle ilgili köklü ve tarihi bir geçmişin varlığı söz konusudur. Bu geçmiş ve derinliğin öteden beri bilimsel çalışmalara konu edildiği bilinmektedir. Bu yönüyle Batman kenti üzerine yapılan akademik araştırmalar, Batman ili ve çevresinin gelişimine katkı sunmaktadır.

Bütün akademik disiplinler göz önünde tutularak düşünüldüğünde, Batman Üniversitesinin 2007 yılında kurulmasından sonra Batman ve çevresi üzerine yapılan bilimsel araştırmaların sayısında ciddi bir artışın yaşandığı gözlemlenmektedir. Ancak yapılan bilimsel çalışmaların derli toplu bir bibliyografya çalışmasının henüz ortaya konulmamış olmasından hareketle yapılan bu çalışmada, Batman ve çevresine ait arkeoloji, coğrafya, dil ve edebiyat, folklor, dini ve kültürel hayat, ekonomi, eğitim, kültür-sanat, politika, meşhur şahsiyetler, tarih, toplumsal yapı, güncel sorunlar, demografi ve turizm, spor, sağlık, şehir ve mimari, biyoçeşitlilik, çevre, doğal zenginlikler-kaynaklar, enerji, madencilik, mühendislik, sanayi, tarım ve hayvancılık gibi pek çok disiplin ve alanda hazırlanmış olan kitap, makale, tez ve bildiriler türüne göre başlıklar hâlinde tasnif edilmektedir. Batman ve çevresine ait akademik araştırmaların toplanıp derlendiği bu çalışmayla, araştırmacılara kolaylık sağlanması, mükerrer çalışmaların önüne geçilerek zaman ve emek kaybının önlenmesi ve yeni araştırmalara kaynak teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Batman, Kent, Araştırma, Bibliyografya.

AN ACADEMIC RESEARCHES ON BATMAN PROVINCE BIBLIOGRAPHY

Prof. Dr. İdris DEMİR*, Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ**

Abstract

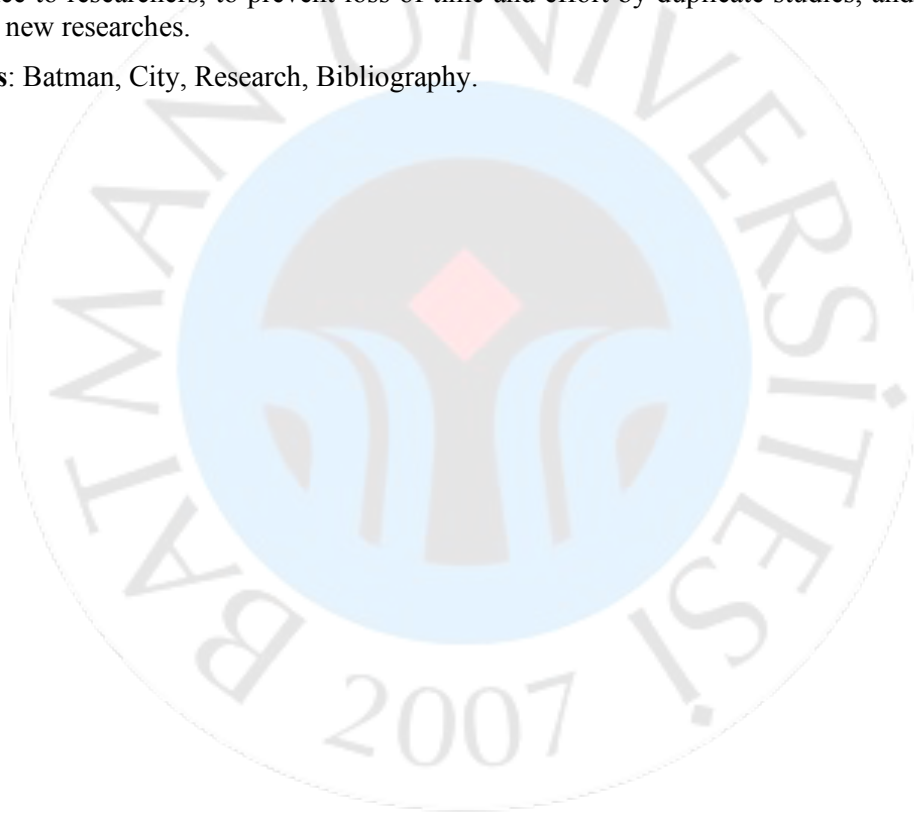
Batman, which has always been at the center of regional dynamism and has been a transition area geographically throughout history, has the identity of being a wide stage for social and political developments. Thanks to these issues, Batman has a deep-rooted historical, cultural and economic structure. Batman, which has opened up from the local to the national and international arena with its potential that is being tried to be activated today; It is among the cities that are frequently mentioned in the fields of science, education, health, art, sports, culture, economy and tourism.

Since Batman has a modern city history that was established and developed with the discovery of oil as the city center, the historical background of the city is ignored from time to time. However, settlements located around the city center and connected to Batman, which were turned into a provincial structure

in 1990, such as Hasankeyf and Sason, which were previously connected to different cities, have a history dating back tens of thousands of years. In this respect, there is a deep-rooted and historical past related to Batman and its surroundings. It is known that this background and depth have been the subject of scientific studies for a long time. In this respect, academic research on the city of Batman contributes to the development of Batman province and its surroundings.

Considering all academic disciplines, it is observed that after the establishment of Batman University in 2007, there has been a serious increase in the number of scientific researches on Batman and its surroundings. However, in this study, which is based on the fact that a tidy bibliography study of the scientific studies has not been revealed yet; books, articles, theses and papers prepared in many disciplines and fields such as archeology, geography, language and literature, folklore, religious and cultural life, economy, education, culture-art, politics, famous personalities, history, social structure, current problems, demography and tourism, sports, health, city and architecture, biodiversity, environment, natural wealth-resources, energy, mining, engineering, industry, agriculture and livestock of Batman and its surroundings, are classified in titles according to their type. With this study, in which academic researches of Batman and its surroundings are collected and compiled, it is aimed to provide convenience to researchers, to prevent loss of time and effort by duplicate studies, and to constitute a source for new researches.

Keywords: Batman, City, Research, Bibliography.

**YETİŞKİN BİREYLERDE BİLİŞSEL DUYGU DÜZENLEME
BECERİLERİNİN DEPRESYONU YORDAYICI ROLÜ: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ-
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ŞAHİN*, Doç. Dr. Nursel TOPKAYA**, Dr. Öğr. Üyesi
Abdullah MANAP*****

*Amasya Üniversitesi, Şerefeddin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, ertugrulsahin@amasya.edu.tr

**Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışman ve Rehberlik Bölümü, nursel.topkaya@omu.edu.tr

***Batman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, abdullahmanap@gmail.com

Özet

Bu çalışmada Batman ilinde yaşayan yetişkin bireylerde bilişsel duygu düzenleme becerilerinin depresyon düzeyleriyle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Batman ilinde yaşayan ve uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 105 yetişkin birey oluşturmuştur. Yetişkin bireylerin 68'i (%64.76) erkek iken 37'si (%35.24) kadındır. Yetişkin bireylerin yaş aralığı 18 ila 58 arasında değişmekte olup, ortalama yaşları 32.71'dir ($S.s = 9.25$). Katılımcılar Kişisel Bilgi Formu, Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-21 Depresyon alt ölçeğinden oluşan bir anketi çevrim içi olarak cevaplamıştır. Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistikler, Pearson korelasyon analizi ve standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yetişkin bireylerde düşünceye odaklanma (ruminasyon) ve yıkım bilişsel duygu düzenleme becerileri depresyonun pozitif anlamlı bir yordayıcısı, pozitif yeniden gözden geçirme bilişsel duygu düzenleme becerisinin depresyonun negatif anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Ancak yetişkin bireylerde kendini suçlama, kabul etme, pozitif tekrar odaklanma, plana tekrar odaklanma, bakış açısına yerleştirme ve diğerlerin suçlama duygu düzenleme becerileri depresyonun anlamlı bir yordayıcısı değildir. Ruh sağlığı uzmanları Batman ilinde yaşayan ve yüksek düzeyde depresif belirti gösteren yetişkin bireylere ruminatif ve yıkıcı düşüncelerle baş etme yollarını ve pozitif yeniden gözden geçirme bilişsel duygu düzenleme becerilerini öğretmek bu bireylerin depresif belirtilerle daha etkili bir şekilde başa çıkmasına yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, duygu düzenleme becerileri, yetişkin bireyler, Batman.

THE PREDICTIVE ROLE OF COGNITIVE EMOTION REGULATION SKILLS IN ADULT INDIVIDUALS: THE CASE OF BATMAN PROVINCE

Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ŞAHİN*, Doç. Dr. Nursel TOPKAYA,
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP*****

Abstract

In this study, the association between cognitive emotion regulation skills and depression levels in adult individuals living in Batman province was investigated. The sample of the study consisted of 105 adult individuals living in the province of Batman and selected by convenient sampling method. There were 68 (64.76%) male and 37 (35.24%) female. The age of adult individuals ranged from 18 to 58, with an average age of 32.71 ($S.D = 9.25$). Participants answered an online questionnaire consisting of Personal Information Form, Cognitive Emotion Regulation Scale and Depression Anxiety Stress Scale-21-Depression Subscale. Data were analysed using descriptive statistics, Pearson correlation analysis and standard multiple regression analysis. Results of this study suggested that while focusing on thoughts (rumination) and catastrophizing cognitive emotion regulation skills were positive predictors of depression, positive reappraisal cognitive emotion regulation skills were found to be negative predictor of depression. However, self-blame, acceptance, positive refocusing, refocusing on planning, putting into perspective, and blaming others emotion regulation skills were not a significant predictor of depression in adults. Mental health professionals can help adults with high depressive symptoms living in Batman province to cope with depressive symptoms more effectively by teaching them ways to cope with ruminative and destructive thoughts and positive refocusing cognitive emotion regulation skills.

Keywords: Depression, emotion regulation skills, adults, Batman.

BATMAN İLİNDE DİL VE KONUŞMA GÜÇLÜĞÜ TANISI ALAN ÇOCUKLARIN YAYGINLIĞI-

Öğr. Gör. Gamze ACIBAL¹, Mustafa ÇAKAN²

Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü,
gamze.acibal@batman.edu.tr

²Batman Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü
mustafacakan72@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı Batman ilinde dil ve konuşma güçlüğü tanısı almış çocukların yıllara göre dağılımını ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri Batman Rehberlik ve Araştırma Merkezi veri arşivinden elde edilmiştir. 2018 -2022 Yılları arası Dil ve Konuşma Güçlüğü yaşayan çocuklarımızın yıllara ait istatistik verileri Batman Rehberlik Araştırma Merkezine yapılan başvurularda son 5 yıl içerisinde dil ve konuşma güçlüğü yaşayan çocuk sayısında fark edilir bir biçimde ciddi artışlar olduğu tespit edilmiştir. Pandemi sürecinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Pandemi ile ilişkisi farklı bakış açıları ile araştırılmalıdır. Bu çocuklarımız dil konuşma bozukluğu yetersizliğinden dolayı içine kapanmakta, kendilerini ifade edememekte, sosyal bir varlık olarak topluma adapte olmamakla karşı karşıya gelmektedir. Bu ciddi artışta Bu çocuklarımızın gerek okul yaşantıları gerekse toplumsal yaşamda yaşayacakları olumsuzlukların önüne geçilmesi eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve eğitim alacakları kurumlardaki eğitmen ve görevlilerin bu konuda eğitilmesi gerektiğinden böyle bir araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. İleriki yıllarda hem bu çocuklarımızın eğitim ortamı hem de eğitimi verecek donanımlı eğitmenlere ihtiyaç ortaya çıkacaktır. Bu yetersizliği yaşayan çocukların ailelerine aile eğitimi, çocukların gereksinimleri, eğitim uyarlamaları ve bu çocuklara yönelik yaklaşımlar konularında mutlaka destek olunmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Dil ve Konuşma Güçlüğü, Özel Eğitim, Batman

THE PREVALENCE OF CHILDREN DIAGNOSED WITH LANGUAGE AND SPEECH DIFFICULTIES IN BATMAN PROVINCE

Öğr. Gör. Gamze ACIBAL¹, Mustafa ÇAKAN²

Abstract

The aim of this study is to reveal the distribution of children diagnosed with speech and language disorders in Batman province by years. The research was carried out with document analysis, which is one of the qualitative research methods. The data of the study was obtained from the Batman Guidance and Research Center data archive. It has been determined that there has been a noticeable increase in the number of children with language and speech disorders for the last 5 years, in the applications which were made to the Batman Guidance Research Center for the years of statistical data of our children who have speech and language disorders between 2018 and 2022. It has been thought to be the effect of the pandemic process. Its relationship with the pandemic should be investigated from different perspectives. These children have become introverted, unable to express themselves, and have been faced with not adapting to society as a social being, due to their lack of language and speech disorder. In this serious increase, such a research was needed because it is necessary to prevent the problems that these children will experience in both their school life and social life, the arrangement of educational environments and the training of trainers and officials in the institutions where they will receive education. In the coming years, there will be a need for both the educational environment of these children and well-equipped trainers to provide education. Families of children with this disability should be supported in terms of family education, children's needs, educational adaptations and approaches to these children.

Keywords: Speech and Language Disorders, Special Education, Batman

CUMHURİYETTEN GÜNÜMÜZE BATMAN'DA OYNANAN ÇOCUK OYUNLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİM ALANLARINA KATKILARI-

Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI

Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K. Eğitim Fakültesi Temel Eğitim, Konya, akkabadayi03@gmail.com

Özet

Oyun çocuğun en önemli uğraşdır. Oyun çocuğun sevgiden sonra en önemli ihtiyacıdır. Oyun vasıtasıyla çocuklar sadece boş zamanlarını değerlendirmez aynı zamanda oyun, çocukların problem çözme becerilerini geliştirir; sosyal ve bilişsel kapasitelerine ivme kazandırır; gerçek ve hayal arasındaki mesafenin gelişmesine yardım eder, merakı körükler, dikkat kontrolü, kendi kendini kontrolü, sosyal dil ve iletişim becerilerine yardım eder. Araştırmanın amacı, Cumhuriyetin ilânından günümüze kadar, Batman'da oynanan çocuk oyunlarının tespiti ve bu oyunların çocuğun gelişim ve eğitimine katkılarını değerlendirmektir. Bu çalışmada, araştırma modellerinden, görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu Batman'da doğmuş ve çocukluk dönemini adı geçen ilçelerde geçirmiş olan ve yaşları 05 ile 85 olan 32 canlı kaynak oluşturmuştur. Bireysel görüşmeler sonucunda Cumhuriyetin ilânından günümüze kadar Batman'da oynanan çocuk oyunları, *oynandığı yere, türe, cinsiyete, şekline, biçimine, dönemine ve çocukların gelişim alanlarına katkılarına* göre incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Batman, Batman oyunları, çocuk oyunları, gelişim alanları*

CHILDREN'S GAMES PLAYED IN BATMAN FROM THE REPUBLIC TO THE PRESENT AND THEIR CONTRIBUTIONS TO CHILDREN'S DEVELOPMENTAL DOMAINS

Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI

Abstract

Play is children's most important occupation. It is the most important need after love. By the play children not only spend their free time but also improve their problem solving skills; social and capacity gains; help the ways of reality and dreams, fuels curiosity, helps attention control, self-control, social language, and communication institution. The research aims to examine children's games played in Batman from the republic to the present and their contributions to children's developmental domains. In this study, one of the research models, the interview method is used. The participants created between 05 and 85, 32 live resources in Batman and the aforementioned districts used by children. The children's games in Batman at this point are examined according to the place to be played, by type, model, shape, period, gender and their developmental domains.

Keywords: *Batman, Batman games, children's games, developmental domains*

TURİSTLERİN ÇEVRE DOSTU TURİSTİK ÜRÜNLERE YÖNELİK TUTUMLARI: BATMAN ÖRNEĞİ-

Ruken ABİK*, Hasan Önal ŞEYHANLIOĞLU**, Reşat ARICA***

*Batman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Lisansüstü Öğrenci, rukenabik.72@gmail.com

**Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, hseyhanlioglu@agri.edu.tr

*** Batman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, rarica@batman.edu.tr

Özet

Araştırmanın amacı, Batman iline gelen turistlerin çevre dostu olan ürünlere yönelik tutum ve davranışlarının incelenmesidir. Bu incelemenin yapılması için nitel araştırma yöntemlerinden içerik ve betimsel analiz kullanılmıştır. 16 kişiyle yüzyüze veri toplanmıştır. Araştırmanın analizi için maxqda paket programı kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, Batman iline gelen turistler ağırlıklı olarak 2 veya daha çok gelen turist grubudur. Batmann iline gelen turistlerin şehri seçme nedenlerinin başında eğlence, kültür ve doğa gelmektedir. Ayrıca turistlerin çevreye duyarlı bireyler oldukları da diğer bulgularımız arasındadır. Turistlerin beklentileri arasında da geri dönüşümü olan ürünlerin kullanılması önem kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Batman, Sürdürülebilir Turizm, Turist Tutumu, İmaj Algısı.

A STUDY ON THE REVIEWS ON THE TRIPADVISOR SITE REGARDING THE IMAGE OF THE CUSTOMERS' FOOD AND BEVERAGE BUSINESSES IN BATMAN PROVINCE

Ruken ABİK*, Hasan Önal ŞEYHANLIOĞLU**, Reşat ARICA***

Abstract

The aim of the research is to examine the attitudes and behaviors of tourists coming to Batman province towards environmentally friendly products. Content and descriptive analysis from qualitative research methods were used for this study. Data were collected face to face with 16 people. For the analysis of the research, the maxqda package program was used. According to the research findings, the tourists coming to Batman are mainly 2 or more tourist groups. Entertainment, culture and nature are the main reasons for tourists coming to Batman to choose the city. In addition, it is among our other findings that tourists are environmentally sensitive individuals. Among the expectations of tourists, the use of recycled products has gained importance.

Keywords: Batman, Sustainable Tourism, Tourist Attitude, Image Perception.

GÜNDEM BELİRLEME KURAMI BAĞLAMINDA BATMAN ÇAĞDAŞ GAZETESİNİN İŞLEVİ VE BATMAN EZİDİLERİYLE İLGİLİ BİR İNCELEME-

Doç. Dr. Ersoy SOYDAN

Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi, RTS Bölüm Başkanı- Dekan Yardımcısı,
ersoy.soydan@gmail.com

Özet

Bu çalışmada öncelikle Batman yerel basını ve Batman Çağdaş Gazetesinin analizi yapılacaktır. Batman'ın yerel basın tarihi incelenerek şimdiye kadar aldığı yol ve 1984 yılında yayın hayatına başlayan kentin ilk günlük gazetesi Batman Çağdaş'ın tarihsel gelişimi anlatılacaktır. Batman Çağdaş Gazetesi il genelinde yaşayan tüm azınlıklara sayfalarında yer vermektedir. Bu azınlıkların başında da Ezidiler gelmektedir. Otuz kırk yıl öncesine kadar Türkiye'nin en kalabalık Ezidi nüfusu Batman'ın ve özellikle de Beşiri'nin köylerinde yaşamaktaydı. Ezidilerin büyük bölümü Avrupa ülkelerine göç etmiş, Türkiye genelinde de Batman'da da nüfusları çok azalmıştır. Ezidilerin doğdukları topraklara geri dönüşüyle ve 2014 yılında Irak'ta yaşanan katliamlar sonrası Batman'a sığınan Ezidilerle ilgili haberler Batman Çağdaş Gazetesinde sıklıkla yer almıştır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan "Gündem Belirleme Kuramı" iletişim çalışmalarında sınırlı etkilerden güçlü etkilere dönüş paradigması içinde yer almaktadır. Gündem belirleme yaklaşımının en temel önermesi; medya, insanlara ne düşüneceklerini değil, ne hakkında düşünmeleri gerektiğini söyler, şeklindedir. Bu çalışmada "Batman Çağdaş Gazetesi, kırk yıla yaklaşan yayın hayatında ilde gündem belirleme konusunda ne gibi işlevlerde bulunmuş ve Batman Ezidilerini nasıl gündeme getirmiştir?" sorusuna yanıt aranacaktır. Batman Ezidilerinin geri dönüş serüveni Batman Çağdaş Gazetesinde yer alan haberlerden hareketle değerlendirilecektir. Bu çalışmada Batman Çağdaş Gazetesinin arşivinde bulunan ve son on yıl boyunca Ezidilerle ilgili yayınlanmış haberler taranacaktır. Buradan elde edilen verilerin yanı sıra literatür taramasıyla da toplanan diğer veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Batman, Batman Çağdaş Gazetesi, Gündem Belirleme Kuramı, Ezidiler.

THE FUNCTION OF BATMAN CONTEMPORARY NEWSPAPER IN THE CONTEXT OF AGENDA-SETTING THEORY AND A REVIEW OF BATMAN YAZİDİS

Doç. Dr. Ersoy SOYDAN

Abstract

In this study, primarily Batman local press and Batman Çağdaş Newspaper will be analyzed. By examining the history of the local press, Batman's path so far and the historical development of the city's first daily newspaper, Batman Çağdaş, which started its publication life in 1984, will be explained. Batman Çağdaş Newspaper covers all the minorities living in the province on its pages. The Yazidis are one of these minorities. Thirty to forty years ago, Turkey's most populous Yazidi population lived in the villages of Batman and especially Beşiri. Most of the Yazidis immigrated to European countries, and their population in Turkey and in Batman has decreased a lot. News about the return of Yazidis to their lands and the Yazidis who took refuge in Batman after the massacres in Iraq in 2014 were frequently featured in the Batman Çağdaş Newspaper. "Agenda-Setting Theory", which constitutes the theoretical framework of the study, is included in the paradigm of turning from limited effects to strong effects in communication studies. The most basic proposition of the agenda setting approach is; The media tells people what to think about, not what to think. In this study, "What kind of functions did Batman Çağdaş Newspaper have in setting the agenda in the province in its nearly forty-year broadcast life, and how did it bring the Batman Yazidis to the agenda?" question will be answered. The return adventure of Batman Yazidis will be evaluated based on the news in Batman Çağdaş Newspaper. In this study, the news about Yazidis in the archive of Batman Çağdaş Newspaper and published during the last three years will be scanned. In addition to the data obtained from here, other data collected through literature review will be evaluated by descriptive analysis method.

Keywords: Batman, Batman Çağdaş Newspaper, Agenda-Setting Theory, Yazidis.

RESİMLİ KENT TARİHİ: BATMAN'IN KENTSEL DEĞİŞİMİNİN GÖRSEL MATERYALLERLE ANALİZİ-

Öğr. Gör. Nuh AŞAN

Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, nuh.asan@batman.edu.tr

Özet

Kentlerin de bir hafızası vardır. Bu hafıza kolektif bir özelliğe sahiptir ve bireysel ürünlerin toplamından oluşur. Görsel materyaller bu ürünlerin en önemlilerindedir ve bir set halinde incelendiğinde hem anın hem de tarihsel dönüşümün bir belgesine dönüşmektedir. Bu anlamda fotoğraflar, video ve ses bantları geçtiğimiz yüzyıldan günümüze önemli veri aktarım araçları olmuşlardır. Bu materyallerle geçmişten günümüze sosyo-ekonomik, kültürel ve ahlaki olguların değişiminin izlerini takip etmek mümkündür. Bu çalışma, görsel materyallerin içerikleri üzerinden Batman kentinin yukarıda işaret edilen olgularla birlikte toplumsal yapısını anali etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Batman, görsel materyaller, toplumsal değişim

PICTURE HISTORY OF THE CITY: ANALYSIS OF BATMAN'S URBAN CHANGE WITH VISUAL MATERIALS

Öğr. Gör. Nuh AŞAN

Abstract

Cities also have a memory. This memory has a collective character and consists of the sum of individual products. Visual materials are among the most important of these products, and when analyzed as a set, they turn into a documentary of both the moment and the historical transformation. With these materials, it is possible to follow the traces of the change of socio-economic, cultural and moral phenomena from past to present. This study aims to analyze the social structure of the city of Batman together with the above-mentioned phenomena through the contents of visual materials. Content analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the study.

Key Words: Batman, visual materials, social change

BATMAN SONSÖZ GAZETESİ'NDE KADIN GÜNDEMİ-

Canan SARIYAR SEZAN*, Nazlı YALÇIN**

*Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü

canan.sezan@batman.edu.tr

**Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

nazlizilan@windowslive.com

Özet

Yerel basın, yalnızca belirli bir yerde yayınlanan o bölgedeki toplumsal yaşamı güçlü ve canlı tutan bir yayın organıdır. Ulusal basına göre hedef kitlesi daha dardır ve gündemini çıktığı yörede gelişen olaylar ile insan yaşantıları oluşturur. Bu açıdan yerel kamuoyu yaratma konusunda etkili bir role sahiptir. Batman Sonsöz Gazetesi, Batman'da faaliyet gösteren, Ercan Atay ve Hatice Türkan tarafından 2 Haziran 2014 tarihinde kurulan bir yerel gazetedir. Haftanın altı günü yayınlanan ve Batman gündemini Batmanlılarla buluşturan beş resmi gazeteden biridir. Kurucuları tarafsız bir yayın politikası ilke edinmiş ve Batman haricinde ülke gündemini oluşturan konuları da gazete sayfalarına taşımıştır. Gazetenin içeriğini, kentteki siyaset, sağlık, ekonomi, eğitim, günlük yaşam, ilanlar ve reklamlar oluşturmaktadır. Ayrıca Batman'ın geçmişi hakkında yazılar yayımlayarak tarihsel süreç içerisinde Batman'ın geçirdiği aşamalar ve gelişimi anlatılmıştır. Batman Sonsöz Gazetesi'nin kurucularından olan Hatice Türkan, yerel basın yasasında sigortası yatan ve bu işi bil fiil yapan tek kadın gazetecidir. Türkan'la birlikte gazetede genç, dinamik üç kadın yazarın yazılarına da yer verilmiştir. Gazeteyi önemli kılan bir diğer özellik ise kadınları ekonomik ve sosyal yaşama kazandırmak için başlattığı girişimlerdir. Kadınlar için özel geceler ve geziler düzenlemiş, kadınlar için açılan kursları desteklemiştir. Kadın esnafların tanıtım ve reklamını yaparak hiçbir ücret talep etmemiştir. Kentte ve ülkede yaşanan kadına şiddet olaylarını gündeme taşıyarak tavrını sert bir şekilde ortaya koymuştur. Yapılan bu çalışmanın amacı, Batman Sonsöz Gazetesi'nin kadın gündemi sayfalarından kadınlar için yapılan çalışmalarını gözler önüne sermektir.

Anahtar Kelimeler: Batman, Batman Sonsöz Gazetesi, Kadın Gündemi.

WOMEN'S AGENDA IN BATMAN SONSÖZ NEWSPAPER

Canan SARIYAR SEZAN*, Nazlı YALÇIN**

Abstract

The local press is a media organ that is published only in a certain place and keeps the social life in that region strong and alive. Compared to the national press, its target audience is narrower and its agenda is composed of events and human experiences in the region. In this respect, it has an effective role in creating local public opinion. Batman Sonsöz Newspaper is a local newspaper operating in Batman, founded on June 2, 2014 by Ercan Atay and Hatice Türkan. It is one of the five official newspapers that are published six days a week and bring the Batman agenda together with the people of Batman. Its founders adopted an impartial publishing policy as a principle and, apart from Batman, brought the issues that constitute the agenda of the country to the pages of the newspaper. The content of the newspaper consists of politics, health, economy, education, daily life, annunciation and advertisements in the city. In addition, by publishing articles about Batman's past, the stages and development of Batman in the historical process are explained. Hatice Türkan, one of the founders of Batman Sonsöz Newspaper, is the only female journalist who has insurance in the local press law and does this job. Along with Türkan, the articles of three young and dynamic female writers were also included in the newspaper. Another feature that makes the newspaper important is the initiatives it started to bring women into economic and social life. It organized special nights and excursions for women and supported courses opened for women. She did not demand any wages by promoting and advertising the women tradesmen. She put her stance on the agenda harshly by bringing the violence against women in the city and the country to the agenda. The aim of this study is to reveal the works done for women from the women's agenda pages of Batman Sonsöz Newspaper.

Keywords: Batman, Batman Sonsöz Newspaper, Women's Agenda.

BATMAN ŞEHRİNİN KENTLEŞME OLGUSUNUN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK BAĞLAMDA GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ-

Doç. Dr. Kasım TATLILIOĞLU

Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, kasimtatlili@hotmail.com

Özet

Batman, gelişmişlik ve kalkınmışlık açısından Türkiye'nin en önemli illerinden biridir. Sanayi tesislerinin çoğunu kendi sınırları içinde bulundurur. Batman doğal ve kültürel kaynaklarıyla birlikte hızlı şehirleşmenin beraberinde getirdiği açılımları ve kültürel yapılanmayı yaşamış bir kenttir. 1950'de Türkiye'de başlayan kentleşme süreciyle ve daha sonra 1980'den itibaren Türkiye'de yaşanan dışa açık ekonomi ve sanayileşmede meydana gelen gelişmelere paralel olarak, bu gelişmelerden derinden etkilenmiştir. Bu yıllardan sonra hızla şehirleşme ve sanayileşmenin yaşandığı Batman eski görünümünden çok uzak bir görünüme doğru evrilmiştir. Bu değişimde özellikle mekânsal veriler önemli rol oynar. Şehirselleşen alanlara dair bilgilerimiz yeni veri kaynaklarına bağlı olarak sürekli yenilenip, çeşitleniyor. Bu değişimde özellikle mekânsal veriler başat rol oynuyor. Artık şehri oluşturan unsurlar yüksek çözünürlükte ve doğrulukta analiz edilebiliyor. Böyle bir ilerleme de kentsel mekânın özgül yapısının daha rahat gözlemlenmesine rehberlik ediyor. Kentin kendisi gibi, çeşitlilik de durağan değildir. Kent ve onun tarihselliğini yansıtan kentleşme süreci, devamlı polarize olmuş ve yerleşerek mozaiklenmiş yapılar üretmektedir. Harvey'in ifadesiyle kentin mekânsal biçimi, insan davranışlarının temel belirleyicisi olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle de kentin dokusuna dair özgül süreçler önem kazanıyor. Benzer öyküler, özellikle 1950'lerden 2000'li yılların başına kadar şehirselleşen alana katılan birçok yerleşme için de geçerlidir. Yeni ulaşım akslarının gelişimi ile sanayinin hızlanan ademi merkezileşmesi, kırsaldan sürekli gelen ve genellikle kenti kendi kurallarına göre şekillendirme gayesindeki göçmen kitlesi, mülkiyetin ve sermaye yetersizliği, enformel yapılaşma ve tüm bunların sonucunda ortaya çıkan kontrolsüz büyüme olgusu Batman için de söylenebilir. Kenti var eden düzensizlik, kentin *coğrafi anatomisinde patolojik* sorunlara neden olmaktadır. Çözüm ise kentin bir bütün halinde dönüştürülmesine dayandırılmaktadır. Bu çalışmada, Batman ilinin kentleşme olgusu, sosyo-kültürel ve ekonomik bağlamda bağlam değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Batman, kentleşme, sanayileşme, demografik, kentsel doku, patolojik sorunlar.

A GENERAL EVALUATION OF BATMAN CITY'S URBANIZATION IN SOCIO-CULTURAL AND ECONOMIC CONTEXT

Doç. Dr. Kasım TATLILIOĞLU

Abstract

Batman is one of the most important provinces of Turkey in terms of development and development. Batman has gone through a quick urbanization and cultural settlement with its

natural and cultural resources. It has most of its industrial facilities within its borders. In parallel with the urbanization process that started in Turkey in 1950 and then the developments in the open economy and industrialization in Turkey since 1980, it has been deeply affected by these developments. After these years, Batman, which experienced rapid urbanization and industrialization, has evolved into a view far from its old appearance. Our knowledge of urban areas is constantly being renewed and diversified depending on new data sources. Spatial data plays a particularly major role in this change. Currently the elements of a given city can be analyzed in high resolution and with great accuracy. Such progress guides the observation of the specific structure of urban spaces more easily. Like the city itself, diversity is not static. The city and the urbanization process, which reflects its historicity, produce structures that are constantly polarized and localized and mosaiced. In Harvey's words, the spatial form of the city stands out as the main determinant of human behavior. For this reason, specific processes regarding the texture of the city gain importance. Similar stories are also valid for many settlements that joined the urban area, especially from the 1950s to the early 2000s. The accelerating decentralization of the industry with the development of new transportation axes, the mass of immigrants coming from the countryside and generally aiming to shape the city according to their own rules, lack of ownership and capital, informal structuring and the uncontrolled growth phenomenon as a result of all these can also be said for Batman. The disorder that creates the city causes pathological problems in the geographical anatomy of the city. The solution is based on the transformation of the city as

a whole. In this study has been evaluated. the urbanization phenomenon of Batman province, the context in the socio-cultural and economic context.

Keywords: Batman, urbanization, industrialization, demographic, urban texture, pathological problems.

20. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİNDEKİ DENGBEJ KLAMLARINDA BATMAN'IN SOSYO-POLİTİK YAPISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI-

Öğr. Gör. Mehmet Veysel KARATAŞ

Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, veysel.karatas@batman.edu.tr

Özet

Yirminci yüzyılın ortalarına kadar 10-15 hanelik bir köyden ibaret olan Batman, 1990 yılında 3647 sayılı yasayla Siirt'ten ayrılıp Türkiye'nin 72. vilayeti olmuştur. Bu sebeple Batman ilinin kurumsal hafızasının yeni teşekkül ettiği söylenebilir. Buna bağlı olarak, çevre illerle kıyaslandığında Batman'ın, yazılı kaynaklar açısından yeterli veriye sahip olmadığı görülmektedir. Yakın tarih açısından Batman'ın sosyo-politik yapısının analizini mümkün kılacak malzemeler sınırlıdır. Ancak Batman zengin bir sözlü kültür mirasına sahiptir. Şüphesiz bölge açısından sözlü kültürün en önemli kaynaklarının başında da dengbêj klâmları gelmektedir. Klâmlar teknik olarak bireysel bir belleğin ürünüdür. Bununla birlikte klâmlar, icra edilişi biçimiyle toplumsal hafızanın sosyal çerçevesinin inşasında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu araştırmada özellikle yaşlı kuşakların, tarih algısı, mekân örgütlenmesi, toplumsal örgütlenme, siyasi ve sosyal ilişkiler bağlamında dengbêj klâmlarını referans olarak aldıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın amacı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Batman'daki aşiret kavgalarını konu alan dengbêj klâmları üzerinden sosyo-politik yapıyı analiz etmektir. Çalışma, aynı zamanda klâmların bellek inşa edici işlevini göz önünde bulundurarak geçmişin, "şimdi" üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Araştırma bu boyutuyla da nitel araştırma yöntemi ile tasarlanmıştır. Çalışma grubunu Batmanlı 9 erkek ve 6 kadın oluşturmaktadır. Kadınların yaşları 20-80; erkeklerin ise 19-83 arasındadır. Katılımcılar ağırlıklı olarak yaşlılardan seçilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Batman, dengbêj, aşiret, toplumsal bellek

THE SOCIO-POLITICAL STRUCTURE OF BATMAN IN THE DENGBEJ KLÂMS OF THE FIRST QUARTER OF THE 20 TH CENTURY AND ITS REFLECTIONS ON THE PRESENT

Öğr. Gör. Mehmet Veysel KARATAŞ

Abstract

Batman, which consisted of a village of 10-15 households until the middle of the twentieth century, left Siirt in 1990 with the law numbered 3647 and became the 72nd province of Turkey. For this reason, it can be said that the institutional memory of Batman province is newly formed. Accordingly, when compared to the surrounding provinces, it is seen that Batman does not have sufficient data in terms of written sources. Especially in terms of recent history, the materials that will enable the analysis of the socio-political structure of Batman are limited. However, Batman has a rich oral cultural heritage. Undoubtedly, dengbêj terms are one of the most important sources of oral culture in terms of the region. Klams are technically the product of an individual memory. However, it is seen that klâms, with the way they are performed, have an important place in the construction of the social framework of collective memory. In this research, it has been determined that especially the older generations take dengbêj terms as a reference in the context of history perception, spatial organization, social organization, political and social relations. The aim of this study is to analyze the socio-political structure through the dengbêj clFNİHA

ams, which are about the tribal fights in Batman in the first quarter of the 20th century. The study also analyzes the effect of the past on the "present" by considering the memory-constructing function of the words. With this dimension, The research was designed with the qualitative research method. The study group consists of 9 men and 6 women from Batman. Ages of women 20-80; for men it is between 19-83. Participants were reached by the snowball method

Keywords: Batman, dengbêj, tribe, social memory

BATMAN'DA YAŞAYAN DOM (MITIRP, KARAÇI, ÇİNGENE) TOPLULUĞUNUN SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAŞAMLARI-

Ramazan TURGUT

Sosyolog, Yüksek Lisans, Mardin Artuklu Üniversitesi, mamosteratur@gmail.com

Özet

Domlar, Türkiye'nin doğu illerinde ve komşu ülkelerinde yaşayan bir çingene topluluğudur. Yaşadıkları coğrafyalarda kendi kimliklerini saklayarak yaşayan Domlar'ın kendilerine has bir dili vardır. Kendilerini Dom, dillerini de Domanî (Domca) diye tanımlayan bu topluluk, yıllarca kimliklerini ve dillerini kaybetmeden varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ancak Domanî dili yazıya geçirilmediği için sözlü bir gelenek olarak varlığını günümüze kadar sürdürmek zorunda kalmıştır. Dom halkının, yaşadığı coğrafya halkı tarafından çeşitli isimlerle isimlendirildiği görülmektedir. En çok kullanılan isimleri Karaçi, Çingene, Mıtırp'tır. Domlar'ın başlıca geçim kaynakları "Nev" diye isimlendirdikleri ev dolaşarak dilenmek ve düğünlerde "Meyni" dedikleri kemençe çalarak para toplamalarıdır. Türkiye'deki Domlar, aslında 2000'li yılların başına kadar daha çok köy ve sulak alanlarda çadır açarak yaşamlarını sürdüren perapatetik (göçebe) bir topluluktur. Zamanla çeşitli siyasi ve ekonomik sebeplerden dolayı şehirlerin kenar mahallelerine gecekondular kurarak yerleştiler. Bununla birlikte az sayıda olsa göçebe hayata devam eden Dom ailelerine de rastlanmaktadır. Domlar içinde yaşadıkları toplumun "Öteki"si olarak algılanmaktadırlar. Domlar, içinde yaşadıkları toplumda asimile olmakla karşı karşıyadırlar. Bugün Batman'da yaşayan birçok Dom çeşitli sebeplerden dolayı kendini Kürt olarak tanıtmaktadır. Ancak artık gerçek kimlikleriyle tanınmak isteyen Dom halkı bunun için içinde yaşadıkları toplumun onları Dom olarak kabul etmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu çalışmada Batman ve çevresinde yaşayan Dom topluluğunun dili, dini inançları, sosyo-kültürel yaşamları, geçim kaynakları, bölgeye kattıkları maddi ve manevi değerler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dom, Domca, Batman, Mıtırp, Kemençe (Rıbab)

SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL LIVES OF THE DOM (MITIRP, KARACHI, GYPSY) COMMUNITY LIVING IN BATMAN

Ramazan TURGUT

Abstract

Doms are a community of Gypsies living in Turkey's eastern provinces and neighboring countries. The Dom, who often exist by hiding their identities, have a unique language of their own. This community defines itself as Dom and their language as Domani (Dom) and has survived for centuries and preserved their unique identity and language. However, since the Domani language was never written down, it has survived through a rich oral tradition that persists today. The Dom people are identified by geography that is deeply tied to the culture where they live. The most commonly used names are Karachi, Gypsy and Mitirp. The main source of income for the Dom is to beg from house to house, which they call "Nev". They also earn money by playing the fiddle, which they call "Meyni", at weddings. Doms in Turkey are historically a perapatetic (nomadic) community that lived primarily by establishing semi-permanent camps in less desirable villages and towns until the beginning of the 2000's. Since then, due to various political and economic reasons, they settled in the outskirts of cities by establishing shantytowns. However, there are also a small number of Dom families who continue a nomadic life. The Dom are faced with significant cultural bias and prejudice within their own society. As a result, they are faced with increasing pressure to assimilate into modern society at a loss of their unique culture. Many Dom living in Batman today introduce themselves as Kurds in an effort to fit into a more modern society. However, the Dom people want to be recognized for their true cultural identity and believe that the society they live in should accept them as Dom. My research investigates the language, religious beliefs, socio-cultural lives, livelihoods, material and moral values that comprises the Dom community living in and around Batman.

Keywords: Dom, Domlar, Batman, Mıtırp, Kemençe (Rıbab)

DÜNDEN BUGÜNE TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE İNTİHAR OLGUSU: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ-

Hüseyin Berken BİNAY*, Kübra Dedeler BİNAY**

*Yıldız Teknik Üniversitesi/ PDR Doktora, huseyinberkenbinay@gmail.com

**Milli Eğitim Bakanlığı, kbradedeler@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, Batman ilinde özellikle genç nüfus için önemli bir halk sağlığı sorunu olan intihar vakalarının psikososyal açıdan inceleyerek tarihsel süreç içerisinde sonuçsal bir bağlam içerisinde karşılaştırmalı olarak açıklamaktır. Bu araştırma, olguların derinlemesine ele alınıp açıklandığı tümevarımcı bir yaklaşımla, var olan bilgilerden yola çıkarak, zengin betimlemelere, karşılaştırmalı ve ilişkisel yorumlamalara, yeni ve farklı bakış açılarına ulaşıldığı, nitel veri toplama yöntemlerinden, belgesel tarama olarak açıklanan doküman analizine bağlı 15 kaynağın incelenmesine dayalı olarak yapılmıştır. Özetle, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kadınların daha fazla oranda ve sıklıkla intihar ve intihara teşebbüs etmesi dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalar bu problemi tetikleyen etkenleri bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı ile ilişkilendirmektedir. Bölgede yoğun olarak yaşanan göç ve kentleşme sürecinde toplumsal değerlerin değiştiği ve bu değişim sürecine uyum sağlamakta zorlanan kadınların intihara yöneldiği ifade edilmektedir. Bölgede hakim olan toplumsal değer, gelenek ve göreneklerin ve ekonomik şartların da kadınlar üzerinde onları intihara yönelten baskılar olarak belirtilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde TÜİK'in 2020 yılında yayımladığı aşağıda gösterilen Kaba intihar hızı yani belli bir yıl içinde her yüz bin nüfus başına düşen intihar sayısı verilerine baktığımızda yıllara göre dalgalanmalar olsa da kaba intihar hızının azaldığını ifade edebiliriz. Batman'da intihar vakalarının tarihsel süreç içerisinde yıllar içerisinde dalgalansa da azaldığını TÜİK'in 2020'de yayımladığı verilere göre söyleyebiliriz. Bunun etkenlerinden birinin de Batman şehir merkezine kırsal kesimlerden gelen göçün azalması, Batman şehir kültürünün ve Batman şehir kimliğinin güçlü bir şekilde oluşmasının etkilemiş olabileceğini öngörmekteyiz. Batman'daki intihar ile ilgili yapılan çalışmaların bulgularından da anlaşılmaktadır ki gençler ailelerinin kendilerini daha özgür bırakmalarını ve kendilerine daha çok saygı gösterilmesini istemektedirler. Araştırmalara katılan bazı katılımcılar, ebeveynlerinin anlayışlı olmamasından ve kendilerine baskı yapmalarından yakınmışlardır. Bu intihar sebebi literatürde özellikle gençler için önemli bir etken olarak vurgulanmıştır. Güneydoğu Bölgesi için ise bu etken daha çok ön plana çıkarılmıştır. Göç, kentleşme ve modernleşme ile gençlerin bölgenin kültür ve anlayışının dışına çıkmaya başladığı ve ebeveynler ile bir kültür ve değer çatışması yaşandığı belirtilmiştir. Göçle kentlere gelmiş ve modern hayatla tanışmış ebeveynler ile kentte yetişmiş veya doğmuş çocuklar arasında bir değer ve kültür çatışması yaşanmaktadır. Modern kent hayatının şartlarına uygun yaşamak isteyen gençlerin ailelerini ve onların kısıtlayıcı davranışlarını bir engel ve bir baskı unsuru olarak gördükleri anlaşılmaktadır. İntiharlar ülkemizde bireysel ve toplumsal acılara yol açan ve infial uyandıran bir problemdir. Bu problem Batman da olduğu gibi Türkiye genelinde de çok ciddiye alınması ve önleyici çalışmaların hassasiyetle yürütülmesi gereken bir konudur. İntiharların ve intihara teşebbüslerin gerçek sebeplerinin ortaya çıkarılması ve etkili çözümler bulunabilmesi için bu olguların daha yoğunlukla araştırılması hayati bir zorunluluktur. Böylece intiharlarının azaltılması ve doğurduğu olumsuz sonuçların giderilmesi mümkün olabilecektir. Bununla bağlantılı olarak hayata bağlılığının ve toplumsal huzurun artırılması da mümkün olabilecektir. Batman'da görülen intihar olaylarının nedenlerini ve intihara götüren süreci anlayabilmek için, sorunun psikolojik, psikiyatrik, sosyolojik ve antropolojik boyutlarını uygun tekniklerle ortaya çıkaracak detaylı ve derin araştırmalara ihtiyaç vardır. Bütün bu analizlerin Batman ve çevresinin sosyokültürel, demografik ve ekonomik sorunlarıyla birlikte ele alınması zorunluluğu da vardır.

Anahtar Sözcükler: Batman, intihar

THE CASE OF SUICIDE IN THE HISTORICAL PROCESS FROM PAST TO PRESENT: BATMAN PROVINCE EXAMPLE

Hüseyin Berken BİNAY*, Kübra Dedeler BİNAY**

Abstract

The aim of this study is to examine suicide cases, which is an important public health problem especially for the young population in Batman province, from a psychosocial perspective and to explain them comparatively in a historical process and a consequential context. This research has been administered based on an inductive approach in which the facts are discussed and explained in depth, based on the existing information, rich descriptions, comparative and relational interpretations, new and different perspectives, qualitative data collection methods, document analysis, which is explained as documentary scanning, based on the examination of 15 sources. In summary, it is noteworthy that women in the Southeastern Anatolia Region commit suicide and attempt suicide at a higher rate and frequently. Researches associate the factors that trigger this problem with the social and economic structure of the region. It is stated that social values have changed in the intense migration and urbanization process in the region and women who have difficulty in adapting to this change process tend to commit suicide. The prevailing social values, customs, traditions and economic conditions in the region are also stated as the pressures on women that lead them to commit suicide. When we look at the crude suicide rate, that is, the number of suicides per hundred thousand population in a given year, which is shown below, published by TUIK in the historical process, we can say that the crude suicide rate has decreased even though there are fluctuations over the years. According to the data published by TURKSTAT in 2020, we can say that the suicide cases in Batman have decreased over the years, although they have fluctuated over the years. We predict that one of the factors for this may have been the decrease in immigration from rural areas to Batman city center and the strong formation of Batman city culture and Batman city identity. It is also understood from the findings of the studies on suicide in Batman that young people want their families to set themselves freer and to have more respect for them. Some participants in the studies complained that their parents were not understanding and put pressure on them. This reason for suicide has been emphasized in the literature as an important factor especially for young people. For the Southeast Region, this factor has been emphasized more. It was stated that with migration, urbanization and modernization, young people started to go beyond the culture and understanding of the region, and a culture and value conflict was experienced with their parents. There is a clash of values and cultures between parents who have migrated to cities and met with modern life, and children who have grown up or were born in the city. It is understood that young people who want to live in accordance with the conditions of modern urban life see their families and their restrictive behaviors as an obstacle and an element of pressure. Suicide is a problem that causes individual and social suffering and arouses anger in our country. This problem is an issue that should be taken very seriously and preventive studies should be carried out sensitively throughout Turkey as it is in Batman. In order to reveal the true causes of suicides and suicide attempts and to find effective solutions, it is a vital necessity to investigate these cases more intensively. Thus, it will be possible to reduce suicides and eliminate their negative consequences. In connection with this, it will be possible to increase commitment to life and social peace. In order to understand the causes of suicide incidents in Batman and the process leading to suicide, detailed and in-depth studies are needed to reveal the psychological, psychiatric, sociological and anthropological dimensions of the problem with appropriate techniques. All these analyzes have to be handled together with the sociocultural, demographic and economic problems of Batman and its surroundings.

Keywords: Batman province, Suicide

KADINLARIN BEDENİNE İŞLENEN NAKIŞ: DEQ-

Dr. Öğr. Üyesi Laleş Uslu Azarak

Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, lales.usluazarak@dicle.edu.tr

Özet

Dünya üzerinde hemen hemen bütün topluluklarda rastlanan ve kökeni Tarih Öncesi dönemlere uzanan “deq” yani dövme sanatı, kadim Mezopotamya coğrafyasında özellikle kız çocuğu emziren annenin sütüyle kazan dibinin isiyle harmanlanan karışımla ve birtakım sembollerle bedene imza atılmasıdır. Bu sembollerin; inanç, bolluk-bereket-doğurganlık, statü, hastalıklardan, büyü ve nazardan korunma, estetik görünüm; aynı zamanda bir topluluğa mensup olma, aidiyet duygusuyla bir nevi kimlik sahibi olma gibi nedenlerle yaptırıldığı anlaşılmaktadır; Çeşitli motiflerle bedene nakşedilen bu dövmeler, anlamlı birer sembol adeta beden dilidir. Her kültür ve inancın kendine özgü sembolleriyle biçimlenen dövme sanatı ile ilgili yapılan bu çalışmanın konusunu; Mezopotamya'nın kadim kültürlerinin yaşadığı ve bu kültürün izlerini bedenlerinde taşıyan kadınların “deq” dediği dövmenin kökeni ve Batman çevresindeki günümüzdeki izleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Nakış, Beden, Deq, Sembol

EMBROIDERY EMBROIDERED ON WOMEN'S BODIES: DEQ

Dr. Öğr. Üyesi Laleş Uslu Azarak

Abstract

The "deq", that is, the art of tattooing, which is encountered in almost all communities around the world and has its origins in prehistoric periods, is the signing of the body with a mixture and some symbols blended with the name of the bottom of the boiler, especially with the milk of the mother who is breastfeeding a baby girl and the soot of the bottom of the cauldron, with some symbols in the geography of Mesopotamia. It is understood that these symbols are made for reasons such as belief, abundance-fertility, status, protection from diseases, magic and evil eye, aesthetic appearance; at the same time, belonging to a community, having a kind of identity with a sense of belonging; These tattoos embroidered on the body with various motifs are the language of the body. The subject of this study on the art of tattoo shaped by the unique symbols of every culture and belief will be examined; the origin of the tattoo and its present traces, which the ancient cultures of Mesopotamia lived and the Batman in the settlement women who carried the traces of this culture called "deq" in their bodies.

Keywords: Woman, Embroidery, Body, Deq, Symbol

BATMAN ÖVGÜSÜNDE YAZILMIŞ BİR KASİDE: KASİDE-İ FAHRİYYE DER-MEDH-İ ŞEHR-İ BATMAN-

Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ

Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ebektas@harran.edu.tr

Özet

Şehirlerin tarihi bir yönüyle insanların hayatları gibidir. Şehirler de tıpkı insanlar gibi doğar, büyür, gelişir, tekâmül eder; sahip çıkılmazsa da zamanla yıkılıp yok olur. Batman, yer aldığı bölge/coğrafya itibarıyla kadim olmasına rağmen il olarak kuruluşu çok yenidir. Batman, önceleri İluh adıyla Siirt iline bağlı küçük bir köy iken daha sonra Beşiri ilçesine bağlanır; 1955 yılında belediye teşkilatı kurulur, 1957 yılında ilçe olur ve 1990 tarihinde de il statüsüne kavuşur.

Bildiriye konu olan Batman övgüsündeki kaside, 20. yüzyıl şair ve yazarlarından Ekrem Kılıç (ö. 2018) tarafından kaleme alınmıştır. Kılıç, 1967 yılından 1980 yılına kadar Batman Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)'nda memur olarak çalışır; bölgeyi çok iyi tanıma fırsatı bulur ve burada çok değerli dostlar edinmiştir. Ekrem Kılıç, "Kaside-i Fahriyye Der-Medh-i Şehr-i Batman" başlıklı kasidesini 30.09.1977 tarihinde kaleme almıştır. Tamamı 41 beyit olan kaside, aruz vezninin "Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün" kalıbıyla yazılmıştır. Mehmed Âkif Ersoy'un manzum hikâyelerindeki üslubunu andıran kaside, Batman'ın yarım asır önceki genel görünümünü anlatması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada, manzumenin yazıldığı tarihten bugüne değin pek çok yönüyle değişen, gelişen ve bölgenin önemli ticaret merkezi olan Batman'ın, şehir monografyasına da katkı sağlayacak olan gelişimi analiz edilmiş, şairin dikkat çektiği hususlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Batman kasidesi, İluh, Ekrem Kılıç, şehir methiyesi.

THE ODE WRITTEN IN BATMAN PRAISE: KASİDE-İ FAHRİYYE DER-MEDH-İ ŞEHR-İ BATMAN

Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ

Abstract

The history of cities is like people's lives in a way. Cities are born, grow, develop and evolve just like people; Even if it is not taken care of, they will become ruined over time. Although Batman is a historical settlement in terms of the region/geography it is located, its provincial status is very new. Batman was a small village under the name of Iluh, in the boundary of Beşiri district in Siirt province. Batman gained municipal grade in 1955, then became a county seat in 1957 and acquired the status of a provincial centre in 1990.

The ode titled kaside-i fahriyye der-medh-i şehr-i Batman which is the subject of the paper, written by Ekrem Kılıç (d. 2018), one of the 20th-century poets and writers. Kılıç worked as a civil officer at the Batman branch of Turkish Petroleum Corporation (TPAO) from 1967 to 1980. He had the opportunity to know the region very well and made precious friends there. Ekrem Kılıç wrote his ode titled "Kaside-i Fahriyye Der-Medh-i Şehr-i Batman" on 30.09.1977. The ode, which has 41 couplets in total, is written in the form of "Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün" of the aruz prosody. The Ode, which resembles the style of Mehmed Âkif Ersoy's verse-stories, is significant in context telling the general appearance of Batman City half a century ago. This study analyzes the development gap of Batman, an important trade centre of the region, changed and developed in many aspects since the writing date of the poem by emphasizing the subjects that the poet drew attention to contribute to the city monograph.

Keywords: Batman Ode, İluh, Ekrem Kılıç, City Ode

ABDULVAHAP AKBAŞ'IN MAKALELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME-

Doç. Dr. Abdulkhakim TUĞLUK

Iğdır Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, abdulkhakimtugluk@gmail.com

Özet

Batman'ın Türk Dili ve Edebiyatı alanında yetiştirdiği önemli isimlerden biri olan Abdolvahap Akbaş, 1954 yılında dünyaya gelmiştir. Üniversiteye kadar olan eğitim hayatını Batman'da tamamlayan Akbaş, daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü tamamlayarak Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki görevine başlamış ve 2001 yılında emekli oluncaya kadar da ilgili Bakanlıkta öğretmen ve şube müdür olarak görev yapmıştır. 2014 yılında vefat eden Akbaş, İslamî çizgide sürdürmeyi esas aldığı edebî hayatına şiir, öykü ve roman türünde eserler sığdırmıştır. Bununla da yetinmeyen Akbaş, *Hisar*, *Mavera*, *Umran*, *Gül Çocuk*, *Kardelen* gibi dergilerde çeşitli türlerde yazılar kaleme almıştır. Bu bildirimizde Abdolvahap Akbaş'ın süreli yayınlarda çıkan makaleleri incelenecek ve bunlar üzerinden Akbaş'ın fikir-sanat anlayışına dair değerlendirmeler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Abdolvahap Akbaş, Batman.

A REVIEW ON ABDULVAHAP AKBAS' ARTICLES

Doç. Dr. Abdulkhakim TUĞLUK

Abstract

Abdolvahap Akbaş, one of the important names that Batman raised in the field of Turkish Language and Literature, was born in 1954. Akbaş, who completed his education life in Batman until university, then completed the Department of Turkish Language and Literature at Istanbul University. He started to work in the Ministry of National Education and worked as a teacher and branch manager in the relevant Ministry until his retirement in 2001. Akbaş, who passed away in 2014, wrote works of poetry, short stories and novels in his literary life, which was based on continuing the Islamic line. Not content with that, Akbaş wrote articles in various genres in magazines such as *Hisar*, *Mavera*, *Umran*, *Gül Çocuk*, *Kardelen*. In this paper, Abdolvahap Akbaş's articles published in periodicals will be examined and evaluations will be presented on Akbaş's idea-art understanding.

Keywords: Literature, Abdolvahap Akbaş, Batman.

NESNELCİ ESTETİK DEĞERLER AÇISINDAN ABDULVAHAP AKBAŞ'IN SON ŞİİRLERİ-

Doç Dr. Mahfuz ZARİÇ

Batman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mahfuzzaric@gmail.com

Özet

Batman'da dünyaya gelen Abdulvahap Akbaş (1954-2014), başta şiir olmak üzere, roman, deneme, öykü, çocuk kitapları, antoloji-derleme, sadeleştirme ve kaynak ders kitapları türünde eserler kaleme almıştır. Yazarlık hayatına Hisar dergisinde çıkan bir öyküsüyle atılan Akbaş, daha önce yayımladığı *Efgan*, *Gül Kıyımı*, *Mavi Sesli Şiirler*, *Hüzün Coğrafyası*, *Bir Şehre Vardım*, *İnce Lügat* adlı şiir kitaplarını, *Şiraze* başlığı altındaki son şiirleriyle birlikte, 2012'de *İnşirah* adıyla topluca yayımlamıştır. Ömrünün son zamanlarını hastalıkla mücadele ederek geçiren Akbaş, *Şiraze*'deki otuz şiirinde aşk, sevgili, hayat, ölüm, zaman, hastalık, insan, şehir, mazi, Filistin'in işgali, çocukluk özlemi, savaş, tasavvuf, gönül, günah/günah çıkarma, dengbejlilik, tabiat, şiir, şairlik, hakikat/öz, darbecilik, sözün gücü ve umut konularını izleğe dönüştürmüştür. Şiirlerinde sese, imgelere, söz sanatlarına, kültüre, İslamî değerlere ve geleneğe ayrı bir yer veren Akbaş'ın şiirleri, estetik değere haiz çok katmanlı zengin metinlerdir. Bu yazıda da Akbaş'ın şiirleri "Organik Bütünlük ve İç Tutarlılık, Karmaşıklık ve Yoğunluk" ilkelerinden oluşan nesnelci estetik değerler açısından incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: A. Vahap Akbaş, İnşirah, estetik değerler, organik bütünlük, iç tutarlılık, karmaşıklık ve yoğunluk.

ABDULVAHAP AKBAŞ'S LAST POEMS IN TERMS OF OBJECTIVIST AESTHETIC VALUES

Doç Dr. Mahfuz ZARİÇ

Abstract

A. Vahap Akbaş (1954-2014), who was born in Batman, wrote novels, essays, short stories, children's books, anthology-compilation, simplification and reference textbooks, especially poetry. Akbaş, who started his career as a writer with a story published in the *Hisar* magazine, published his previous poetry books called *Efgan*, *Rose Killing*, *Mavi Sesli Poems*, *Geography of Sorrow*, *Bir Şehre Vardım* and *İnce Lügat*, together with his last poems under the title *Şiraze*, under the name *İnşirah* in year 2012. Akbaş, who spent the last years of his life struggling with illness, wrote in his thirty poems in *Şiraze*: "love, beloved, life, death, time, illness, human, city, past, occupation of Palestine, longing for childhood, war, mysticism, heart, confession, sin, dengbej/epic narrator, nature, poem, poetry, truth/essence, coup d'etat, the power of the word and hope". Akbaş's poems, which give a separate place to sound, images, rhetoric, culture, Islamic values and tradition in his poems, are multi-layered rich texts with aesthetic value. In this article, Akbaş's poems are analyzed in terms of objectivist aesthetic values consisting of the principles of "Organic Integrity and Internal Consistency, Complexity and Density".

Keywords: A. Vahap Akbaş, *İnşirah*, aesthetic value, organic unity, internal consistency, complexity and intensity.

ABDULVAHAP AKBAŞ'IN ESERLERİNDEKİ BATMAN ÖZLEMİ-

Abdulgani BAĞIŞ

Milli Eğitim Ölçme Değerlendirme Merkezi, abdulgani.bagis@meb.gov.tr

Özet

Doğanın bütün güzellikleriyle var olduğu ve Türkiye'deki ilk petrolün çıkarıldığı Raman Dağı'nın eteklerindeki Yakıtlı köyünde doğup büyüyen Abdulvahap Akbaş, dönemin önemli kanaat büyüklerinden dedesi Molla Mahmut Akbaş tarafından eğitilmiştir. Dedesiyle katıldığı hem edebi hem de dini sohbetlerden etkilenmiş, toplumun ıslahı ve geleceğin inşası için fikri çalışmalara katılmıştır. Doğu kültürünü hem yaşayan hem de dinleyen bir kişilik olarak büyümesi sebebiyle lise yıllarıyla birlikte birçok edebiyatçı gibi şiir yazarak edebiyat sahasına adım atmıştır. Üniversite okumak için İstanbul'a gelmesi ve birçok değerli hocayla tanışmasıyla içinde topladığı tomurcukları eserlere dökmesine sebep olur. Yetmişli yılların sonu zorlu fakat "İslami Edebiyat"ın filizlendiği yıllarda Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç gibi önemli karakterlerin önderlik ettiği ve Anadolu'dan gelen birçok genç edebiyatçının da destek verdiği altyapısı sağlam bu edebiyat içerisinde Akbaş kendisine yer aramıştır. Seksen darbesiyle birlikte yorulan halkın yaraları toplumun önder kişileri ve sanatçıları tarafından sarılmaya başlayınca Akbaş da eserleri ve yaşantısıyla bu dirilişe destek vermiştir. Akbaş, bu dönem içerisinde safını belli etmiş, dönemin duyarlı dergi ve gazetelerinde çeşitli yazı ve şiirleriyle yer almıştır. Toplumun faydasını gözetken ve yetiştiği kültürün özelliklerini yansıtan edebiyat ürünleri vermiştir. Abdulvahap Akbaş, edebiyat alanının her türünde eser vermeye çalışmış; deneme, şiir, roman, hikâye, derleme, araştırma yazıları, çocuk edebiyatı eserleri, gezi, değerlendirme yazıları, paneller, şiir okuma geceleri, dilbilgisi ve yöresel dergi çalışmaları gibi geniş bir yelpazede emek sarf etmiştir. Amacımız Abdulvahap Akbaş'ın eserlerindeki Batman ve doğu kültürünün izlerini irdeleyip Batı kültürüyle birleştirme çabalarını değerlendirmek olacaktır.

Anahtar kelimeler: Abdulvahap Akbaş, Batman, çocuk edebiyatı, çocuk deneme

THE BATMAN LONGING IN THE WORKS OF ABDULVAHAP AKBAS

Abdulgani BAĞIŞ

Abstract

Abdulvahap Akbas, who was born and raised in Yakıtlı village in the foothills of Raman Mountain, an area of outstanding natural beauty, and the place where the first oil in Turkey was found, was trained by his grandfather, Molla Mahmut Akbas, who was one of the opinion leaders of the time. He was influenced by both literary and religious conversations with his grandfather, and participated in intellectual studies for the rehabilitation of society and the construction of the future. He grew up as a living and listening personality in Eastern culture, and he started writing poetry like many literary writers in high school. When he comes to Istanbul to study at university and meets many of his esteemed teachers, it causes him to pour the buds into the works. In the late seventies, however, when the "Islamic Literature" was sprouting, Akbas sought his place in this robust literature, which was led by important characters such as Necip Fazıl Kısakurek, Sezai Karakoc and supported by many young literary writers from Anatolia. When the wounds of the people who were tired with the eighty coup began to be embraced by the leading people and artists of society, Akbas supported this resurrection with his works and his life. Akbas has chosen up sides during this period and has been included in the sensitive journals and newspapers of the period with various articles and poems. He has provided literary works that pursue benefits of society and reflect the characteristics of the culture he grew. Abdülvahap Akbas tried to compile works of all kinds of literature and toiled over a wide range of work, such as trial, poetry, novel, story, compilation, research papers, children's literature, travelogue, review, panels, poetry reading nights, grammar and local magazine studies. Our goal would be to study the traces of Batman and the eastern culture in Abdulvahap Akbas's works and to assess his efforts combining it with Western culture.

Keywords: Abdulvahap Akbas, Batman, children's literature, child testing

ÜÇ ZİYARET ÜÇ MENKİBE: ŞEYHBAL, ŞEYH ZİLAN, SEYİT BİLAL BATMAN HALK KÜLTÜRÜNDE ZİYARET YERLERİ-

Dr. Öğr. Üyesi Z. Görkem DURAN GÜLTEKİN

Batman Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, zgorkemgultekin@gmail.com

Özet

Batman, 1990 yılında il olmasına karşın üzerinde kurulduğu topraklar binlerce yıldır sayısız medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Her medeniyet bu kadim topraklar üzerinde önemli izler bırakmış, yörenin kültürel dokusunu zenginleştirmiştir. İslamiyet'in Anadolu topraklarında yayılmasıyla birlikte Hz. Peygamber ve ehli beytine duyulan derin ve samimi muhabbet çeşitli sebeplerle Batman ve çevresine göç eden "Seyitler" başta olmak üzere din adamlarına halk arasında büyük bir bağlılık ve itikadı beraberinde getirmiştir. Söz konusu din büyükleriyle ilgili gerek hayattayken gerekse vefatlarının ardından anlatılan menkıbeler, türbe hüviyeti kazanan kabirleri etrafında gerçekleşen ritüeller; Batman'la birlikte yurdun pek çok farklı yerinde karşılık bulmuş ve bulmaya da devam etmektedir. Bu çalışmada Batman ili sınırları içerisinde yer alan ziyaret yerlerinin halk kültüründeki yeri ve önemi, ziyaret yerleriyle ilgili kabul ve pratikler, anlatılan menkıbeler; Şeyhbal, Şeyh Zilan ve Seyit Bilal örneklerinden hareketle ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: Batman, Ziyaret Yerleri, Halk Kültürü, Şeyhbal, Şeyh Zilan, Seyit Bilal.

THREE VISITS THREE LEGENDS: SHEIKHBAL, SHEIKH ZILAN, SEYIT BILAL PLACES OF VISIT IN BATMAN FOLK CULTURE

Dr. Öğr. Üyesi Z. Görkem DURAN GÜLTEKİN

Abstract

Although Batman became a province in 1990, the lands on which it was founded have been home to countless civilizations for thousands of years. Every civilization has left important traces on these ancient lands and enriched the cultural texture of the region. With the spread of Islam in Anatolia, the deep and sincere love for the Prophet and his people brought about a great devotion and Decency among the people to the clergy, especially the "Sayyids" who migrated to Batman and its surroundings for various reasons. The legends told about the religious elders in question both while they were alive and after their deaths, the rituals that took place around their graves, which the identity of a tomb, have found and continue to find correspondences in many different parts of the country with Batman. In this study, the place and importance of the places of visit located within the borders of Batman province in folk culture, the acceptance and practices related to the places of visit, the legends described; Sheikhbal, Sheikh Zilan and Seyit Bilal will be discussed based on the examples.

Keywords: Batman, Places of Visit, Folk Culture, Sheikhbal, Sheikh Zilan, Seyit Bilal.

BATMAN YÖRESİNE AİT İKİ ETİYOLOJİK SÖYLENCE VE TAŞIDIKLARI FOLKLORİK UNSURLAR-

Zeynep AKYEL

Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi,
akyelzeynep3@gmail.com

Özet

Etiyolojik efsane dağ, taş, ağaç, nehir, göl veya hayvan gibi herhangi bir doğa unsurunun yaratılışını olağanüstü bir sebebe bağlayarak açıklayan efsane türü olarak tanımlanabilir. Çoğunlukla bir insanın başından geçen birtakım olaylar dizisi nedeniyle cezalandırılması/ödüllendirilmesi neticesinde olağanüstü şekilde bu tür insan dışı varlıklara dönüştüğü inancı, etiyolojik efsanelerde işlenen esas mevzudur. Yoktan var oluş yerine daha ziyade bir değişim ve dönüşümün söz konusu olduğu mitolojiye ait esaslar, etiyolojik efsanelerin kaynağını oluşturur. Fani olan insanın cansız bir varlığa dönüşerek cismânî anlamda ebedilik kazanması, bu tür anlatılarda verilmek istenen temel iletidir. Batman’da bulunan “Helkiz” ile “Şamiko ve Meva” isimli dağların oluşumu da bu türden etiyolojik bir sebebe bağlanır. Birer aşk hikâyesi etrafında teşekkül eden ve nesilden nesle aktarılan bu anlatılar, yerel halk nezdinde kutsal birer hüviyet kazanmış olup yılın belirli dönemlerinde buralara yapılan geleneksel ziyaretler, kolektif bir ritüel niteliğine bürünmüştür. Bu tebliğde de söz konusu söylencelerin etiyolojik tarafı incelenip bunlarda işlenen âdet, gelenek, görenek, inanç, kültür gibi folklorik unsurlar ve bunların halka mal olan yönleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Etiyolojik Efsane, Folklor, Batman, Helkiz Dağı, Meva ve Şamiko Dağları.

TWO ETIOLOGICAL MYTHS BELONGING TO THE BATMAN REGION AND THE FOLKLORIC ELEMENTS THEY CARRY

Zeynep AKYEL

Abstract

Etiological myth can be defined as the type of myth that explains the creation of any element of nature, such as a mountain, stone, tree, river, lake or animal, by attributing it to an extraordinary cause. Mostly, the belief that a person turns into such non-human beings in an extraordinary way as a result of being punished / rewarded due to a series of events that have passed through his head is the main issue dealt with in etiological legends. The principles of mythology, in which there is a change and transformation rather than existence from nothing, constitute the source of etiological legends. The fact that a mortal human being becomes an inanimate being and gains eternity in a corporeal sense is the main message that is intended to be given in such narratives. The formation of the mountains named “Helkiz” and “Şamiko and Meva” located in Batman is also attributed to such an etiological reason. These narratives, formed around a love story and passed down from generation to generation, have acquired a sacred identity among the local people, and traditional visits to these places at certain times of the year have taken on the character of a collective ritual. In this communiqué, the etiological side of the aforementioned myths will be examined and the folkloric elements such as customs, traditions, customs, beliefs, culture processed in them and their aspects that cost the public will be emphasized.

Keywords: Etiological Legend, Folklore, Batman, Mount Helkiz, Meva and Şamiko Mountains.

BATMAN AĞZINDA “MA” ENKLİKTİK EDATI-

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin TUĞLUK

Batman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, emintugluk@gmail.com

Özet

Ağız grubu olarak Doğu Grubu Ağızları arasında sınıflandırılabilen Batman ağzı üzerine bugüne kadar yapılan kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak Türk Dil Kurumu tarafından başlatılan ve altı bin yerleşim biriminden derlemelerin yer alacağı “Türkiye Türkçesi Ağız Atlası Projesi” çalışmasına Batman’da dahil edilmiştir. Bu projeye Batman ağzından derlemelerin yapıp Batman ağzının ses ve şekil özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Batman ağzının karakteristik özelliklerinden biri “ma” enklitik edatıdır. “ma” enklitik edatı Batman’a komşu/yakın iller olan Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ağızlarında da görülmektedir. Tarihi Türk lehçelerinde de görülen bu edat Batman ağzında rica-yalvarma, azar, sitem, beğenme, küçümseme, ünlem gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada Batman ağzında kullanılan “ma” enklitik edatının kullanımı ve anlamları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Batman, Batman ağzı, “mA” enklitik edatı.

ENCLITIC PREPOSITION "MA" IN BATMAN DIALECT

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin TUĞLUK

Abstract

There is no comprehensive study on the Batman dialect, which can be classified among the Eastern Group Dialects, as a dialect group. However, Batman was included in the "Turkey Turkish Dialect Atlas Project" initiated by the Turkish Language Association and which will include compilations from six thousand settlements. With this project, it is aimed to make compilations from the Batman dialect and to determine the sound and shape characteristics of the Batman dialect. One of the characteristic features of the Batman dialect is the enclitic preposition “mA”. The enclitic preposition "mA" is also seen in the dialects of Diyarbakır, Mardin, and Şanlıurfa, which are neighboring/close to Batman dialects. This preposition, which is also seen in historical Turkish dialects, is used in Batman dialect with different meanings such as pleading, reprimand, reproach, liking, contempt, and exclamation. In this study, the use and meanings of the enclitic preposition “mA” used in Batman dialect will be emphasized.

Keywords: Batman, Batman dialect, the enclitic preposition “ma”

BATMAN İLİ KİŞİ ADLARI-

Fesih YİĞİTALP

Batman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
batmanpetrollisesi@gmail.com

Özet

Ad biliminin bir alt başlığı olan antroponimi (kişi ad bilimi) alanında Türkiye’de son yıllarda pek çok çalışma yapılmıştır. Araştırmacılar bu çalışmalarda yörelerden hareketle kişilere verilen isimlerin ne sıklıkla verildiğini, isimlerin köken ve yapısını incelemeye çalışmışlardır. Bu çalışmalarda özellikle çift isim kullanmanın artışı dikkat çekmektedir. Bu bildirinin amacı, Batman ilinde en çok kullanılan kişi adlarının köken olarak benzerlik ve farklılıklarını belirlemek ve onları dilbilimsel özellikleri açısından incelemektir. Bu bildiride Batman’da 2016-2021 yılları arasında TÜİK tarafından bize gönderilmiş olan Batman Nüfus ve Vatandaşlık İl Müdürlüğüne kaydı yapılan 2190 erkek, 2099 kız çocuğa verilmiş toplam 4289 isim, tekli-çoklu olmasına, kökenine ve kullanım sıklığına göre ele alınıp değerlendirilecektir. Çalışmanın sonunda 2016-2021 yılları arasında Batman’da en çok tercih edilen ilk 100 ismin, Türkiye’de en popüler ilk 100 isimle karşılaştırmalı tabloları verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ad Bilim, Batman, Kişi Adları.

BATMAN PROVINCE PERSON NAMES

Fesih YİĞİTALP

Abstract

Many studies have been carried out in Turkey in recent years in the field of anthroponymy (personal onology), which is a sub-title of onomastics. Researchers have tried to examine how often the names given to people are given, the origin and structure of the names based on the regions. The recent increase in the use of double names is noteworthy. The aim of this study is to determine the similarities and differences of the most used personal names in the country and in the province of Batman and to examine them in terms of linguistic features. In this study, a total of 4289 names given to 2190 boys and 2099 girls registered by the Batman Provincial Directorate of Population and Citizenship sent to us by TÜİK between 2016-2021 in Batman will be discussed and evaluated according to their single-multiple origin and frequency of use. At the end of the study, the top 100 most preferred names in Batman between the years 2016-2021 and the most popular top 100 names in Turkey will be given comparative tables.

Keywords: Onomastics, Batman, Person Names

BATMAN'DA KEŞFEDİLEN ENERJİNİN ULUSLARARASI HUKUK BOYUTU-

Ömer DUMAN*, Dr. Öğr. Üyesi Sadullah ÖZEL**

* Bursa Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler/Ortadoğu Çalışmaları, sbui3065@gmail.com

** Batman Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler, sadullahozel@hotmail.com

Özet

Enerjin ve özellikle petrol ve doğalgazın varlığı gerek yerel gerek bölgesel gerekse küresel olarak bölgenin, ülkenin veya şehrin politik ekonomisi açısından büyük önem arz eder. Orta Doğu'da 20.yüzyıldan itibaren petrolün ve diğer enerji kaynakların keşfiyle küresel siyaset ve uluslararası ilişkiler bu coğrafya üzerinde şekillenmiştir. Orta Doğu'daki zengin enerji kaynaklarına sahip ülkelere komşu olan Türkiye için petrol önemli bir yer kaynağıdır. Türkiye'nin ili olan Batman'da 1940'dan sonra petrol bulunmuş ve işletilmeye başlanmıştır. Petrol, Batman ilinde ilk kez Raman Dağı'nda bulunmuş ve sonraki süreçlerde de farklı yörelerde de keşfedilmiştir. Haliyle, Batman ilindeki petrolün varlığı hem ülkenin hem bölgenin hem de Batman'ın ekonomi, kültürel ve sosyal yapısının gelişmesine ve değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Öte yandan, Batman ilinde petrolün bulunması ve diğer enerji kaynakların varlığı Batman'ın ekonomisine önemli katkılar olmuş ve çevre il ve ilçelerde Batman'a göçlerin olmasına neden olmuştur. Bu minvalde, Batman ilinin petrol ve petrole dayalı ekonomik, sosyal ve siyasal faaliyetleri sayesinde bir köy iken artan nüfusu ile Türkiye'nin 35. büyük bir şehri haline gelmiştir. Uluslararası hukuk boyutuyla Batman ilinde petrolün çıkartılması ve işletilmesi evrensel normlar düzeyinde şekillenmiştir. Petrolün çıkartılması ve işletilmesi uluslararası hukuk kaynağı olan antlaşmalara dayandırılmış ve yerli ve yabancı şirketlerle sözleşmeler imzalatılarak Batman ilindeki petrolün üretimi yıllar içerisinde hız kazanmıştır. Bu minvalde, Batman ilinde çıkartılan ve işletilen petrolün varlığı yerli ve yabancı şirketlerin ortak çalışmalarıyla sürmekte ve hem Türkiye'nin hem bölgenin hem de Batman'ın ekonomisine ve sosyal/toplumsal dokusuna pozitif yönde önemli bir katkısı söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Batman, Enerji, Ekonomi, Uluslararası Hukuk, Petrol

THE INTERNATIONAL LAW DIMENSION OF ENERGY DISCOVERED IN BATMAN

Ömer DUMAN*, Dr. Öğr. Üyesi Sadullah ÖZEL**

Abstract

The existence of energy, especially oil and natural gas, is of great importance for the political economy of the region, country or city, both locally, regionally and globally. With the discovery of oil and other energy resources in the Middle East since the 20th century, global politics and international relations have been shaped on this geography. Oil is an important source of land for Turkey, which is neighbor to countries with rich energy resources in the Middle East. After 1940, oil was found in Batman, a province of Turkey, and started to be operated. Oil was found for the first time in Raman Mountain in Batman province and was discovered in different regions in later processes. As a matter of fact, the presence of oil in Batman has led to the development and changes in the economy, cultural and social structure of both the country and the region, as well as Batman. On the other hand, the availability of oil in Batman province and the presence of other energy resources have contributed significantly to Batman's economy and have caused migration to Batman from the surrounding provinces and districts. In this respect, Batman has become a village, thanks to its oil and oil-based economic, social and political activities, and has become the 35th largest city of Turkey with its increasing population. With the dimension of international law, the extraction and operation of oil in the province of Batman has been shaped at the level of universal norms. The extraction and operation of oil has been based on agreements that are the source of international law, and the production of oil in Batman has accelerated over the years by signing contracts with domestic and foreign companies. In this respect, the existence of the oil extracted and operated in the province of Batman continues with the joint efforts of domestic and foreign companies, and it has a significant positive contribution to the economy and social fabric of both Turkey, the region and Batman.

Keywords: Batman, Energy, Economy, International Law, Oil

BATMAN İLİNİN İDARİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ-

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YAKUT

Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, meyakut@bingol.edu.tr

Özet

Beşeri ve İktisadi Coğrafya anabilim dalının bir alt bilimi olan idari coğrafya çalışmaları sayesinde herhangi idari birimin idari, sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri ortaya konmaktadır. Bu çalışmada Batman ilinin idari coğrafya özellikleri üzerinde durulmuştur. Osmanlı dönemi boyunca Beşiri Kazası idari sınırları içinde yer alan Batman, Cumhuriyet dönemi boyunca birçok kez idari değişikliklere uğramıştır. Beşiri Kazası 16. yüzyılın ilk çeyreğinden 19. yüzyılın son çeyreğine kadar Diyarbakır Vilayetine bağlı kalmıştır. 1881 yılında Bitlis Vilayetinin Siirt Sancağına bağlanmıştır. Beşiri Kazasının idari merkezi uzun bir dönem Elmedin yerleşmesi idi. Bitlis vilayet merkezine uzak olması nedeniyle Elmedin 1897 yılında müstakil bir kaza olarak Diyarbakır merkez sancağına bağlanmıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra yeni idari yapıda Siirt vilayet olunca Beşiri kazası Siirt İline bağlanmıştır. Bu dönemde Elmedin nahiye merkezidir. 1926 yılına kadar Beşiri ilçesinin merkezi Elmedin idi. O yıl meydana gelen sel nedeniyle Beşiri ilçesinin merkezi Kobin köyüne taşınmıştır. 1936 yılında meydana gelen ikinci sel olayından sonra Elmedin yerleşmesi tarihten silinmeye başlamıştır. Böylece İluh köy yerleşmesi 1940 yılında İluh Nahiyesinin merkez yerleşmesi olmuştur. Petrolün bulunması ve demiryolu ulaşımının İluh'a ulaşmasıyla hızla büyüyen İluh'ta 1955 yılında Batman adıyla belediye teşkilatı kurulmuştur. 1957 yılında ilçe olan Batman 1990 yılında il olmuştur. Tarihi süreçte Batman ilinin idari merkezi Elmedin, Kobin, İluh ve Batman olarak değişmiştir. Batman bu idari değişimlerle birlikte nüfus ve yerleşme özellikleri bakımından büyümüştür. Bugün 4.477 km² yüzölçümü ve 626.319 kişilik nüfusuyla Türkiye'nin önemli illerinden (vilayet) biridir.

Anahtar Kelimeler: İdari Coğrafya, Beşiri, Elmedin, İluh, Batman.

ADMINISTRATIVE GEOGRAPHY OF BATMAN PROVINCE

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YAKUT

Abstract

Administrative, social, economic and cultural characteristics of any administrative unit are revealed by means of administrative geography studies, which is a sub-science of the Human and Economic Geography department. In this study, the administrative geography features of Batman province are emphasized. Batman, which was located within the administrative borders of Beşiri District during the Ottoman period, has undergone administrative changes many times during the Republican period. Beşiri District was affiliated to Diyarbakır Province from the first quarter of the 16th century to the last quarter of the 19th century. In 1881, it was connected to the Siirt Sanjak of the Bitlis Province. The administrative center of the Beşiri District was the settlement of Elmedin for a long time. Due to its distance from the center of Bitlis province, Elmedin was connected to the central sanjak of Diyarbakır as an independent district in 1897. After the establishment of the Republic, when Siirt became a province in the new administrative structure, Beşiri district was connected to Siirt Province. During this period, Elmedin was the town center. Until 1926, the center of Beşiri district was Elmedin. Due to the flood that year, the center of Beşiri district was moved to Kobin village. After the second flood event in 1936, the settlement of Elmedin began to disappear from history. Thus, Iluh village settlement became the central settlement of Iluh District in 1940. In 1955, a municipal organization was established under the name of Batman in Iluh, which grew rapidly with the discovery of oil and rail transportation reaching Iluh. Batman, which was a district in 1957, became a province in 1990. In the historical process, the administrative center of Batman province has changed as Elmedin, Kobin, İluh and Batman. With these administrative changes, Batman has grown in terms of population and settlement characteristics. Today, it is one of Turkey's most important provinces (province) with an area of 4.477 km² and a population of 626,319 people.

Keywords: Administrative Geography, Besiri, Elmedin, Iluh, Batman.

BATMAN İLİNDE MEYDANA GELEN DOĞAL AFETLERİN MEKANSAL DAĞILIŞI-

Dr. Öğr. Üyesi Vedat AVCİ*, Ömer ÜNSAL**

*Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, vavci@bingol.edu.tr

**İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, oomer.unsal@gmail.com

Özet

Bu çalışmada Batman ilinde meydana gelen doğal afetlerin mekânsal dağılımının Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kullanılarak ortaya konması amaçlanmıştır. Batman, G. Doğu Anadolu Bölgesi'nde Dicle Bölümü'nde yer alan bir yerleşmedir. İl sınırları içerisinde, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri nedeniyle deprem, heyelan, sel-taşkın, kaya düşmesi ve çığ başta olmak üzere çok sayıda doğal afet meydana gelmektedir. Bu çalışmada Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve MTA Genel Müdürlüğü verileri temel kaynaklar olarak kullanılmıştır. Bu veriler, CBS yazılımlarından ArcMAP-Spatial Analiz Modülü- Kernel Density (Yoğunluk) yöntemi ile analiz edilmiş ve afetlerin mekânsal olarak daha yoğun meydana geldiği alanlar belirlenmiş, yoğunluk haritaları oluşturulmuştur. Tüm afetler değerlendirildiğinde ilin batısında ve kuzeyinde afet yoğunluğunun daha fazla olduğu görülmektedir. Afetler ayrı ayrı değerlendirildiğinde; heyelanların kuzeyde ve g.doğuda, su baskını olaylarının batıda, çığ olaylarının kuzeyde yoğunlaştığı görülmektedir. Kaya düşmesi olaylarının güneyde ve kuzeyde yoğunlaştığı, G.Doğu Anadolu Bindirme zonu üzerinde (kuzeyde) depremlerin meydana geldiği görülmektedir. Afet önceliği açısından il için, heyelan, su baskını, kaya düşmesi, deprem ve çığ sıralaması yapılabilir. Afetlerin can ve mal kayıplarına yol açtığı ilde, afet duyarlılık, risk ve tehlike haritalarının yapılması afet öncesinde yapılacak ve afet zararlarını azaltacak en önemli çalışmaları oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afetler, Batman, coğrafi bilgi sistemleri, mekansal dağılım.

SPATIAL DISTRIBUTION OF NATURAL DISASTERS OCCURRED IN BATMAN PROVINCE

Dr. Öğr. Üyesi Vedat AVCİ*, Ömer ÜNSAL**

Abstract

The aim of this study is to reveal the spatial distribution of natural disasters taken place in Batman province, using Geographic Information Systems (GIS). Batman is a settlement that is located in Dicle Section, Southeastern Anatolia. Due to its geological and geomorphological characteristics, many natural disasters, particularly such as earthquake, landslide, flood-overflow, rockfall and avalanche occur within the borders of the province. In this study, data from Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) and General Directorate of the Mineral Research and Exploration (MTA) have been used as the main sources. These data have been analyzed with the ArcMAP-Spatial Analysis Module- Kernel Density method, one of the GIS software, and the areas where the disasters occurred spatially more have been determined and density maps have been created. All disasters considered, the frequency of them is higher in the west and north of the province. When disasters are evaluated separately, landslides in the north and southeast, flood events in the west and avalanche events in the north become frequent. It is seen that rockfalls are centered in the south and north, and earthquakes on the Southeast Anatolian thrust zone (north). In terms of the frequency of the disasters, landslide, flood, rockfall, earthquake and avalanche can be listed for the province. In the province where disasters cause loss of life and property, the preparation of disaster susceptibility, risk and hazard maps are the most important studies to be carried out before disasters and for reducing the damage of disasters.

Keywords: Natural disasters, Batman, geographic information system, spatial distribution.

**GELENEKSEL BİR EĞİTİM KURUMU OLARAK BATMAN TAHİRİYYE
(ODUNCULAR SİTESİ) MEDRESESİ VE OKUTULAN ARAPÇA DERS
KİTAPLARININ TASNİF VE TAHLİLİ-**

Dr.Abdulhamit TURGUT

Diyanet İşleri Başkanlığı, turgutislam4773@hotmail.com

Özet

Başta İslam aleminde olmak üzere ülkemizde de asırlar boyunca toplumun eğitim ihtiyacı, camilerde ve farklı eğitim mekanlarında yerine getirilmiştir. Bu mekanlardan birisi de medreselerdir. Medreseler özellikle Osmanlı döneminde en parlak devrini yaşamıştır. Zira din adamları ve devletteki bütün görevliler medreselerde yetişiyordu. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte resmi olarak kapatılan medreseler, gayr-i resmi olarak faaliyetlerine devam etmişlerdir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunduğu coğrafyanın insanlarına sosyal, kültürel ve ahlaki alanlarda gönüllülük esasına dayalı olarak geleneksel eğitim metodunu sürdürmüştür. Çalışmada medreseler hakkında genel bilgi verildikten sonra medreseleri diğer eğitim kurumlarından ayıran özellikler ve işleri hakkında bilgiler verilmiştir. Özellikle çalışmanın ana konusunu teşkil eden, geleneksel ve modern imkânlardan istifade ederek eğitim ve öğretimini yedi sınıfa ayıran ve her sınıfta belli Arapça kitaplar okutulan Batman oduncular sitesi camii bünyesinde faaliyetlerini sürdüren medrese ve medresede okutulan Arapça ders kitapları tanıtılmaktadır. Ayrıca genel olarak medrese müfredatından bahsettikten sonra Arap dili ile ilgili okutulan kitaplar ve içeriklerinden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagatı, Batman, Medrese, Arapça Ders Kitapları, Müfredat.

**BATMAN TAHIRIYYE (ODUNCULAR SITE) MADRAS AS A TRADITIONAL
EDUCATIONAL INSTITUTION AND CLASSIFICATION AND ASSESSMENT OF THE
ARABIC TEXTBOOKS TUTORED**

Dr.Abdulhamit TURGUT

Abstract

The educational needs of the society, especially in the Islamic world, and in our country, have been fulfilled in mosques and different educational venues for centuries. One of these places is madrasahs. Madrasahs had their heyday especially during the Ottoman period. Because the clergy and all officials in the state were trained in madrasahs. Madrasahs, which were officially closed with the establishment of the Republic, continued their activities unofficially. It has continued the traditional education method on the basis of volunteering in social, cultural and moral fields for the people of the geography where it is located, especially in the Eastern and Southeastern Anatolia regions. In the study, after giving general information about madrasahs, information about the features that distinguish madrasahs from other educational institutions and their subsistence are given. In particular, the main subject of the study, the madrasah, which divides education and training into seven classes by making use of traditional and modern opportunities, and which continues its activities within the mosque of Batman Woodcutters Site, where certain Arabic books are taught in each class, and Arabic textbooks taught in the madrasah are introduced. In addition, after talking about the madrasa curriculum in general, the books taught in the Arabic language and their contents were mentioned.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Batman, Madrasa, Arabic Textbooks, Curriculum.

KUR'AN'DA EMSAL KULLANIMININ DİLE KATKISI-

Dr. Öğr. Üyesi Eşref İNAN

Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arapça Mütercim ve Tercümanlık, einan@bingol.edu.tr

Özet

Meseller, Arapların cahiliye ve İslam dönemindeki hikmetleridir. İfadeler doğrudan olmayıp dolaylı anlatım içerir. Meseller belli bir kaynaktan çıkmakla birlikte yaygınlaşarak halka mal olmuş yapılara sahip kalıplardır. Bu ifadelerin çoğunlukla veciz yönü dikkat çekmektedir. Nasihat içerikli hikmetten farklı olduğu gibi benzetme içermeyen deyim gibi de değildir. Meseller filolojik ve edebi özellikleriyle değişmez ifadelerdir. Cinsiyet ve adet itibarıyla de değiştirilmezler.

Çalışma, emsal kullanımının içerdikleri kaynak itibarıyla altı kısımda ele alınmaktadır: Kur'an'a has yapıları olanlar, hadis içeriklerinde geçenler, bir hadiseden doğanlar, kıssa temelli olanlar ve teşbih kaynaklı olanlar. Şiirlerin sonlarında da rastlanılanları vardır. Bunlar örnekleriyle verilmekte ve dildeki tesirine değinilmektedir. Soyuttan somuta örneklendirme, etkileme, ikna etme gibi özellikleri verilmektedir. Kur'an ifadelerinde daha farklı bir formda olan kullanımları tespit edilerek dilsel yönü değerlendirilmektedir. Alanla ilgili yazılmış eserler taranarak bu kullanımın dildeki yeri anlatılmaktadır. Gerek ayet ve hadisler ve gerekse diğer kullanımların dilsel tesiri örnekleriyle açıklanmaktadır. Ayrıca Batman'a ait örneklere de yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Batman, mesel, dil, kıssa.

THE CONTRIBUTION OF THE USE OF EXPRESSION IN THE QUR'AN TO THE LANGUAGE

Dr. Öğr. Üyesi Eşref İNAN

Abstract

Proverbs are the wisdom of the Arabs in the period of ignorance and Islam. Expressions are not direct but contain indirect expression. Proverbs are patterns that have structures that have become popular with the public, although they originate from a certain source. It is noteworthy that these expressions are mostly short-formed. It is not like an idiom that does not contain similes, as it is different from structures with advice. Proverbs are immutable expressions with their philological and literary features. They are not changed in terms of gender and custom.

The study is discussed in six parts in terms of the sources of the use of proverbs: The ones that are unique to the Qur'an, those that are mentioned in the expressions of the prophets, those that are born from an event, those that are story-based and those that originate from analogy. There are also some that can be found at the end of the poems. These are given with examples and their influence on the language is mentioned. Features such as exemplification from abstract to concrete, influencing and persuading are given. The linguistic aspect is evaluated by determining their use in a different form in the expressions of the Qur'an. The place of this usage in the language is explained by scanning the works written about the field. The linguistic effects of both verses and hadiths and other uses are explained with examples. In addition, examples of Batman province are also included.

Keywords: Quran, Batman, proverb, language, story.

MOLLA FAHREDDİN BATMÂNÎ VE RİSÂLETU'L-VAD' İSİMLİ ÇALIŞMASI-

Doç. Dr. Ahmet TEKİN

Mardin Artuklu Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, ahmettekin@artuklu.edu.tr

Özet

Molla Fahreddîn b. Abdillâh el-Batmânî (ö. 1972), 1910 yılında Mardin'in Midyat ilçesine bağlı 'Arnâs köyünde doğmuştur. Bu köye nisbetle kendisi için 'Arnâsî nisbesi de kullanılmıştır. Molla Fahreddîn, İlk eğitimini 'Arnâs Köyünde bulunan babası Molla Abdullah'tan almış, babasının vefatından sonra kısa bir süreliğine Midyat'ta kalmış ve daha sonra Batmanlı âlimlerin ilmi birikiminden istifade etmek için Batmana gitmiştir. Bu gidiş Molla Fahreddin için hayatının dönüm noktası olmuştur. Zira kendisi Batmanı ve Batman halkını çok sevmiş olacak ki eğitiminin kalan kısmını, öğretim ve irşad hayatının bütünü Batmana'da geçirmiş ve vefat edinceye kadar Batman'da kalmıştır. Dolayısıyla kendisi için Batmânî nisbesi daha çok kullanılır olmuştur. Batman'ın manevi mimarlarından olan Molla Fahreddîn, Arap dili grameri başta olmak üzere temel İslam bilimlerinin birçok alanında eserler kaleme almıştır. Söz konusu eserlerden biri lafız-anlam ilişkisini konu edinen *Risâletu'l-vad'* isimli çalışmasıdır. Molla Fahreddîn, bu veciz risalesinde lafız-anlam ilişkisi üzerinde durmuş ve Arap dilinde lafızların vad'ı ile ilgili malumata yer vermiştir. Vad' ilminin özetlendiği bu risale, onun mantık ve istiareyle ilgili diğer iki risalesiyle birlikte merkezi İstanbul'da bulunan el-Mektebetu'l-Hanîfiyye tarafından 2007 yılında basılmıştır. Bu bildiride Molla Fahreddîn'in hayatı hakkında kısa bir bilgi verilmiş ve onun *Risâletu'l-Vad'* adlı eseri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Molla Fahreddîn, Batman, *Risâletu'l-Vad'*, Arap Dili.

MOLLA FAHREDDİN BATMÂNÎ AND HIS STUDY ENTITLED RİSÂLETU'L-VAD'

Doç. Dr. Ahmet TEKİN

Abstract

Mulla Fahreddîn b. Abdillâh el-Batmânî (d. 1972) was born in 1910 in the village of 'Arnâs in the Midyat district of Mardin. In relation to this village, the 'Arnâsî name was also used for himself. Mulla Fahreddîn received his first education from his father, Molla Abdullah, who was in 'Arnâs Village, stayed in Midyat for a short time after his father's death, and then went to Batman to benefit from the knowledge of scholars from Batman. This departure was the turning point of his life for Molla Fahreddin. Because he must have loved Batman and the people of Batman so much that he spent the rest of his education, the whole of his teaching and guidance life in Batman, and remained in Batman until his death. Therefore, the Batmani name was used more for him. Mulla Fahreddîn, one of the spiritual architects of Batman, wrote works in many fields of basic Islamic sciences, especially Arabic language grammar. One of the works in question is *Risâletu'l-vad'*, which deals with the relationship between wording and meaning. In this concise treatise, Molla Fahreddîn focused on the relationship between wording and meaning and gave information about the vad'of words in the Arabic language. This treatise, which summarizes the science of Vad', was published in 2007 by el-Mektebetu'l-Hanîfiyye, whose center is located in Istanbul, together with his other two treatises on logic and metaphor. In this paper, a brief information about the life of Molla Fahreddin was given and his work called *Risâletu'l-vad'* was examined.

Keywords: Molla Fahreddîn, Batman, *Risâletu'l-vad'*, Arabic Language.

İLÛHÎ NİSBESİYLE BİLİNEN ÂLİMLER-

Öğr.Gör. Zafer ONUR

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu,
zafer.onur@gibtu.edu.tr

Özet

Batman şehrinin nüvesini teşkil eden İlûh köyünün ne zaman kurulduğu ve yerleşme yerinin tarihi hakkında bilgi bulunmamasıyla birlikte yörenin eskiden beri, idarî bakımdan bağlı olduğu Siirt'in tarihine paralellik gösterdiği bilinmektedir. 1950 yıllarına kadar bir köy statüsünde olan İlûh, Selçuklu ve Osmanlı döneminde sahasında değerli âlim ve mutasavvıf yetiştirmiş, bunlar gerek ilmî çalışmaları ve gerek tasavvuf öğretimindeki çabalarıyla büyük hizmetler vermişlerdir. Bu araştırmada, tespit edilebildiği kadarıyla İlûhî nisbesiyle bilinen âlim ve mutasavvıf olan Şeyh Yusuf bin Nebhan el-İlûhî, Molla Resul el-İlûhî ve Molla Muhammed el-İlûhî gibi zatların biyografileri ve -varsa- eserleri incelenerek ilgili alana olan katkıları ortaya konulmak ve Batman'ın ilim tarihindeki yerine bu zaviyeden ışık tutulmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: el-İlûhî, Şeyh Yusuf b. Nebhan, Molla Resul, Molla Muhammed

SCIENTISTS KNOWN BY ILÛHÎ

Öğr.Gör. Zafer ONUR

Abstract

There is no information about when the village of İlûh, which is the core of Batman city, was founded and the history of the settlement. However, it is known that the region has parallels with the history of Siirt, to which it has been administratively connected for a long time. İlûh, which had the status of a village until 1950, trained valuable scholars and mystics in its field during the Seljuk and Ottoman periods, and they provided great services with their scientific studies and their efforts in teaching mysticism. In this research, the biographies and works of individuals such as Sheikh Yusuf bin Nebhan al-Iluhî, Molla Resul al-Iluhî and Molla Muhammed el-İlûhî, who are known as the Iluhî rank, as far as we can determine, are examined and their contributions to the related field are revealed and Batman's contributions to the field are presented. It is aimed to shed light on the place of science in the history of science from this point of view.

Keywords: al-Iluhi, Sheikh Yusuf b. Nebhan, Mullah Rasul, Mullah Mohammed

MODERN ŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE BATMAN MEDRESELERİ-

Dr. Öğr. Üyesi Abdülrakip ARSLAN

Siirt Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Arapça Mütercim Tercümanlık Ana Bilim Dalı
a.rakip47@hotmail.com

Özet

Geçtiğimiz asırda Raman bölgesinde bulunan zengin petrol yataklarının yanında önemli kavşak yolları üzerinde bulunması sayesinde Batman kısa süre içinde modern bir kent haline gelmiştir. Üniversite, eğitim öğretim kurumları, verimli araziler ve genç nüfus potansiyeline sahip olan Batman, önemli bir petrol, ticaret ve eğitim merkezi olmuştur. Bu kent kurulduğu günden beri azımsanmayacak yeküne sahip ve büyük çoğunluğu Nakşı-Halidi ekolüne bağlı medreselere ev sahipliği yapmaktadır. Halkın yoğun desteği ile yıllardır eğitim veren medreselerin eğitim öğretim faaliyetleri, kentleşen Batman'da güçlenerek günümüze kadar gelmiştir. Medreselerin modern şehir hayatında eğitimlerini sürdürmeleri, büyük kentlerde yaygın olan sosyo psikolojik sorunların çözümünde etkili oldukları kabul edilmektedir. Ayrıca Batman medrese çıkışlıların başta Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversitelerle diğer kurumlarda önemli görevleri deruhte ettikleri müşahede edilmektedir. Bu çalışmamızda Batman'ın kısa tarihçesi, medreseleri, tasavvufi intisapları, eğitim metotları ile medreselerin şehrin sosyal hayatına katkıları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Batman, Tarih, Kültür, Değerler, Medrese.

BATMAN'S MADRASAS IN THE PROCESS OF MODERN URBANIZATION

Dr. Öğr. Üyesi Abdülrakip ARSLAN

Abstract

Batman has become a modern city in a short time thanks to its location on important crossroads besides the rich oil fields in the Raman region in the past century. With the potential of a university, educational institutions, fertile lands and a young population, Batman has become an oil, trade and education center. This city has been home to madrasahs, most of which are affiliated with the Nakşı-Khalidi school since the day it was founded. The educational activities of the madrasahs, which have been providing education for years with the intense support of the people in Batman, have survived to the present day. It is accepted that madrasahs continue their education in modern city life and are effective in solving socio-psychological problems common in big cities. In addition, it is seen that the graduates of the madrasahs in Batman perform important duties in the Presidency of Religious Affairs, the Ministry of National Education, Universities and other institutions. In this study, Batman's brief history, madrasahs, mystical approaches, education methods and the contribution of madrasahs to the social life of the city will be discussed.

Keywords: Batman, History, Culture, Values, Madrasa.

AHMED EL-HASKİFÎ VE KİRÂAT İLMİNE KATKISI-

Araş. Gör. Mustafa ACAR

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri, m.acar47@hotmail.com

Özet

Kur'an-ı Kerim'in farklı okunuşlarını konu edinen Kıraat İlmî, Müslümanların yaşadığı diğer bölge alimleri tarafından önem verilen bir ilim olduğu gibi Şark Uleması tarafından da önem verilen bir ilimdir. Kıraat ilminde otorite olarak kabul edilen İbnü'l-Cezerî vb. alimlerin bu ilme katkıları bilinmektedir. İbnü'l-Cezerî ile aynı bölgeden olan ve onunla aynı yüzyılda yaşamış olan Ahmed el-Haskifî de Kıraat İlmîne önem veren ve bu ilimle ilgili tel'ifî olan alimlerdenidir. Doğum yeri Hasankeyf olan Ahmed el-Haskifî, sonraları Halep'te de yaşadığı için el-Halebî olarak da bilinmektedir. Birçok ilimde yetkin biridir. Kadi'l-Kudat görevini icra etti. İlim tahsili için on iki yıl Tebriz'de bulunduktan sonra Cizre'deki el-Ömerî Camisi'nde müderrislik ve vefatına kadar da Hasankeyf kadılığı yaptı. Birçok kitap te'lif etti. Kitapları arasında ünlü Kıraat alimi eş-Şatibî'nin *Hirzü'l-Emanî ve Vechü't-Tahanî* adlı manzum eserine yazdığı bir şerh de vardır. Bu çalışmamızda Ahmed el-Haskifî'nin hayatını ve Kıraat İlmîne verdiği katkıyı ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Kıraat, Kurrâ, eş-Şâtibî, Hirzü'l-Emânî, Haskif.

AHMAD AL-HASKIFI AND HIS CONTRIBUTION TO QIRAAT SCIENCE

Araş. Gör. Mustafa ACAR

Abstract

The Science of Recitation, which deals with the different readings of the Qur'an, is a science that is given importance by the Eastern Ulema, as it is in other regions where Muslims live. It is known that Ibn al-Jazari, who is accepted as the authority in the science of recitation, and scholars like him contributed to this field. Ahmad al-Haskifî, who was from the same region as Ibn al-Jazari and lived in the same century, is one of the scholars who gave importance to the Science of Recitation and wrote a work on this science. Ahmad al-Haskifî, whose birthplace was Hasankeyf, is also known as al-Halebi since he later lived in Aleppo. He is proficient in many sciences. He performed the duty of Qadi al-Qudat. After staying in Tabriz for twelve years for his education, he worked as a professor at al-Omeri Mosque in Jizre and as a judge of Hasankeyf until his death. He authored many books. Among his books is a commentary on the poetic work of Hirz al-Amanî wa Wajh al-Tahanî by the famous Qiraat scholar al-Shatibi. In this study, we will discuss Ahmad al-Haskifî's life and his contribution to the Science of Recitation.

Keywords: Qiraat, Qurra, al-Shatibi, Hirz al-Amani, Haskif.

CEMÂLÜDDÎN HÜSEYİN B. ALİ EL-HASKEFÎ VE KİRÂAT İLMİNDEKİ YERİ-

Dr. Öğr. Üyesi Lokman ŞAN

Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, sanlokman@hotmail.com

Özet

Cemâlüddîn Hüseyin b. Ali el-Haskefi Hicrî onuncu asırda yaşamış Hasankeyfli bir kıraat alimidir. Kıraat ilmi üzerine kaleme aldığı eserlerinden onun kıraat ilminde ileri seviyede bir bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Haskefi'nin, İbnü'l-Cezerî'nin "Hidâyetü'r-Ruvât" adlı eserine şerh olarak kaleme aldığı "el-Înâye" adlı eserini Hicrî 966 yılında Hasankeyf'te yazdığı kaynaklarda geçmektedir. Çoğunluğu kıraatla ilgili olmak üzere birçok eseri bulunmaktadır. Birçok hocadan kıraat ilmi almış ve birçok öğrenciye de kıraat ilmi eğitimi vermiştir. Bu çalışmamızda onun kıraat ilmini ele alma yöntemi üzerinde durmaya çalışacağız. Kaleme aldığı kıraat eserlerini metot ve diğer yönden farklı kıraat eserleriyle karşılaştırmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Kıraat, Durre, Hisni, Kurra, Mahtût.

CEMÂLÜDDÎN HÜSEYİN B. ALİ AL-HASKEFÎ AND HIS PLACE IN THE SCIENCE OF RECITATION

Dr. Öğr. Üyesi Lokman ŞAN

Abstract

Cemâlüddîn Hüseyin b. Ali al-Haskefi is a recitation scholar from Hasankeyf who lived in the tenth century. It is understood from his works on the science of recitation that he has an advanced level of knowledge in the science of recitation. Haskefi's work "el-Înaye", which he wrote as an annotation to İbnü'l-Cezerî's "Hidayetü'r-Ruvât", is mentioned in the sources he wrote in Hasankeyf in Hijri 966. He has many works, most of which are about recitation. He received qira'at from many teachers and taught qira'at to many students. In this study, we will try to focus on his method of dealing with the science of recitation. We will try to compare the recitation works he wrote with the different recitation works in terms of method and other aspects.

Keywords: Batman Province, history, culture, social structure, tourism

**EBU'L-LUTF MUHAMMED BİN ALİ HASKEFİ'NİN (HASANKEYFLİ),
HAYATI, İLMİ YÖNÜ VE ARAP DİLİNDEKİ YERLERİNİN İNCELENMESİ-
Prof. Dr. Yusuf DOĞAN**

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, doganyusuf58@hotmail.com

Özet

Hasankeyf, Arapça Haskefî nisbesi ile ife edilmiştir. Bu nisbe ile bilinen alimlerden birisi de milâdî 1416-1455 yılları arasında yaşayan Ebu'l-Lutf Muhammed Bin Ali Haskefî, Hasankeyf'de doğmuş, ilk eğitimini doğduğu bu beldede almış, İlim tahsili için Haleb, Kudüs ve Kahire'de bulunmuştur. Necmeddîn-i Acemî el-Merâzî, Celâluddîn Halvâî, Hatîb Cemâleddîn Hasan b. Ali, Sirâcuddîn Rûmî, Kâfiyecî, Takıyyüddîn Kalkaşendî, İbn-i Hacer Askalânî gibi devrinin meşhur alimlerinden ders alarak fıkıh, nahiv, sarf, edebiyat, şiir ve daha birçok ilim dallarında mütehassıs bir âlim olarak kendisi yetiştirmiştir. Hayatının büyük bir kısmını Kudüs'te geçirmiş ve orada vefat etmiştir. Ebu'l-Lutf Haskefî, yüksek faziletlere ve çok çeşitli meziyetlere sahip müstesna bir ilim adamı olduğu ve çok güzel hat yazdığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda tezhib ve cild yapma san'atında çok ileri yeteneğe sahip olduğu belirtilmiştir. O derece güzel cilt yaparmış ki binlerce cildin arasında onunkini başkalarından ayırmak zor olurmuş. Yine edebiyatta üstün bir yeri sahip olduğu, çok güzel şiirler, kasideler yazdığı; şiirlerinde de secî' san'atını maharetle kullandığı nakledilmiştir. Bütün bunlarla beraber o, lütuf ve kerem sahibi olduğu, insanları iltifât ile karşılaması ve âdâb-ı muâşereteki üstün vasıfları olduğu ve bundan dolayı kendisine "Ebu'l-Lutf künyesi ile meşhûr olduğu ifade edilmiştir. Sözlerinde ve yazılarında gayet fasîh bir dil kullanan Ebu'l-Lutf kıymetli eserler telif etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır:

- 1-Tahkîki'l-keâm fî mevkîfi'l-me'mûm vel-imâm
- 2- Ref'u'l-hicâb fî zebâihi ehli'l-kitâb ve münâkehâtim
- 3- Şecere fî ilmi'n-nahv
- 4- Şecere fî ilmi's-sarf

**ANALYSIS OF EBU'L-LUTF MUHAMMED BIN ALI HASKEFİ (HASANKEYFLI), LIFE,
SCIENTIFIC ADVANCE AND ITS PLACE IN THE ARABIC LANGUAGE**

Prof. Dr. Yusuf DOĞAN

Abstract

Hasankeyf is expressed with the Arabic relative (nisbe) as Haskefî. of the scholars known with this nisbe is Ebu'l-Lutf Muhammed Bin Ali Haskefî, who lived between 1416-1455 AD, was born in Hasankeyf. He received his first education in this town where he was born. He was in Aleppo, Jerusalem and Cairo for his education. He took lessons from famous scholars of his time such as Nacmaddin al-Acamy, al-Marâzî, Calâluddîn al-Halvâî, Hatîb Camâluddîn Hasan b. Aly, Ibn Hajar Askalani, and trained himself as an expert scholar in the fields of fiqh, syntax, writing, literature, poetry and many other disciplines by taking lessons from scholars. He spent most of his life in Jerusalem and died there. It has been stated that Abu'l-Lutf Haskefî was an exceptional scientist with high virtues and various virtues, and she wrote very beautiful calligraphy. At the same time, it was stated that he had very advanced skills in the art of gilding and bookbinding. He made such beautiful skin that it would be difficult to distinguish his from others among thousands of bookbindings. He also had a superior place in literature, wrote very beautiful poems and odes; It has been reported that he used the art of ryhmed prose (secî') skilfully in his poems. In addition to all these, it has been stated that he has grace and generosity, that he greets people with compliments, and that he has superior qualities in good manners, and that he was given the nickname famous as "Abu'l-Lutf".

Abu'l-Lutf, who used a very clear language in his words and writings, wrote valuable works. His main works are:

- 1-Tahkîk al-keâm fî mavqîfi'l-ma'mûm ve al-imâm

- 2- Raf' u'l-hicâb fî zabâihi ahl al-kitâb ve mûnâkahâtihim
- 3- Shacara fî ilm an-nahv
- 4- Shacara fî ilm al-sarf

YAHYÂ B. SELÂME EL-HASKEFÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ-

Dr. Öğr. Üyesi Mahsum TAŞ

Siirt Üniversitesi, İlahiyat fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, ebulmina@hotmail.com

Özet

El-Haskefî (Hasankeyfli) olarak meşhur olan Yahyâ b. Selâme el-Haskefî (ö. 551/1156), Tanze'de (Siirt merkeze bağlı tarihi bir köy) doğmuş, ilim tahsili için başta Bağdat ve Hasankeyf olmak üzere birçok ilim merkezine seyahat etmiş, Şafii fıkhı, Arap edebiyatı ve grameri alanlarına derin vukûfiyeti olan bir âlimdir. Künyesi Ebulfazl, lakabı Muînüddîn ve el-Hatip olan el-Haskefî, ilmî faaliyetlerini ve hayatını daha çok Hasankeyf'te sürdürmüş ve bu sebeple kaynaklarda el-Haskefî nisbesiyle meşhur olmuştur. Uzun süre orada ikamet ettikten sonra Meyyâfârikîn'e (Diyarbakır'ın Silvan ilçesi) gitmiş, Meyyâfârikîn'de fetvâ ve hitabet makamlarını üstlenmiş ve orada vefat etmiştir. Birçok talebe yetiştiren ve Arap grameri ve edebiyatı alanında kıymetli eserler kaleme alan el-Haskefî, *'Umdetü'l-iktisâd fi'n-nahv* ve *el-Mürâdefât fi'l-Kur'ân* adlı eserler kaleme aldığı meşhur eserleri arsında yer almaktadır. Ayrıca kaynaklarda yazdığı eserler arasında halka irad ettiği hutbelerden oluşan *Divânu'l-Hutab*, inşâd ettiği şiirleri içeren *Divânu's-Şi'r* ve değişik vesilelerle arkadaş ve dostlarına gönderdiği edebî mektuplarından oluşan *Divânü'r-resâil* adlı üç divanından da söz edilmektedir. Yahyâ b. Selâme el-Haskefî, edebî mektuplarını Arap dilinin bütün inceliklerini, anlatım gücünü, edebî sanatlarını ve kelime oyunlarını secili bir üslûpla kaleme alan bir kâtip, duygu ve düşüncelerini şiir sanatıyla dile getiren bir şair ve ikna etme gücü çok yüksek olan ünlü bir hatip idi. Bu yüzden el-Haskefî kaynaklarda, el-kâtip, eş-şâ'ir ve el-hatîb vasıflarıyla anılmaktadır. Bu çalışmada önce Yahyâ b. Selâme el-Haskefî'nin hayatı ve eserleri ele alınacak, daha sonra kaynaklarda yer alan şiirlerinden ve mektuplarından örnekler üzerinden onun edebî kişiliği ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Şiir, Hitâbet, Yahyâ b. Selâme el-Haskefî.

LIFE, STUDIES AND LITERARY PERSONALITY OF YAHYÂ B. SELÂME EL-HASKEFÎ

Dr. Öğr. Üyesi Mahsum TAŞ

Abstract

Yahyâ b. Selâme al-Haskefî (d. 551/1156) was born in Tanza (a historical village located in Siirt), traveled to many centers of science, especially Baghdad and Hasankeyf, for his education, and to have a deep knowledge in the fields of Shafii fiqh, Arabic literature and grammar. al-Haskefî, whose imprint was Abulfazl, nicknamed Muînüddîn and al-Hatip, continued his studies and life mostly in Hasankeyf and for this reason he became famous in the sources with the title of al-Haskefî. After residing there for a long time, he went to Meyyâfârikîn (Which is known as Silvan today and a district of Diyarbakır), assumed the fatwa and oratory duties in Meyyâfârikîn and died there. al-Haskefî, who raised many students and wrote valuable studies in the field of Arabic grammar and literature, is among the famous works he wrote 'Umdetü'l-iktisâd fi'n-nahv and al-Mürâdefât fi'l-Qur'an. In addition, among the works he wrote in the sources, his three divans named *Divânu'l-Hutab*, which consisted of the sermons he delivered to the people, *Divânu's-Şi'r*, which contained the poems he built, and *Divânü'r-resâil*, which consisted of literary letters he sent to his friends and associates on different occasions, are also mentioned. Yahya b. Salaam al-Haskefî was a scribe who wrote his literary letters in a good style all the subtleties of the Arabic language, profoundly good at the literary arts, a poet who expressed his feelings and thoughts through the art of poetry, and a famous orator who had a very high power of

persuasion. For this reason, al-Haskefî is mentioned in the sources with the attributes of al-katib, eř-řâ'ir and al-hatîb. In this work, first of all, the life of Yahyâ b. Selâme al-Haskefî and educated will be discussed, and then his literary personality will be revealed through examples from his poems and letters in the sources.

Keywords: Arabic Literature, Poetry, Oratory, Yahyâ b. Selâme al-Haskefi.

ABDULCELİL CANDAN'IN HAYATI VE İLMİ KİŞİLİĞİ-

Prof. Dr. Abdurrahman CANDAN*, Doç. Dr. Abdurrahim KAPLAN**

*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, abdurrahmancandan5@hotmail.com

** Mardin Artuklu Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Tasavvuf Ana Bilim Dalı,
nureyn47@hotmail.com

Özet

Müfessir, davetçi ve aksiyoner kimliğiyle tanınan Abdulcelil Candan, ilmî ve fikrî yönüyle de iz bırakmış kıymetli bir şahsiyettir. Candan, Mardin vilayetinin Midyat ilçesine bağlı Tulgalı (Hırbehalit) köyünde 1958 yılında doğmuştur. Candan, Kültürlü, dindar ve seyyid bir ailede dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla ilk tahsilini babasından almıştır. Babası Seyyid Ali, halkın sevdiği, saygı duyduğu olgun bir insandı. Candan, çocukluğundan itibaren güçlü zekâsı ve ilme olan merakıyla dikkat çekmiş nitekim onun bu özellikleri sonraki yıllarda ona ilmi bir şahsiyet kazandırmıştır. Babasının işi gereği henüz çocuk yaşta iken Batman iline yerleşmiştir. İlk tahsiline Batman'da başlamış, orta öğrenimini ise Mardin'de tamamlamıştır. 1983 yılında da İlahiyat Fakültesinden mezun olarak eğitimini tamamlamıştır. Abdulcelil Candan, sadece okulda verilen derslerle yetinmeyip bunların yanında ayrıca klasik medrese eğitimi de almıştır. Böylece klasik eserlerle modern eserlerden aynı anda ulaşmayı başarmış bunları mezc ederek düşünce hayatını bu minval üzerine tesis etmiştir. Hatta bir müddet de olsa kendisi medrese derslerini vermeye başlamış ancak irşad, davet, tedris, idari görevler gibi birçok husus onun bu alanda devam etmesini engellemiştir. Ömrünü eğitimle, telifle, öğrenci yetiştirmekle ifa eden Abdulcelil Candan, telif, neşir, çeviri gibi eserlere imza atmış, buna ilaveten birçok seminer, konferans ve sempozyuma da katılmıştır. Bütüncül bir İslam düşüncesi algısıyla hareket eden Candan, başta tefsir olmak üzere bütün çalışmalarında fikrî düşüncesini inşa etmeyi başarmıştır. Bir dönem Diyanet İşleri Başkanlığı'nda İmam hatip, vaiz, müftü gibi görevlerde bulunan Candan, vefatına kadar Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Abdulcelil Candan, Hayatı, Eserleri, İlmî Kişiliği

ABDULCELİL CANDAN'S LIFE AND HIS INTELLECTUAL PERSONALITY

(1959-2012)

Prof. Dr. Abdurrahman CANDAN*, Doç. Dr. Abdurrahim KAPLAN**

Abstract

Known as a Qur'anic exegete, inviter and activist, Abdulcelil Candan left a mark by his scholarly and intellectual aspects. Candan was born in 1958 in Tulgalı (Hırbehalit)- a village in the Midyat district of Mardin province. He was raised in a cultured, religious and Sayyid family. Accordingly, he received his preliminary education from his father. His father, Sayyid Ali was a mature person loved and well respected by his community. Since his childhood, Candan's strong intelligence and his interest in knowledge drew attention. In the following years, as these features he gained an intellectual personality. When he was a child, he moved to Batman due to his father's job. He started his primary education in Batman and completed his secondary education in Mardin. In 1983, he graduated from the Faculty of Theology. Abdulcelil Candan was not only content with courses given in official education institutions, but he also attended classical madrasah lessons. Thus, he reached both classical and modern works, and in time by combining them he established his own world of thought. For a while he taught at the madrasah, but administrative duties, dawah and other teaching activities prevented him to continue to teach at the madrasah. Abdulcelil Candan spent his life by giving lectures, writing books, translating books, and raising students and has also attended many seminars, conferences and symposiums. Having a holistic understanding of Islamic thought, Candan succeeded in building his intellectual thought in all his works, in particular in the Qur'anic exegesis. For a while, Candan worked as an Imam, preacher and mufti in the Directorate of Religious Affairs. Later, Candan worked as a faculty member at Van Yüzüncü Yıl University Faculty of Theology until his death.

Keywords: Tafsir, Abdulcelil Candan, Abdulcelil Candan's life, Candan's Works, Candan's Intellectual Personality.

ALAUDDİN EL-HASKEFİ'NİN İHTİSÂRÜ'L FETÂVÂ'S-SÛFİYYE İSİMLİ ESERİ ÇERÇEVESİNDE ŞEYH-MÜRİD İLİŞKİSİ-

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin BENER

Siirt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bölümü, eminbener@hotmail.com

Özet

Alâuddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed el-Haskefî ed-Dimeşkî (v. 1088/1677) onyedinci yüzyılda yaşamış âlim şahsiyetlerden biridir. Aslen Hasankeyf'li bir aileye mensup olduğundan Haskefî nisbesiyle anılır. Bunun yanında Şam'da doğup büyüdüğü için Dimeşkî nisbesini almıştır. Dönemin büyük âlim şahsiyetlerinden ders aldıktan sonra ilk önce Şam'da bulunan Çakmakiye Medresesinde ders vermeye başlamıştır. Beş yıl süren tedris faaliyetlerinden sonra buradan kendi isteğiyle ayrılır. Bir süre sonra Şam müftülüğüne getirilir. Bu dönem zarfında Muhammed b. Yahyâ el-Habbâz'ın vefatı üzerine Emeviyye Camii'nde hadîs derlerini vermeye başlar. Daha sonra kendisini çekemeyenlerin şikâyetleri üzerine her iki görevden de alınır. Bunun üzerine İstanbul'a giden Haskefî orada görüştüğü bazı devlet erkânının saygısını kazanır. Daha sonra fetih için Giritt'e bulunan Sadrazam Fâzıl Ahmet Paşa'nın yanına gider ve iltifatına mazhar olur. Fetihden sonra ilk hutbe ona okutulur. Akabinde Sadrazam, onu Şam'daki görevlerine iade eder. Alaeddin Haskefî, dönemin Hanefî mezhebi fakihlerindedir. Bu alana dair eserleri bulunmaktadır. O, aynı zamanda zühdü hayatının merkezine koymuş bir sûfidir. Müderrislik ve müftülük döneminde dahi maddi sıkıntılar içinde olduğu nakledilmektedir. Haskefî'nin tasavvufa dair *İhtisârü'l-Fetâva's-şûfiyye fî tarîkati'l-Bahâ'iyye* isimli bir eseri bulunmaktadır. Fazlullah Muhammed b. Eyyûb el-Mâcevî'ye ait *el-Fetâva's-şûfiyye fî tarîkati'l-Bahâ'iyye* isimli meşhur eserin muhtasarı olan bu kitap, bazı tasavvufî meseleleri fikhî bir nazarla ele alırken onun, tasavvufa dair görüşlerini de yansıtmaktadır. Mezkûr her iki eser henüz basılmamış, farklı kütüphanelerin raflarında tahkik edilmeyi beklemektedir. Biz bu çalışmamızda birçok bölümden oluşan bu eserin “Şeyh ve mürîd” ilişkisini konu edinen ikinci bölümünden bahsedeceğiz. Temennimiz bu kıymetli iki eserin bir an önce muhakkıklar tarafından tahkik edilip ilim dünyasına kazandırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Şeyh-mürîd, İhtisârü'l-fetâvâ's-sûfiyye, Alâuddîn Haskefî,

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SHEİKH AND THE DISCİPLE WITHIN THE FRAMEWORK OF ALÂUDDİN EL-HASKEFİ'S İHTİSÂRÜ'L-FETÂVÂ'S-SÛFİYYE

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin BENER

Abstract

Alauddin Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Haskefî ed-Dimeşkî (d. 1088/1677) is one of the scholar figures who lived in the seventeenth century. He is referred to as Haskefî because he originally belonged to a family from Hasankeyf. Besides, because he was born and raised in Damascus, he took the title of Dimeshki. After taking lessons from the great scholar personalities of the period, he first started to teach at the Çakmakiye Madrasa in Damascus. After five years of teaching activities, he leaves here of his own accord. After a while, he is brought to the office of the mufti of Damascus. During this period, after the death of Muhammad b. Yahyâ al-Habbâz, he started to give hadith lessons in the Umayya Mosque. Later, upon the complaints of those who could not withdraw, he was dismissed from both positions. Thereupon, Haskefî, who went to Istanbul, gained the respect of some state officials he met there. Later, he went to the Grand Vizier Fâzıl Ahmet Pasha, who was in Crete for the conquest, and was complimented, and the first sermon was delivered to him after the conquest. Subsequently, the Grand Vizier returns him to his duties in Damascus. Alaeddin Haskefî is one of the Hanafi school jurists of the period. He has works in this field. He is also a Sufi who put asceticism at the center of his life. Because it is reported that he was in financial difficulties even during his time as a professor and mufti. Haskefî has a work on Sufism called *İhtisârü'l-Fetâva's-şûfiyye fî tarîkati'l-Bahâ'iyye*. This book, which is the summary of Fazlullah Muhammed b. Ayyub el-Mâjevî's famous work called *el-Fetâva's-şûfiyye fî tarîkati'l-Bahâ'iyye*, reflects his views on Sufism while dealing with some mystical issues with a legal perspective. Both of the mentioned works have not been published yet and are waiting to be examined on the shelves of different libraries. In this study, we will try to talk about the second part of this work, which consists of many parts, which deals with the relationship

between "Sheikh and disciple". Our hope is that these two valuable works will be investigated as soon as possible and brought to the world of science.

Keywords: Tasavvuf, Sheikh-disciple, İhtisârü'l-fetâvâ's-sûfiyye, Alâuddîn Haskefî.

**SEYDA MOLLA SÜLEYMAN BEYAZ PİPARÎ SARGIN(PİPAR) /
GERCÜŞ/BATMAN-**

Doç. Dr. Mustafa KESKİN

Gaziantep Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, mustafakeskinhoca@hotmail.com

Özet

Batman'ın yetiştirdiği önemli şahsiyetlerden biri olan Seyda Molla Süleyman BEYAZ, miladi 1917 yılında bugün il olan Batman'ın Gercüş ilçesi sınırlarında olan Sargın/Peparê köyünde doğmuştur. Bölgedeki Raman aşireti mensuplarından. Seyda'nın babası Halil Efendi, annesi ise Emine Hanımefendi'dir. Seyda halk arasında köyüne nispeten "Molla Süleyman'ê Pepâr'ê" olarak anılmış ve tanınmıştır. Seyda Molla Süleyman Peparê, 20.Yüzyılda yaşamış zamanının büyük âlim müderris ve zahit şahsiyetlerdendir. Batman ili Gercüş ilçesini Sargın/Pipar köyünde (r. 1333/1917 m.) tarihinde dünyaya geldi. Seyda doğduğu köyde 6 yaşında iken babası kurtuluş savaşına katılır ve seferde şehit düşer. Kısa bir süre sonra annesini de kaybeden Seyda molla Süleyman, amcaları tarafından bakılır. 14 yaşına geldiğinde ilim talebi için evden ayrılarak Suriye'ye Şeyh Ahmed el-Haznevî hazretlerinin dergâhına giderek oradaki medresede ilim okumaya başlar. Suriye'de medrese tahsilini bitirir ve Mardin'in Kızıltepe' ilçesinde ikamet eden Seyda-ı Şeyh Abdürrezzak'tan icazetini alır. Daha sonra Batman, Mardin ve Diyarbakır'ın köylerinde fahri imamlık yapar. Her kaldığı köyde kendi medresesini kurar ve talebe yetiştirir. Seyda'nı birçok mucazı bulunmaktadır. 1998'da Batman merkeze yerleşen Seyda bir yıl sonra 1999'da vefat eder. Bu çalışma kısa bir biyografisini verdiğimiz bu zatın detaylı hayat hikâyesini ve önemli ilmi çalışmalarını konu edinerek halk arasında tanınan bu zatın bilinmeyen yönlerini gün yüzüne çıkartarak tanıtmayı hedeflemektedir.

SEYDA MOLLA SÜLEYMAN BEYAZ PİPARÎ SARGIN (PİPAR) / GERCÜŞ/BATMAN

Doç. Dr. Mustafa KESKİN

Abstract

Seyda Molla Süleyman BEYAZ, one of the important personalities raised by Batman, was born in 1917 in the village of Sargın/Piparê, within the borders of Gercüş district of Batman, which is today a province. He is a member of the Raman tribe in the region. Seyda's father is Halil Efendi and her mother is Emine Hanım. Seyda was known and referred to as "Molla Süleyman'ê Pipar'ê" among the people, relatively to his village. Seyda Molla Süleyman Piparê is one of the great scholars, professors and ascetics of his time, who lived in the 20th century. He was born in Sargın/Pipar village (r. 1333/1917 m.) in Gercüş district of Batman province. When Seyda was 6 years old in the village where he was born, his father participated in the war of independence and was martyred in the campaign. Seyda mullah Süleyman, who lost his mother in a short time, was taken care of by his uncles. When he was 14 years old, he left home to seek knowledge and went to Syria to the lodge of Sheikh Ahmed al-Haznavi and began to study in the madrasah there. He finished his madrasa education in Syria and received his license from Seyda-ı Şeyh Abdürrezzak, who resided in the Kızıltepe district of Mardin. Later, he worked as an honorary imam in the villages of Batman, Mardin and Diyarbakır. In every village he stayed, he established his own madrasah and trained students. Seyda has many virtues. Seyda, who settled in the center of Batman in 1998, passed away a year later in 1999. This study aims to introduce the unknown aspects of this person, whose biography we have given and who is known among the people, by bringing to light the detailed life story and important scientific works of this person.

MOLLA ALİ EL-KOZÎ EL-BATMÂNÎ VE ET-TEYSİR TERCÜMETU MİSBÂHU'L MUNÎR ADLI ESERİ-

Arş. Gör. Mahfuz OKUYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü,
mahfuzokuyan@artuklu.edu.tr

Özet

İslam dini Arap olmayanlar arasında hızlı yayılmasıyla birçok bölgede olduğu gibi doğu ve güneydoğu anadolu bölgesinde de medreseler hızla yayılmıştır. Zamanla kendilerine has bir müfredat ve eğitim şekli oluşturmuştur. Bu medreslerden Arap dili, fıkıh, tefsir, hadis vb. ilimlerde uzman binlerce âlim çıkmıştır. İşte bu medreselerde eğitim görüp bu kurumlardan yetişen ve ardında birçok değerli eser bırakan ve ilim dünyası tarafından fazla bilinmeyen Molla Ali el-Kozî el batmani ve onun fıkıh alanında yazılmış Arapça Kürtçe eseri olan et-Teysîr Tercümetu Misbâhu'l-Munîr fil-Lügatil Arabiyya İla Lügatil Kürdiyye adlı eseri tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu eser fıkıh sözlüğü olarak yazılmış et-Teysîr adlı eseri Kürtçe dilinde çevirmiştir. Aynı zamanda alanında yazılan ilk Arapça Kürtçe fıkıh sözlüğü olması hasebiyle önem arz etmektedir. Bu çalışmada amacına uygun olarak ilim dünyası tarafından fazla bilinmeyen Molla Ali el-Kozî el-Batmânî ve et-Teysîr Tercümetu Misbâhu'l-Munîr adlı eseri tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Molla Ali el-Batmani, et-Teysîr, Sözlük, Arapça, Kürtçe.

MOLLA ALI EL-KOZÎ AND HIS WORK ET-TEYSİR TARJUMATU MISBAHU'L MUNİR

Arş. Gör. Mahfuz OKUYAN

Abstract

With the rapid spread of Islam among non-Arabs, madrasah spread rapidly in the eastern and southeastern Anatolia region, as in many regions. Over time, a unique curriculum and form of education has been created. Thousands of scholars who are experts in Arabic language, fiqh, tafsir, hadith, etc. came out of these madrasahs. Here is Molla Ali al-Kozî el batmani, who was educated in these madrasahs and grew up in these institutions and left many valuable works and is not much known by the scientific world, and his Arabic Kurdish work written in the field of fiqh, et-Teysîr Tercümetu Misbahu'l Munir fil-Lügatil Arabiyya to Lügatil His work named Kürdiyye was tried to be introduced. It is also important because it is the first Arabic-Kurdish fiqh dictionary written in its field. In this study, the work of Molla Ali el-Kozî and et-Teysîr Tercümetu Misbahul Munir, which is not known much by the scientific world, has been tried to be introduced in accordance with its purpose.

Keywords: Molla Ali al-kozi al-Batmani, et-Teysîr, Dictionary, Arabic, Kurdish

MOLLA MUHAMMED ZİVİNGÎ VE “LEVÂMÎ‘U’R-RAHMÂN” ADLI TEFSİRİ-

Doç. Dr. Mehmet Nurullah AKTAŞ

Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü,
m.nurullahaktas@hotmail.com.

Özet

Kur’ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) nâzil olduğu andan itibaren bizzat kendisi tarafından muhataplara tebliğ ve tebyin edilen bir kitaptır. Resûl-i Ekrem’in (s.a.s.) vefatı ile birlikte Kur’ân, Hz. Ebû Bekir döneminde yaklaşık bir yıl süren çalışma neticesinde iki kapak arasına alınmış, Hz. Osman döneminde de yaklaşık beş yıllık zaman zarfında istinsahı tamamlanmıştır. İslam coğrafyasının genişlemesiyle birlikte farklı kültürlerle ve dillere mensup insanların İslam’a girmesi, Kur’ân’ın anlama ve yorumlama çabalarını etkilemiştir. Tefsir tarihine bakıldığında lügavî tefsir, işarî tefsir, fikhî tefsir, edebî tefsir ve ilmî tefsir gibi pek çok metotla Kur’ân’ın tefsirinin yapıldığı görülmüştür. Müfessirin yaşadığı asrın ihtiyaçları, söz konusu muhatapların talepleri ve ilgili müfessirlerin öncelikleri gibi etkenler bu metotların şekillenmesini etkilediğini ifade etmek mümkündür. Bu metotlarla yazılan tefsirlere bakıldığında tefsir tarihinde zengin bir literatürün oluştuğu müşahede edilmiştir. Bu tebliğimizde Batman’da ikamet ederken vefat eden merhum Molla Muhammed Zivingî’nin (1940-2020), “*Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur‘ân*” adlı tefsiri ele alınacaktır. Kürtçe kaleme alınan bu tefsir, bu dilde yazılan ilk fikhî tefsir olma niteliğini taşımaktadır. Bu tefsir, Arap harfleriyle yazılmış olup henüz yayınlanmamıştır. Ele almaya çalıştığımız “*Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur‘ân*” adlı eser, tefsir tarihinde fikhî tefsir veya Ahkâmu‘l-Kur’ân olarak ifade edilen metotla kaleme alınan tefsirlerden biridir. Tefsirin müellifi, doğrudan ahkâmıla ilgili ayetleri tefsir etmekle iktifa etmemiş tefsirini yaptığı sûrenin bütün ayetlerini bu bakış açısıyla tefsir etme cihetine gitmiştir. Tefsirin yazarı Molla Muhammed Zivingî (1940-2020), Mardin’in Savur ilçesine bağlı Armutalan Köyü’nde (Zivingâ Menda) dünyaya gelmiştir. Zivingî, medrese tahsilinin büyük bir kısmını Mardin’in Savur ilçesine bağlı Başkavak Köyü’nde (Ahmediyye) tamamlamış ve medresesinin baş müderrisi Şeyh Seyfuddin’den (ö. 1958) ilmî icazetini almıştır. Molla Muhammed Zivingî, bir müddet icazet aldığı medresede ders verdikten sonra bölgedeki birçok köyde fahri imamlığın yanında müderrislik vazifesini de ifa etmiştir. 1986’da “Dâru’s-Selâm” olarak nitelediği Batman’a yerleşmiş ve ilmi çalışmalarına burada devam etmiştir. Zivingî, başta “*Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur‘ân*” adlı onüç ciltlik hacimli tefsiri olmak üzere Arapça ve Kürtçe dillerinde me’sûr ve manzum birçok eser vermiştir. Zivingî, 2020 yılında Batman’da vefat etmiş ve burada defnedilmiştir.

Anahtar Kelime: Tefsir, Ahkâmu‘l-Kur’ân, Molla Muhammed Zivingî, Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur’ân.

MOLLA MUHAMMED ZİVİNGÎ AND HIS WORK CALLED AS “LEVÂMÎ‘U’R-RAHMÂN”

Doç. Dr. Mehmet Nurullah AKTAŞ

Abstract

From the moment The Holy Qur'an was revealed to The Holy Prophet, it was preached and explained to the addressees by himself. After the death of the Messenger of Allah, During the reign of Abu Bakr, Quran was started to be made into a book as a result of the work that took about a year. And during the reign of Caliph Uthman the copying process was completed within 5 years. With the expansion of the Islamic geography, the conversion of people with different cultures and languages to Islam has affected the understanding and interpretation of the Qur'an. When we look at the history of tafseer, we can see that the interpretation of the Qur'an with many methods such as lexical tafseer, isharî tafseer, fiqh tafseer,

literary tafseer and scientific tafseer has been done. It is possible to state that factors such as the needs of the century in which the author lived, the demands of the relevant addressees and the priorities of the relevant author affected the shaping of these methods. When we look at the tafseers written with these methods, we can see that a rich literature has been formed in the history of tafseer.

In this paper, the tafseer, “Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur‘ân” of the late Molla Muammed Zivingî (1940-2020), will be discussed. Written in Kurdish, it's the first fiqh tafseer that's written in this language. This tafseer is written with Arabic letters and it's not been published. “Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur‘ân” is written With the method expressed as fiqh tafseer or Ahkam al-Qur'an in the history of tafseer. The author of the tafseer, has not only interpreted the verses related to fiqh, but all verses. The author of the tafseer Molla Muhammad Zivingî (1940-2020) was born in Armutalan Village (Zivingâ Menda) in the Savur district of Mardin. Zivingî passed away in Batman in 2020 and was buried here.

Keywords: *Tefseer, Ahkâmu‘l-Kur‘ân, Molla Muhammad Zivingî, Levâmi‘u‘r-rahmân fî tefsîri ahkâmi‘l- Kur‘ân.*

BATMAN İLİ NEUROPTERA (SİNİR KANATLILAR) FAUNASI-

Doç. Dr. Sadreddin TUSUN*·Doç. Dr. Medeni AYKUT**

*Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Diyarbakır , sadrettint@gmail.com

**Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Diyarbakır, medeniaykut@hotmail.com

Özet

Bu çalışma 2004-2022 yıllarında Batman il sınırları içerisinde yürütülen çalışmalardan derlenerek elde edilmiştir. Yapılan literatür incelemelerinden Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Batman ilinin Neuroptera (Sinir Kanatlılar) faunasının tespitine yönelik herhangi bir özel çalışmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan bu çalışma ile Batman il sınırları içerisinde Neuroptera (Sinir Kanatlılar) ordosuna ait 3 familya ve bu familyalara ait 11 tür bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, genelde ülkemiz, özelde Batman ilinin Neuroptera (Sinir Kanatlılar) faunasının tespitine katkı sağlamaktır. Yapılan çalışmaların incelenmesinde Örneklerin erginleri, Batman il sınırları içerisinde bulunan farklı dağ, tepe, ağaçlık alanlar ve tarım arazilerinin kenarlarında atraplar kullanılarak toplanmıştır. Larvalar ise kayalık alanlarda ve ağaç diplerinde küçük kürek kullanılarak ve ince toprak eşelenerek toplanılmıştır. Toplanan erginler ve larvalar taşıma kaplarına konularak laboratuara getirilmiştir. Laboratuara getirilen örneklerin erginlerine müzeleme yöntemi uygulanmıştır. Larvalar ise laboratuvar ortamında karınca ve yaprak bitleri gibi küçük böcekler ile beslenmeleri sağlanmıştır. Erginler ve larvaların teşhisi literatürler kapsamında yapılmıştır. Literatürlerden elde edilen bilgiler kapsamında Çalışma bölgesinde Neuroptera ordosuna ait 3 familya ve bu familyalara ait 11 tür olduğu tespit edilmiştir. Son çalışmamızdaki *Creoleon remanei* Batman ili içinde yeni kayıttır. Ülkemizde Neuroptera ordosu üzerinde oldukça fazla çalışma yapılmasına rağmen Batman ili için özel çalışmalar bulunmama ile birlikte Batman ilinin Neuroptera faunası tam olarak belirlenmemiştir. Bu çalışma gibi tüm illerin Neuroptera (sinir kanatlılar) faunasının detaylı olarak çalışılması gerekmektedir. Tüm illeri kapsayacak şekilde böyle detaylı çalışmaların yapılması ile Neuroptera faunasının tam olarak belirleneceği ve ülkemizin Biyoçeşitliliğine katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Neuroptera, Sinir kanatlılar, Fauna, Batman

BATMAN PROVINCE NEUROPTERA (NERVE-WINGED) FAUNA

Doç. Dr. Sadreddin TUSUN*·Doç. Dr. Medeni AYKUT**

Abstract

This study was obtained by compiling from the studies carried out within the borders of Batman province in the years 2004-2022. From the literature reviews, it is understood that no special studies have been conducted to determine the Neuroptera (Nerve Winged) fauna of Batman province in the Southeastern Anatolia Region. With this study, there are 3 families belonging to the order Neuroptera (Nerve Wings) and 11 species belonging to these families within the borders of Batman province. The aim of this study is to contribute to the determination of the Neuroptera (Nerve Winged) fauna of our country in general and Batman in particular. In the examination of the studies, the adults of the specimens were collected by using net or light traps on the edges of different mountains, hills, wooded areas and agricultural lands within the borders of Batman province. Larvae were collected from rocky areas and tree bottoms by using small shovels and digging fine soil. Collected adults and larvae were brought to the laboratory by placing them in transport containers. The museum method was applied to the adults of the samples brought to the laboratory. Larvae were fed with small insects such as ants and aphids in the laboratory environment. Adults and larvae were identified within the scope of the literature. Within the scope of the information obtained from the literature, it has been determined that there are 3 families belonging to the order Neuroptera and 11 species belonging to these families in the Study area. The *Creoleon remanei* in our last study is a new record for Turkey and Batman province. Although there are many studies on the order of Neuroptera in our country, there are no specific studies for the province of

Batman. Like this study, the Neuroptera (neuronoptera) fauna of all provinces should be studied in detail. It is thought that by carrying out such detailed studies covering all provinces, the Neuroptera fauna will be fully determined and contribute to the Biodiversity of our country.

Keywords: Neuroptera, Nerve Winged, Fauna, Batman

**BATMAN İLİNDE YETİŞTİRİLEN TÜTÜNDE GÖRÜLEN OROBANŞ
(*Orobanche Spp.*) OTUNUN YOL AÇTIĞI EKONOMİK KAYIPLAR VE
BİYOTEKNOLOJİK YÖNTEMLERLE OROBANŞ OTUNA KARŞI
TOLERANSLI TÜTÜN ÇEŞİTLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ-**

Dr. Öğr. Üyesi Sadettin ÇELİK*, Gökçen Dilara ÇELİK, Prof. Dr. Aydın
ALP*****

*Bingöl Üniversitesi, Genç Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Bölümü, sadettincelik@bingol.edu.tr

**Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ekonomi Bölümü, sarangokcen453@gmail.com

***Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, aydinalp21@hotmail.com

Özet

Tütün bitkisi *Solanaceae* familyasının, *Nicotiana* cinsindeki bitkilerin ismidir. İlk olarak Amerika kıtasında keşfedilen bu bitki kutsal sayılmış, yıllarca ayinlerde kullanılmış daha sonraları ise keyif amaçlı olarak ince kağıtlara sarılarak veya pipo içine konularak içilmiştir. 15. Yüzyılda Amerikanın keşfi ile İspanyollu ve Portekizli gemiciler tarafından diğer dünya ülkelerine taşınmış ve ailelerinden uzak aylarca süren okyanus gemi yolculuklarında denizcilerin keyif kaynağı olmuştur. Batman'nın iklim yapısı, toprak yapısı, yağış rejimi ve yıllık ortalama sıcaklığı tütün bitkisini yetiştirmek için optimum şartları sağlamaktadır. Ancak tütünde verim ve kaliteyi azaltan ve tam parazit olarak bilinen Mavi çiçekli (*P. ramosa*) orobanş türü üretimi sekteye uğratmaktadır. Kloroplast organelinin genomunda fotosentez yapmasını sağlayan parçanın eksik oluşu bu bitkinin tam parazit bir bitki olmasını sağlamıştır. Konukçusu olmadan çimlenmeden 35 yıla kadar her türlü biyotik ve abiyotik stres faktörlerine karşı direnebilmektedir. Bu yabancı ot, konukçu varlığında bitki köklerinden salınan stimulant denilen uyarıcılar sayesinde çimlenerek emeçleri vasıtasıyla bitkinin kök korteksinden emeçlerini sokar, bitkinin fotosentez sonucunda ürettiği karbondihirata ($C_6H_{12}O_6$), bitkinin topraktan aldığı minarelleri, su ve bitki besin elementlerini alarak bitkinin ölmesine neden olmaktadır. Başta kurak ve yarı kurak bölgeler olmak üzere tam ılıman ve yarı ılıman bölgelerde de görülebilen bu bitkisel parazit dolayısıyla verim ve kalite kayıpları %100 ulaşmaktadır. Ciddi ekonomik kayıplara neden olan bu bitkinin mücadelesinde Geleneksel mücadele yollarının yanısıra, bitkisel biyoteknoloji ve genetik mühendisliğinin sağladığı avantajlar vasıtasıyla buna karşı toleranslı yeni tütün çeşitleri yetiştirmek mümkün hale gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Batman, orobanş, Tütün, Biyoteknoloji, çeşit ıslahı

**ECONOMIC LOSSES OF OROBANCHE (*Orobanche Spp.*) WEED IN TOBACCO GREW IN
BATMAN PROVINCE AND THE DEVELOPMENT OF TOLERANT TOBACCO
VARIETIES AGAINST OROBANCHE WEEDS WITH BIOTECHNOLOGICAL METHODS**

Dr. Öğr. Üyesi Sadettin ÇELİK*, Gökçen Dilara ÇELİK**, Prof. Dr. Aydın ALP***

Abstract

Tobacco plant is the name of plants in the *Nicotiana* genus of the *Solanaceae* family. This plant, which was first discovered in America content, was considered sacred, was used in rituals for years, and was later smoked by wrapping it in thin paper or putting it in a pipe for enjoying. With the discovery of America in the 15th century, it was transported to other world countries by Spanish and Portuguese sailors and became a source of pleasure for seafarers during their ocean cruises that lasted for months away from their families. Batman's climate, soil structure, precipitation regime, and annual average temperature provide optimum conditions for growing tobacco plants. However, the Blue-flowered (*P. ramosa*) broomrape species, which reduces yield and quality in tobacco and is known as a complete parasite, restrict production. The missing of a part in the genome of the chloroplast organelle that allows it to perform photosynthesis has made this plant a fully parasitic plant. It can resist all kinds of biotic and abiotic stress factors from germination to 35 years without a host. This weed, in the presence of the host, germinates with the stimulants released from the plant roots and inserts its suckers from the root

cortex of the plant. It causes the plant to die by taking the carbonhydrate ($C_6H_{12}O_6$) produced by the plant as a result of photosynthesis, the minerals that the plant takes from the soil, water, and plant nutrients. Yield and quality losses reach 100% due to this plant parasite, which can be seen in temperate and semi-temperate regions, especially in arid and semi-arid regions. The control of this plant, which causes serious economic losses, it is possible to develop new tobacco varieties that are tolerant to it, taking advantage provided by plant biotechnology and genetic engineering, as well as traditional methods of combating.

Keywords: Batman, Orobanche, Tobacco, Biotechnology, cultivar breeding

**BATMAN İLİ, SASON İLÇESİNİN ÇİLEK YETİŞTİRİCİLİĞİNİN
BÖLGEYE EKONOMİK KATKISI VE MARKÖR-DESTEKLİ SELEKSİYON
(MAS) İLE BÖLGEYE HAS YENİ ÇİLEK ÇEŞİTLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ-
Gökçen Dilara ÇELİK*, Dr. Öğr. Üyesi Sadettin ÇELİK****

* Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ekonomi Bölümü, sarangokcen453@gmail.com

**Bingöl Üniversitesi, Genç Meslek Yüksekokulu, Ormanlık Bölümü, sadettincelik@bingol.edu.tr

Özet

Antik roma literatürlerinde ilaç amaçlı ormanlık alanlardan toplatılan çilek, ilk defa Fransızlar tarafından 14. Yüzyılda orman alanlarından çıkarılarak ^{bahçelerde} ekilmeye başlanmış ve kültürü yapılan önemli bir bitki olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Ticari Çilek çeşitleri (*Fragaria* × *ananassa*) Rosaceae familyası, *Frageria* cinsi, *F.* × *ananassa* türüne ait olmaktadır. Batman'dan yaklaşık 68 km uzakta olan Sason ilçesi çilek üretim sektörünün lideri konumundadır. 2018 yılında AB coğrafi işaret tescili onayını alarak bölgeye has bir bitki haline gelmiştir. Güçlü bir kök sistemine sahip, çetin kış koşullarından fazla etkilenmez ve her yıl ekime ihtiyaç duymamaktadır. Ayrıca katma değeri ve albenisi yüksek olan bu bitkinin Sason ekonomisine katkısı sezonluk 40 trilyon gibi rakamlar ile ifade edilmektedir. Engbeli bir topoğrafyaya sahip olan Sason ilçesinin sulu geniş arazileri fazla bulunmamakta ve var olan alanlardan katma değeri yüksek bitkilerin ekilmesi ve maksimum verim ve kaliteli ürün elde etmek üreticilerin ortak hedefi olmaktadır. Bölge insanlarına istihdam alanı sağlayan, batıya göç hareketini azaltan, refah seviyelerini yükselten çilek bitkisinin çok sayıda hastalık ve zararlıları bulunmaktadır. Moleküler ıslah yöntemleri kullanılarak hastalık ve zararlılara karşı dirençli, yüksek verimli, abiyotik stres faktörlerine toleransı yüksek, yüksek adaptasyon kabiliyetine sahip bölgeye has yeni çilek çeşitlerinin geliştirilmesi çiftçilerin elini güçlendirecek ve yıllık kar marjlarını artacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sason, Çilek, MAS, Çeşit ıslahı

**THE ECONOMIC CONTRIBUTION OF STRAWBERRY GROWING IN BATMAN
PROVINCE, SASON TOWN TO THE REGION AND THE DEVELOPMENT OF NEW
STRAWBERRY VARIETIES WITH MARKER-ASSISTED SELECTION (MAS)**

Gökçen Dilara ÇELİK*, Dr. Öğr. Üyesi Sadettin ÇELİK**

Abstract

Strawberry, which was collected from forest areas, and mentioned in ancient Roman literature, for medicinal purposes was first taken out of the forest areas by the French in the 14th century and started to be planted in their gardens and has cultivated as an important plant Commercial Strawberry varieties (*Fragaria* × *ananassa*) belong to Rosaceae family, *Frageria* genus, *F.* × *ananassa* species. Sason Town, which is approximately 68 km away from Batman, is the leader in the strawberry production sector. In 2018, it received the EU geographical indication registration approval and became a plant specific to the region. It has a strong root system, is not affected by harsh winter conditions, and does not need planting every year. In addition, the contribution of this plant, which has high added value and attractiveness, to the economy of Sason is expressed in figures such as 40 trillion per season. Sason district, which has rugged topography, does not have large irrigated lands, and planting high-value-added plants from existing areas and obtaining maximum yield and high-quality products are the common goals of the producers. There are many diseases and pests of the strawberry plant, which provides employment to the people of the region, reduces migration to the west and increases the welfare level. Using the molecular breeding method, to development of new local strawberry varieties that are tolerant to diseases and pests, with high yield, have a high tolerance to abiotic stress factors, and have high adaptability will strengthen the hand of the farmers and increase their annual profit margins.

Keywords: Batman, Sason, Strawberry, MAS, Variety breeding

BATMAN ÜNİVERSİTESİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ POLİTİKASI VE UYGULAMALARI-

Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ*, Emrullah ASLAN**

* Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü, besir.dag@hotmail.com

** Çevre Mühendisi, B sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, e-posta: e.aslan00344@gmail.com

Özet

Haziran 2012 yılında yayımlanan ve uygulamaya konulan 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu daha adil, sağlıklı ve güvenli bir çalışmayı hedef alarak ülkemizde önemli bir adım atılmıştır. Ülkenin geleceği olan çocuk ve gençlerimizin güvenlik kültürünü benimsemeleri atılan bu adım çok daha önemli kılmaştır. Çocuk ve genç nüfusunun yoğun olduğu eğitim kurumları ve üniversitelere büyük iş düşmektedir. Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip üniversiteler bulunduğu şehrin yaşam standardını olumlu yönde etkileyen kurumların başında gelmektedir. Üniversitelerin oluşturacağı iş sağlığı ve güvenliği politikası ve politaknın uygulanabilir olması bulunduğu şehir ve hatta ülkeye pozitif açıdan çok büyük katkılar sunacağı ve ayrıca diğer kamu kurumlarına öncülük ve rehberlik etmesi açısından da liderlik görevi üstleneciği düşünüldüğünde üniversitelerde isg politikalarının uygulanmasını daha da önemli kılmaktadır.

Anahtar Kelimer: İş sağlığı ve güvenliği politikası, kamu üniversiteleri, güvenlik kültürü

OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY POLICY AND PRACTICES AT BATMAN UNIVERSITY

Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ*, Emrullah ASLAN**

Abstract

Occupational Health and Safety Law No. 6331, which was published and put into effect in June 2012, has taken an important step in our country by targeting a fairer, healthier and safer work. The adoption of the safety culture of our children and youth, who are the future of the country, has made this step much more important. Educational institutions and universities, where children and young people are concentrated, have a great job. Universities with scientific autonomy and public legal personality are among the institutions that positively affect the living standard of the city where they are located. Considering that the occupational health and safety policy and the applicability of the policy to be created by the universities will make a great positive contribution to the city and even the country where it is located, and also to take a leadership role in terms of leading and guiding other public institutions, it makes the implementation of OHS policies in universities even more important.

Keywords: Occupational health and safety policy, public universities, safety culture.

BATMAN İLİNDEKİ BÜYÜK ENDÜSTRİYEL TESİSLERDE YANGIN GÜVENLİĞİ-

Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ*, Emrullah ASLAN**, Ceylan ÖZÇELİK***

* Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü, besir.dag@hotmail.com

** Çevre Mühendisi, B sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, e.aslan00344@gmail.com

*** İş Güvenliği Uzmanı, Baş Denetçi, ceylanozcelikk@gmail.com

Özet

Yaşadığımız dünya ve çevremiz de yangınlar her zaman büyük bir tehlike olarak görülmüştür. Yangınlar ekolojik sisteme ve ekolojik sistemdeki yaşayan tüm canlılara ağır bedeller yaşatmaması için doğru bir planlama ve ciddi hazırlıkların yapılmasını ve öncesinde ise önlem alınmasının gerektiğini bize göstermektedir. Teknoloji ile beraber gelişen ve sürekli büyüyen endüstriyel tesislerin üretim hacminin artması, gelişen bu sanayileşme ve artan nüfusla birlikte üretimin daha fazla artmasına sebep olmuştur. Dolayısı ile gelişen bu sanayileşme bereberinde yangın gibi ciddi bir tehlike unsurunu doğurmaktadır. Endüstriyel tesislerde yangın güvenliğini sağlamak için ciddi hazırlıkların (aktif ve pasif yangın önlemleri) yapılması gerekliliğini ve bu hazırlıkların doğru bir şekilde uygulanıp izlendiğinde ise büyük felaketlerin önüne geçilebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Endüstriyel tesisler, yangın güvenliği, aktif ve pasif yangın önlemleri

FIRE SAFETY IN LARGE INDUSTRIAL FACILITIES IN BATMAN PROVINCE

Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ*, Emrullah ASLAN**, Ceylan ÖZÇELİK***

Abstract

Fires have always been seen as a great danger in the world we live in and in our environment. It shows us that correct planning and serious preparations should be made and precautions should be taken before the fires in order not to inflict heavy costs on the ecological system and all living things in the ecological system. The increase in the production volume of industrial facilities, which develop and grow with technology, has led to a further increase in production with this developing industrialization and increasing population. Therefore, this developing industrialization creates a serious danger element such as fire. It shows that serious preparations (active and passive fire precautions) are required to ensure fire safety in industrial facilities and that major disasters can be prevented if these preparations are applied and followed correctly.

Keywords: Industrial facilities, fire safety, active and passive fire prevention.

BATMAN İLİNDE AÇIKTA SATILAN BAZI BAHARATLARIN MİKROBİYOLOJİK KALİTESİNİN ARAŞTIRILMASI-

Öğr. Gör. Kübra KORKMAZ

Batman Üniversitesi Gıda Analiz Laboratuvarı ve Uygulama Merkezi, kubra.korkmaz@batman.edu.tr

Özet

Bu çalışma Batman ili kapalı çarşısında açıkta satışı sunulan baharatların bazı mikrobiyolojik kaliteleri ve ilgili tebliğe uygunluğunu belirlemek için yapılmıştır. Bu amaçla, kırmızı pul biber, toz karabiber, toz tarçın ve kimyon örnekleri yerel satıcılardan satın alınarak analizleri yapılmıştır. Toplam 24 adet örnek, toplam mezofilik aerob bakteri sayısı (TMAB), koagülaz pozitif *S.aureus*, *Salmonella* spp., toplam maya-küf yönünden incelenmiştir. *S.aureus* ögütülmüş karabiber, kırmızı pul biber, kimyon ve tarçında ortalama olarak sırasıyla $2,4 \times 10^2$, $2,5 \times 10^2$, $9,3 \times 10^1$ ve $8,9 \times 10^1$ kob/g olarak bulunmuştur. *S.aureus* açısından en fazla mikrobiyel yükü kırmızı pul biber ve onu karabiber örneklerinin takip ettiği belirlenmiştir. Yine aynı bakteri için örneklerin hiç birinde mikrobiyolojik kriterler tebliğindeki üst limitten (10^3 kob/g) yüksek bulunmamıştır. Toplam maya ve küf yönünden incelendiğinde ise ögütülmüş karabiber, kırmızı pul biber, kimyon ve tarçında ortalama olarak sırasıyla $7,8 \times 10^4$, $1,7 \times 10^4$, $1,4 \times 10^5$ ve $6,4 \times 10^2$ kob/g olarak bulunmuştur. Maya-küf sayılarının yüksek bulunması baharatların üretim veya depolandığı yerlerin hijyenik olmamasından kaynaklanabilir. Ayrıca açıkta satışı sunuluyor olmasında kontamine olmasına sebep olabilmektedir. Aynı incelemeler TMAB içinde yapılmış ayrıca örneklerde *Salmonella* spp. aranmıştır. Hem halk sağlığında oluşturulabilecek risk hemde hijyen indikatörü olabilecek bu parametrelerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda örneklerin mikrobiyolojik kalitesi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baharatlar, halk sağlığı, gıda güvenliği, mikrobiyolojik kalite.

INVESTIGATION OF MICROBIOLOGICAL QUALITY OF SOME UNPACKED SPICES SOLD IN BATMAN PROVINCE

Öğr. Gör. Kübra KORKMAZ

Abstract

This study was carried out to determine some microbiological qualities of the spices offered for sale in the grand bazaar of Batman province and their compliance with the relevant communiqué. For this purpose, red pepper flakes, ground black pepper, ground cinnamon and cumin samples were purchased from local sellers and analyzed. A total of 24 samples were examined in terms of total number of mesophilic aerobic bacteria (TMAB), coagulase positive *S.aureus*, *Salmonella* spp., total yeast-mold. *S.aureus* was found to be 2.4×10^2 , 2.5×10^2 , 9.3×10^1 and 8.9×10^1 cfu/g on average in ground black pepper, red pepper flakes, cumin and cinnamon, respectively. It was determined that red pepper flakes and black pepper samples had the highest microbial load in terms of *S.aureus*. Again, for the same bacteria, none of the samples were found to be higher than the upper limit (10^3 cfu/g) in the Microbiological Criteria Communiqué. When examined in terms of total yeast and mold, it was found to be 7.8×10^4 , 1.7×10^4 , 1.4×10^5 and 6.4×10^2 cfu/g, respectively, in ground black pepper, red pepper flakes, cumin and cinnamon. The high yeast-mold counts may be due to unhygienic places where spices are produced or stored. In addition, being offered for sale in the open can cause contamination. The same examinations were made in TMAB and *Salmonella* spp. searched. The microbiological quality of the samples was evaluated in line with the results obtained from these parameters, which can be both a risk in public health and a hygiene indicator.

Keywords: Food safety, microbiological quality, public health, spices.

MEZRONE ÜZÜM PEKMEZİNİN (BATMAN) BAZI FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİKLERİ-

Ayşe HOŞER* Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ** Hasan AKDEMİR***, Fatma BAĞAÇ****

*Batman University Science Faculty Biology Department

**Batman University Science Faculty Chemistry Department

***Batman University Food Analysis Application And Research Center

****Besir.dag@batman.edu.tr

Özet

Yüksek şeker oranına sahip olan Mezrone üzümü; Batman ilinin Gercüş ilçesinde yetişir. Sonbaharda hasadı yapılan üzüm; yüksek şeker oranına sahiptir. Yuvarlak taneli, olup renk olarak sarımsı ve yeşilimsi bir renktedir. Yoğun aroma ve ince kabuğa sahip üzüm bölge halkı tarafından genellikle pekmez yapımında kullanılır. Bu çalışmada Batman ilinden üretilen mezrone üzüm pekmezinin çeşitli fiziksel ve kimyasal özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Batman ilinin Gercüş İlçesinden temin edilen ve geleneksel yöntemle (ev koşullarında) üretilmiş sıvı üzüm pekmezi örneği incelenmiştir. İncelenen sıvı pekmez örneklerinde suda çözünür kuru madde miktarı (°Briks) , pH , toplam kül miktarı (g/100g), yoğunluk ve elektriksel iletkenlik, titre edilebilir asitlik ve invert Şeker Tayini özellikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mezrone, Üzüm, Pekmez, pH, İvert Şeker

SOME PHYSICAL AND CHEMICAL PROPERTIES OF MEZRONE GRAPE MOLASS (BATMAN)

Ayşe HOŞER* Dr. Öğr. Üyesi Beşir DAĞ** Hasan AKDEMİR***, Fatma BAĞAÇ****

Abstract

Mezrone grape, which has a high sugar content; It grows in Gercüş district of Batman province. Grapes harvested in autumn; It has a high sugar content. It has round grains and is yellowish and greenish in color. Grapes, which have an intense aroma and thin skin, are generally used by the people of the region to make molasses. In this study, it was aimed to examine various physical and chemical properties of Mezrone grape molasses produced in Batman province. In the study, a sample of liquid grape molasses obtained from Gercüş District of Batman province and produced by traditional method (at home conditions) was examined. The amount of water-soluble dry matter (°Brix), pH, total ash amount (g/100g), density and electrical conductivity, titratable acidity and invert sugar determination were determined in the liquid molasses samples.

Keywords: Mezrone, Grape, Molasses, pH, Invert Sugar, °Brix